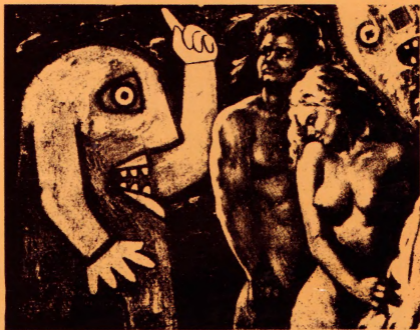

ΒΙΛΧΕΛΜ ΡΑΪΧ

**ΟΙ ΡΙΖΕΣ
ΤΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ
ΚΑΤΑΠΙΕΣΗΣ**

ΕΚΔΟΣΗ ΠΕΜΠΤΗ

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

ΒΙΛΧΕΛΜ ΡΑΪΧ

**ΟΙ ΡΙΖΕΣ
ΤΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ
ΚΑΤΑΠΙΕΣΗΣ**

Μετάφραση Jack Loumaia

**ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ
ΤΥΠΟΣ**

ΤΙΤΛΟΣ Οι ρίζες της σεξουαλικής καταπίεσης
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ **JACK LOUMALA**
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ Δουκας Γιοβάνης
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Θεμιστοκλέους 80 — 'Αθήνα — τηλ. 615-079
ΕΚΔΟΣΕΙΣ •ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ•
 Μαυρομιχάλη 8

COPYRIGHT

για την ελληνική
μετάφραση

•Εκδόσεις •ΕΡΕΪΝΑ•

«Ο Έρωτας... διδάσκει πραγματικά για πρώτη φορά στον άνθρωπο να πιστεύει στον εξωτερικό κόσμο έξω απ' αυτόν όχι μόνο κάνει τον άνθρωπο αντικείμενο αλλά και το αντικείμενο άνθρωποι!»

— Κάρλ Μάρξ: Η ΑΓΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Εισαγωγή

«Ο Μάρξ υποστήριξε ότι απ' την σεξουαλική σχέση «μπορεί κανείς να κρίνει ολόκληρο το επίπεδο ανάπτυξης του ατόμου...», ή σχέση του άντρα με τη γυναίκα αποτελεί την πιο φυσική σχέση ανάμεσα σε δυο ανθρώπινες ύπαρξεις. Έπομένως φανερώνει το βαθμό στον οποίο έχει γίνει ανθρώπινη ή φυσική συμπεριφορά του ανθρώπου». Το κίνημα για την γυναικεία απελευθέρωση έχει προσφέρει άφθονες αποδείξεις για να δείξει ότι στην κοινωνία μας η σχέση αυτή είναι μια σχέση ανισότητας, μια σχέση στην οποία η γυναίκα χρησιμοποιείται σαν αντικείμενο και μια σχέση που δεν προσφέρει πολύ μεγάλη ικανοποίηση και στα δυο πρόσωπα.

Όπως είναι φανερό οι ίδιες αυτές ιδιότητες χαρακτηρίζουν κι ολόκληρο τον καπιταλιστικό τρόπο ζωής. Η ανισότητα, ή αλληλομεταχείριση των ανθρώπων σαν αντικείμενα, σαν αντιπροσωπευτικά δείγματα μιας κατηγορίας (που δεν εξετάζει τα μοναδικά, ιδιαίτερα ατομικά χαρακτηριστικά) και η γενική άνησυχία που έρχεται σαν μοιραία συνέπεια, αποτελούν τα κύρια γνωρίσματα αυτής της αλλοτρίωσης για την οποία μίλησε ο Μάρξ. Όμως κι ο ίδιος ο Μάρξ δεν προσπάθησε ποτέ να εξηγήσει αυτό που σήμερα λέμε «σεξουαλική αλλοτρίωση».

Δέ φτάνει μόνο το να αντιπάρουμε αυτό το ίδιο το γεγονός της εκμετάλλευσης και να το δείχνουμε σαν ένα τυπικό δείγμα αυτού που συμβαίνει σ' ολόκληρη την καπιταλιστική κοινωνία. Πρέπει να ξέρουμε και το πώς ακριβώς επανεργεί το καπιταλιστικό σύστημα πάνω στη σεξουαλική ζωή και διάθεση του ανθρώπου κι αντίστροφα, πού ακριβώς ρόλο παίζουν τέτοιες πραχτικές και σκέψεις στην προώθηση των σκοπών του συστήματος. Έκείνο που λείπει απ' αυτή τη διαλεκτική εξέλιξη είναι η ψυχολογική διάσταση την οποία, δοσμένης της άγνοιας του θέματος στην εποχή του, ο Μάρξ ήταν φτωχά εφοδισμένος για να τη δώσει.

Μισό αιώνα μετά το θάνατο του Μάρξ, ο Βίλχελμ Ράιχ ανέλαβε την υποχρέωση να ερμηνέψει αυτή τη σεξουαλική αλλοτρίωση.

Γεννημένος το 1897 στην Αδριατική Γαλικία, ο Ράιχ πήγε στη Βιέννη μετά από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο για να σπουδάσει ιατρική και το 1920, ενώ ήταν φοιτητής ακόμα, έγινε δόκιμος ψυχαναλυτής. Το 1924 ήταν διευθυντής του φημισμένου σεμιναρίου για την ψυχαναλυτική τεχνική της Βιεννέζικης Ψυχαναλυτικής Έταιρείας κι' έχαιρε μεγάλης εκτίμησης για τη συνεισφορά του στον τομέα αυτό. "Όμως ο Ράιχ από την αρχή κιάλα της σταδιοδρομίας του σαν αναλυτής, δυσφορούσε για την παραγνώριση των κοινωνικών παραγόντων από τον Φρόυντ. 'Η δουλειά του στην ελεύθερη ψυχαναλυτική κλινική της Βιέννης τον έδειξε πως η φτώχεια και τα σύνδρομα της — άνεπαρκής στέγαση, έλειψη χρόνου, άγνοια κ.λ.π. — συμβάλουν καταλυτικά στις νευρώσεις." Σύντομα διαπίστωσε πως τα προβλήματα τα οποία χειρίζεται η ψυχανάλυση είναι στη βάση τους κοινωνικά προβλήματα και για να λυθούν χρειάζονται άπωσδήποτε μιá κοινωνική θεραπεία. 'Η παραπέρα έρευνα τον έφερε στο Μαρξισμό και τέλος, το 1927, γίνεται μέλος του Αδριατικού Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος.

Πολυγραφικό το συγγραφικό έργο του Ράιχ στη Μαρξιστική του περίοδο (άπό το 1927 μέχρι το 1936 περίπου) έπιδίωξε άπό τη μιá μεριά, να ένωσώματώσει βασικές ψυχαναλυτικές άνακαλύψεις με τη Μαρξιστική θεωρία, κι' άπό την άλλη, ν' άναπτύξει μιá έπαναστατική στρατηγική - ταχτική για την έργατική τάξη, βασισμένη σ' άυτή την προέχταση του Μαρξισμού.

Τá βασικότερα άπό αυτά τα κείμενα είναι:

α) «Διαλεχτικός Έλισμός και Ψυχανάλυση», το 1929. (σ' αντίθεση με την Κομμουνιστική έμνευσης καρικατούρα, ο Ράιχ άποστηρίζει πως η Φροϋδική ψυχολογία είναι ταυτόχρονα διαλεχτική και δλιστική).

β) «Σεξουαλική ώριμότητα, Έγκράτεια και Συζυγική 'Ηθική», το 1930. (Μιá κριτική πάνω στην άστική σεξουαλική ήθική).

γ) «'Η έπιβολή της σεξουαλικής ήθικης», το 1932. (μιá μελέτη για την καταγωγή της σεξουαλικής καταπίεσης).

δ) «'Ο Σεξουαλικός άγώνας των νέων», το 1932. (πρόκειται για μιá εκλαϊκευμένη άπόπειρα σύνθεσης των σεξουαλικών προβλημάτων των νέων μαζί με την άνάγκη της κοινωνικής έπανάστασης).

ε) «'Η Κοινωνική Ψυχολογία του Φασισμού», το 1933. (μιá έρευνα των μηχανισμών του Ίαραχτήρα που κρύβεται πίσω άπό την παρέλωση του Φασισμού).

ς) «Τί είναι ταξική συνείδηση;» το 1934. (ένος έπανακαθορισμός της ταξικής συνείδησης που τονίζει τη σημασία της καθημερινής ζωής).

η) «'Η Σεξουαλική έπανάσταση», το 1936. (μαζί με τό: «Σεξουαλική 'Ωριμότητα, Έγκράτεια και Συζυγική 'Ηθική» σέ μιá άναθεωρημένη έκδοση. 'Η

Ιστορία των σεξουαλικών μεταρρυθμίσεων και της συνακόλουθης αντίδρασης στη Σοβιετική Ένωση).

Για τον Ράιχ η κοινωνική επανάσταση αποτελεί μόνο μία προϋπόθεση (και όχι ένα επαρκές όρο) για τη σεξουαλική επανάσταση, αλλά όπωσδήποτε πιστεύει ότι αυτή η αναγνώριση της στενής σχέσης τους, ιδιαίτερα ανάμεσα στους νέους, βοηθάει στο να αναπτυχθεί ή συνείδηση της ανάγκης και για τις δύο επαναστάσεις.

Με μοναδική εξαίρεση την «Ανάλυση του Χαρακτήρα», (1934) που μέχρι σήμερα οι ψυχαναλυτές θεωρούν σαν κλασικό έργο στον τομέα τους και μερικά σχετικά άρθρα, τα πρώτα έργα του Ράιχ ήταν σχεδόν αποκλειστικά αφιερωμένα στο πώς μπορεί να αναπτυχθεί μια τέτοια συνείδηση.

Ο Ράιχ δεν άρκέστηκε μόνο στο να συζητά τις ιδέες του, αλλά γρήγορα πέρασε και στην πρακτική εφαρμογή τους. Το 1929 οργάνωσε τη Σοσιαλιστική Έταιρεία για Σεξουαλική Πληροφόρηση και Έρευνα. Ίδρύθηκαν κάπου μισή ντουζίνα κλινικές στις φτωχοσυνοικίες της Βιέννης για την εργασία, που βοηθούσαν τον κόσμο στα αίσθηματικά του προβλήματα αλλά και παράλληλα στο να συνειδητοποιήσει τα πολιτικά διδάγματα που προέρχονταν από την αναγνώριση των προβλημάτων αυτών σαν κοινωνικών και μόνο.

Το 1930 ο Ράιχ, αφού εγκαταστάθηκε στο Βερολίνο, προσχώρησε στο Γερμανικό Κομμουνιστικό Κόμμα κι' έπεισε την ηγεσία του να συνενώσει τα διάφορα κινήματα σεξουαλικών μεταρρυθμίσεων σε μια ένιαία σεξο-πολιτική οργάνωση κάτω από τον έλεγχο του κόμματος.

Με τον Ράιχ, σαν κύριο ομιλητή πάνω στα σεξουαλικά προβλήματα, δίνονταν διαλέξεις σε εργατικά και φοιτητικά ακροατήρια σ' όλη τη Γερμανία και πολύ σύντομα ή νέα αυτή οργάνωση έφτασε να αριθμεί κάπου 40.000 μέλη.

Στα τέλη όμως του 1932 το Κομμουνιστικό Κόμμα ανακάλεσε την μέχρι τότε θέση του, είτε γιατί πείστηκε απ' τη Σταλινική κι' αντιδραστική Ρωσία είτε γιατί ήθελε να καθησυχάσει τους πιθανούς συμμάχους του, που χρειάζονταν για ένα αντι φασιστικό μέτωπο, βρίσκοντας πώς η προσπάθεια αυτή του Ράιχ να συνδέσει τη σεξουαλική με την πολιτική επανάσταση ήταν πολιτικά λαθεμένη. Έρμηνειες που λίγο πριν το Κόμμα τις θεωρούσε «ικανοποιητικά Μαρξιστικές» τώρα τις έβρισκε αντι-Μαρξιστικές. Και τα κομματικά όργανα πήραν έντολη να πάρουν τη διανομή των διδλίων του Ράιχ. Το Φλεβόδερο του 1933, παρά την υποστήριξη των συνεργατών του στο ΣΕΣ-ΠΟΛ, ο Ράιχ διαγράφηκε και τυπικά πιά από το Κόμμα.

Αν οι Κομμουνιστές ηγέτες εβρισκαν άνομοφορη την έμφαση του Ράιχ πάνω στα θέματα του σεξ, άλλο τόσο εβρισκαν απαράδεκτη την πολιτική του τοποθέτηση και οι συνάδελφοί του ψυχαναλυτές.

Έντρομοι από την κυκλοφορία του διδλίου του «η Μαζική ψυχολογία του

Φασισμο» κι όσο κι αν φαίνεται σήμερα άπίστευτο, έλπιζοντας άκόμα σε μια σύναψη ειρήνης με το Φασισμό, ή «Διεθνής Ψυχαναλυτική Ένωση» διέγραψε τον Ράιχ τον επόμενο χρόνο.

Πρώτα από τη Δανία και μετά από τη Σουηδία και τη Νορβηγία, ο Ράιχ έξακολούθησε την αντι-Φασιστική του προπαγάνδα, δίνοντας μεγάλη σημασία στον έπηρεασμό της εργατικής τάξης ένάντια στο Φασισμό.

Τά περισσότερο από αυτά τά γραφτά του αυτής της εποχής βρίσκονται στο «ZEITSCHRIFT FUR POLITISCHE PSYCHOLOGIE UND SEXUALOKONOMIE», ένα περιοδικό που έβγαζε από το 1934 μέχρι το 1938.

Όμως από το 1935 περίπου, το ενδιαφέρον του Ράιχ για την πολιτική άρχισε να μετατοπίζεται όλοένα και περισσότερο στη βιολογία, δρώμενος βασικά από την πεποίθηση πως είχε ανακαλύψει τη φυσική βάση της σεξουαλικής ένέργειας (λίμπιντο). Από ψυχαναλυτής και Μαρξιστής κοινωνικός φιλόσοφος ο Ράιχ, δρέθηκε ουσιωγνώστης, μια μεταμόρφωση που όπωσδήποτε έμειλλε να έχει ένα καταλυτικό αντίχτυπο τόσο πάνω στην ψυχανάλυση, όσο και στην κοινωνική του φιλοσοφία.

Τό 1939 ο Ράιχ μεταναστεύει στην Άμερική. Μά το πέραςμα του χρόνου όλο και μεγαλύτερα ή πνευματική του άπόσταση από τον Μάρξ και τον Φρόυντ.

Μετά από ένα νέο κύκλο περιπατειών του και καταδιώξεων από τίς Άμερικάνικες άρχές, που αυτή τη φορά είχαν άμεση σχέση με την έπιστημονική του έρευνα, πέθανε το 1967 σε μια Άμερικάνικη φυλακή.

Τά τελευταία έργα του Ράιχ, όσο γοητευτικά κι άμφισθητίσιμα κι αν είναι, ξεφεύγουν από τά όρια αυτής της «Εισαγωγής», που άσχολιέται άποκλειστικά με τη Μαρξιστική του περίοδο. Αυτό που μας ενδιαφέρει στην οοσία είναι ότι τό ζέλωμα από τό Μαρξιστικό του παρελθόν, τον έφερε στο σημείο ν' άλλοιώσει ένα μεγάλο μέρος από τό ταξικά αναλυμένο και ριζοσπαστικό περιεχόμενο αυτής της περιόδου, είχε άπανεκδώσει.

Όπως φαίνεται από τά παραπάνω, πιστεύω πως ή βασική έπιδίωξη του Ράιχ σαν Μαρξιστή, σκόπευε στην όλοκλήρωση της θεωρίας της άλλοτρίωσης πάνω στο σεξουαλικό τομέα. Ό ίδιος ο Ράιχ θά παραξενευότανε από μια τέτοια κρίση, τη στιγμή που κατά ένα μέρος μόνο ήταν οικείος μ' αυτή τη θεωρία και πολύ σπάνια χρησιμοποιούσε τό συσχετισμένο μ' αυτήν λεξιλόγιο.

Η «Γερμανική Ίδεολογία» και τά «Χειρόγραφα το 1844», που περιέχουν την πιο ξεκάθαρη πραγμάτευση της άλλοτρίωσης από τό Μάοξ, έγιναν προσιτά μόλις τό 1928 και τό 1931 αντίστοιχα και φαίνεται πως ποτέ δέν τά διάβασε ο Ράιχ.

Άκόμα, προσκαρμωμένη μάλλον για να ταυριάζει μέσα σ' αυτή τη Μαρξιστική μήτρα, είναι ή όμιλία του για τό διαχωρισμό άνάμεσα στο άτομο και στη φυσική του σεξουαλική δραστηριότητα, που αντικατοπτρίζεται κατά ένα μέρος από τό διαχωρισμό άνάμεσα στο πνευματικό και τό φυσικό έρωτα, (πα-

ρόμοια ανάμεσα στην τρυφερότητα και τον αίσθησιασμό), το γεγονός ότι η σεξουαλικότητα πέφτει στον έλεγχο κάποιου άλλου (απόθεση και χειραγώγηση), για την αντικειμενοποίησή της σε απώθητικές δομές (συμπτώματα καθώς και κοινωνικές φόρμες), για τη REIFICATION (νευρωτική προσκόλληση) που συνδέεται με την καθεμιά, για την αλληλομεταχείριση των ανθρώπων ανά σεξουαλικά αντικείμενα και τη θυσία που τρέφει, για το ρόλο που παίζει το χρήμα στην εξαγορά σεξουαλικής ευνόιας (Πρόμα που συμβαίνει γιατί αυτή δεν αποτελεί πιά ένα αναπόσπαστο μέρος της προσωπικότητας) και για τον άσταμάτητο αγώνα ανάμεσα σε καταπιεστές και καταπιεσμένους.

Επιπλέον, χρησιμοποιώντας τη θεωρία της αλλοτρίωσης, ο Μάρξ προσπάθησε να δείξει, πάντα με συνέπεια προς τη διαλεκτική του αντίληψη, πώς οι άνθρωποι ήταν όχι μόνο αιχμάλωτοι των συνθηκών τους αλλά και αιχμάλωτοι του ίδιου τους του έαυτου, ο οποίος αποτελεί προτόν των συνθηκών τους. Ο έντοπισμός του φόρου που επιβάλλει η σεξουαλική απόθεση πάνω στην ικανότητα των ανθρώπων να έρθουν σε επαφή με αυτήν την πραγματικότητα της ζωής τους και ιδιαίτερα στην ικανότητα της εργατικής τάξης να αναγνωρίσει τα συμφέροντά της και να απεχτήσσει ταξική συνείδηση) πιθανόν να είναι η πιο σημαντική συζήτηση που κάνει ο Ράιχ στη Μαρξιστική θεωρία για την αλλοτρίωση.

Στην έρευνά του για τη σεξουαλική αλλοτρίωση, ο Ράιχ, αναμφίβολα βοηθήθηκε πολύ από τέσσερες βασικές ανακαλύψεις του Φρόυντ:

α) Το μεγαλύτερο μέρος της ψυχικής ζωής του ανθρώπου βρίσκεται κάτω από τον έλεγχο του άσυνείδητου του (αυτό εκδηλώνεται με τα όνειρα, το μπερδεύμα της γλώσσας, την άμνησία, τις φαντασιώσεις).

β) Τα μικρά παιδιά έχουν μια έντονη σεξουαλικότητα (το σέξ και η ανακαταγωγή δεν είναι ταυτόσημα).

γ) Η παιδική σεξουαλικότητα, όταν άπωθείται, ξεχνιέται αλλά δεν χάνει τη δύναμή της, την ενέργειά της (μόνο που αυτή εκτρέπεται σε διάφορες ψυχικές διαταραχές και που άποωθήποτε δεν έλέγχεται από τη συνείδηση).

δ) Η ανθρώπινη ήθική δεν έχει άπαρφοσική καταγωγή αλλά είναι άποτέλεσμα καταπιεστικών μέτρων που παίρνονται ενάντια στα παιδιά, ιδιαίτερα ενάντια στην έκφραση της φυσικής τους σεξουαλικότητας.

Σ' αυτές τις βασικές ανακαλύψεις ο Ράιχ πρόσθεσε σύντομα και δυο δικές του. Οι ψυχαναλυτές της άποχής εκείνης βρίσκονταν μπροστά σ' ένα δίλημμα, που ξεκινούσε από το γεγονός πως πολλοί άνθρωποι, άν και είχαν άποσσει πολύ οσοάρες διαταραχές, παρ' όλα αυτά είχαν μια «ήγη» σεξουαλική ζωή. Για παράδειγμα στη περίπτωση των άντρών που είχαν στήσεις κι' έφθαναν στην άλοκλήρωση. Ο Ράιχ άρχισε να έξετάζει τους άσθενείς του πιο προσεχτικά, άναφορικά με τη ποιότητα της σεξουαλικής τους άραστηριότητας κι' άνακάλυψε ότι κανένας τους δεν άποκόμιζε μεγάλη άπόλαυση από αυτή τη σεξουαλική πράξη, ούτε έφτανε σε μια πλήρη έκτόνωση της έντασης, στον όργανισμό. Ο Ράιχ έβγαλε το συμπέρασμα πως η ικανότητα της στήσης και

της έκπερμάτωσης (οι μόνοι τόποι που αναγνωρίζονταν τότε από την φυχα-
νάλυση) δέν οδηγεί κατ' ανάγκη και στην Ικανότητα για «όργασμό», την ό-
ποία και καθόρισε σάν την «ικανότητα για ολοκληρωτική παράδοση στη ροή
της βιολογικής ενέργειας χωρίς κανένα άμυδίο, την Ικανότητα για πλήρη
έκκένωση όλου του άναχαιτισμένου σεξουαλικού έρεθισμού». Χωρίς όργασμι-
κή Ικανότητα μεγάλο μέρος από τη σεξουαλική ενέργεια που πηγάζει από τό
σώμα παραμένει έγκλωβισμένο και πρόσφορο για νευρώσεις κι' άλλες μορφές
παράλογης συμπεριφοράς.

Ό Ράιχ παρατήρησε επίσης πώς η όργασμική Ικανότητα των άσθενών
του συνοδεύταν πάντοτε με διακριτικούς τρόπους, που περιλάμβαναν πεποι-
θήσεις και συγχρόνως σωματικές διαθέσεις άπομάκρυνσης των ένστιχτώδικων
παρορμήσεων. Αλλά τά άμυντικά πρότυπα συμπεριφοράς τά όνόμασε «χαρακτη-
ροδομή».

Ό Ράιχ πίστευε πώς αυτή η χαρακτηρισροδομή σχηματίζεται μέσα στη πά-
λη της Οιδιπόδειας περιόδου, σάν τρόπος αντιμετώπισης των έξωτερικών πι-
έσεων και άπειλών. Τόσο η μορφή αυτή όσο και η δύναμή της αντικατοπτρί-
ζει τη καταπίεση που δέχτηκε την έποχή εκείνη τό άτομο. Τό κίνητρο για την
ανάπτυξη τέτοιων μηχανισμών είναι συνήθως ό συνειδητός ή άσυνειδητός φό-
βος της τιμωρίας.

Ένώ η προστασία από τόν έξωτερικό κόσμο αποτελεί τόν κύριο σκοπό
του σχηματισμού της χαρακτηρισροδομής, αυτή όμως δέν είναι η βασική της λει-
τουργία στο ενήλικο άτομο. Μετά την ώριμανση, οι μηχανισμοί τού χαρακτή-
ρα πολλαπλούς από έξωτερικούς κινδύνους, από άτυπώτατες παρορμήσεις.

Στη περίπτωση αυτή, η χαρακτηρισροδομή έγκλωβίζει τη παράρμηση κι' ά-
πανακατευθύνει την ενέργεια, ένεργώντας ταυτόχρονα σάν άποθητικός παρά-
γοντας και ρυθμιστής της άνησυχίας που έχει προκύψει.

Όπως η έπίτευξη τού έλέγχου της παράρμησης μ' αυτό τό τρόπο δημι-
ουργεί οσδαρές παρενέργειες στην άισταντικότητα τού ανθρώπου. Σύμφωνα
με τό Ράιχ κάνει «άδύνατη μιá ρυθμισμένη σεξουαλική ζωή και μιá πλήρη
σεξουαλική απόλαυση». Όλες οι έκδηλώσεις της χαρακτηρισροδομής — η άπα-
γόρευση και οι φόβοι, οι έντονοι κι' άδέξιοι έπιτηθευμένοι τρόποι, η άκαμψία
και η άδράνεια — έργάζονται ένάντια στην Ικανότητα παράδοσης στη σε-
ξουαλική πράξη και κατά συνέπεια περιορίζουν ταυτόχρονα την απόλαυση
και έχτόνωση της έντασης που πετυχαίνεται στόν όργασμό.

Έη χαρακτηρισροδομή επίσης άπονεκρώνει σέ μεγάλο βαθμό τούς ανθρώ-
πους, έτσι ώστε νά κάνουν την άνιαρή έκείνη και μηχανική δουλειά που άπο-
τελεί την μοίρα των περισσότερων ανθρώπων στην καπιταλιστική κοινωνία.

Έη ίδια η πλήξη άπομονώνει τούς ανθρώπους από τά έξωτερικά έρεθίσμα-
τα, περιορίζοντας άκόμα και αυτόν τό αντίτυπο, που θα μπορούσε νά έχει
γι' αυτός μιá παραπέρα έκπαίδευση κι' η ίδια η ζωή.

Τέλος, ό άξηνμένος σεξουαλικός έγκλωβισμός, που προκύπτει από την
άναχαίτηση της λίμπιντο, είναι η αίτια για τούς διάφορους άντιβραστικούς
σχηματισμούς, βασικότερος των όποιων είναι μιá άσχητική ιδεολογία, που με
τη σειρά της κι' ατή μεγαλώνει αυτό τόν έγκλωβισμό.

Αντλώντας από την κλινική του εμπειρία, ο Φρόντ, είχε ήδη παρατηρήσει μια σειρά προβλημάτων και χαρακτηριστικών της διαταραγμένης προσωπικότητας, που προκύπτουν από τη σεξουαλική απόθηση.

Ανάμεσα σ' αυτά είναι οι «πραγματικές» νευρώσεις, η ένταση κι' άνησυχία («σύγχρονη νευρικότητα»), η άτονισμένη περιέργεια, η αδηξιμένη ένοχη και η θποκρίαία, η μειωμένη σεξουαλική ικαίότητα και απόλαυση.

Σε κάποια περίπτωση μάλιστα προχωρεί τόσο πολύ, ώστε να ισχυριστεί ότι οι καταπιεσμένοι άνθρωποι είναι: «τά καλά (έκείνα) κλάσματα που άργότερα χάνονται μέσα στο πλήθος ποόχει τη τάση ν' ακολουθεί ήπάκουα την πρωτοβουλία των ισχυρών χαρακτήρων». Αυτή η προκλητική παρατήρηση δέν πήρε έχταση ποτέ. Ο Ράιχ, από την άλλη μεριά, τονίζει τα στοιχεία έκείνα της ψυποαχικότητας και του παράλογου, που σήμερα σχετίζουμε με την έννοια της έξουσιαστικής προσωπικότητας. Γι' αυτόν η πιο σημαντική συνέπεια της σεξουαλικής απόθησης είναι ότι «παράλλοι τις επαναστατικές δυνάμεις, γιατί κάθε εξέγερση είναι φορτισμένη με άνησυχία» και παράγει, άναχαίτιζοντας τη σεξουαλική περιέργεια και σκέψη στο παιδί, μιá γενική άναστολή της σκέψης και της κριτικής λειτουργίας. Και ο Ράιχ είναι ο μοναδικός που έντόπισε τις ιδιότητες αυτές στους ίδιους άκριβως μηχανισμούς (χαρακτηροδομή) ποόνοι υπεύθυνοι για την αυτο-άπόθηση.

Αλλά άν είναι πραγματικά τόσο μεγάλη ποτή η ανθρώπινη θυσία ποόγρείζεται για την άπόθηση, προκύπτει το έρώτημα: Γιατί η κοινωρία καπαίει τη σεξουαλικότητα; Η άπάντηση του Φρόντ είναι ότι αυτό είναι έκ των ΟΥΚ ΑΝΕΥ της πολιτισμένης ζωής. Ο Ράιχ άπαντά ότι η άοαικότερη κοινωρική λειτουργία της σεξουαλικής άπόθησης είναι η έξασφάλιση της ύπάρχουσας ταξικής διάρθρωσης. Η κριτική που άδουαίεται από μιá τέτοια άπόθηση είναι η κριτική της ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ κοινωρίας, όπως άκριβως η έξέγερση που καταστέλλεται είναι μιá έξέγερση ένάντια στο κατεστημένο.

Ακολουθώντας στενά το Μάρξ, ο Ράιχ διακηρύσσει ότι «κάθε κοινωρική τάξη δημιουργεί έκείνες τις μορφές χαρακτήρα που χρειάζεται για τη συντήρησή της. Στην ταξική κοινωρία η άρχουσα τάξη έξασφαλίζει τη θέση της με τη βοήθεια της άγκαίτευσης και του θεομού της οικογένειας, κάνοντας την ιδεολογία της κυρίαρχη ιδεολογία όλων των μαλών της κοινωρίας».

Πάνω σ' αυτά ο Ράιχ προστέτει και τα παρακάτω:

«Άν είναι άπλά και μόνο θέμα έπιβολής ιδεολογιών, αντίληψεων, έννοιών. . . είναι μάλλον θέμα μιáς διαδικασίας που προχωράει σε βάθος μέσα σε κάθε νέα γενιά, σχηματισμός μιáς ψυχικής δομής, που άντιστοιχεί στην ύπάρχουσα κοινωρική τάξη, σ' όλα τα στρώματα του πληθυσμού.

Κοντολογής, η ζωή στον καπιταλισμό είναι υπεύθυνη όχι μόνο για τις πεποιθήσεις μας, τις ιδέες τις οποίες έχουμε συνειδητοποιήσει, αλλά και για συγγενικές άουειδητες προδιαθέσεις, που προέρχονται από τη χαρακτηριστική μας.

Ο Ράιχ μπορεί να θεωρηθεί ότι πρότεσε μιá ψυχολογική διάσταση ποτή Μαρξιστική έννοια της ιδεολογίας:

Βοηθώντας κανείς την παγίωση της οικονομικής κατάστασης ποόνοι υπεύ-

θυνη για τὸ σχηματισμὸ τους, ἐξυπηρετεῖ τὸ ἴδιο τὰ συμφέροντα τῆς ἀρχου-
σας τάξης.

Μέσα στὰ πλαίσια τῆς θεωρίας τῆς ἀλλοτριώσεως, ἡ χαρακτηροδομὴ ἀν-
τιπροσωπεύει τὸ σημαντικότερο προϊόν τῆς ἀλλοτριωμένης σεξουαλικῆς δρα-
στηριότητος. Εἶναι μιὰ ἀντικειμενοποίηση τοῦ ἀνθρώπινου εἶναι ποῦχει ἀπο-
χτήσῃ ἐξουσία πάνω στὸ ἄτομο, διαμέσου τοῦ σχηματισμοῦ τῆς μέσα σὲ ἀπάν-
θρωπες συνθήκες.

Οἱ διάφορες μορφές τῆς, οἱ σφαίρες θέσεως ποῦχει πάρει, ἐμφανίζονται σὺν
ἠθικῷ αἰσθημα, δυνάμει τοῦ χαρακτήρα, ἀντιληψῆ τοῦ καθήκοντος κλπ. ...
ποῦ συσχετίζουσι ἀκόμα περισσότερο τὴν ἀληθινὴ τῆς φύση.

Κάτω ἀπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς ἀρχουσας τάξης καὶ τῶν λακέδων τῆς μέσα
στὴν οἰκογένεια, τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸ σχολεῖο, οἱ ὅποιοι χρησιμοποιοῦν αὐτὸ
τὸ δημιουργημένον φόβο γιὰ νὰ χαιραγωγῆσουν τὸ ἄτομο, ἡ χαρακτηροδομὴ
παρέχει τὴν χρειαζομένη ψυχολογικὴ ὑποστήριξη μέσα ἀκριβῶς ἀπ' τὸν ἴδιο
τὸν ἑαυτὸ τῶν καταπιεσμένων, σ' ἐκείνες ἀκριβῶς τὶς ἴδιες ἐξωτερικὰς πρα-
χτικὰς καὶ θεσμὸς (ποῦ καὶ οἱ ἴδιες εἶναι προϊόντα τῆς ἀλλοτριωμένης δρα-
στηριότητος σὲ ἄλλες σφαίρας) ποῦ καθημερινὰ τοὺς καταπιέζουσι.

Στὸ φῶς τοῦ κοινωνικὰ ἀντιδραστικοῦ ρόλου τῆς χαρακτηροδομῆς, ἡ πο-
λιτικὴ στρατηγικὴ τοῦ Ράιχ ἀποδέλπει στὴν ἀποδυνάμωση τῆς ἐπιρροῆς τῆς
στοῦς ἀνήλικους καὶ στὴν παρεμπόδιση τοῦ σχηματισμοῦ τῆς στοῦς νέους, δι-
κοῦ ἡ ἀντίθεση ἀνάμεσα στὴν αὐτο-ἐπιβεβαίωση καὶ τὸν κοινωνικὸ περιορι-
σμὸ εἶναι πιὸ εὐκόλο νὰ διελυθεῖ. Τὰ καταπιεστικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς οἰ-
κογένειας, τοῦ σχολεῖου καὶ τῆς ἐκκλησίας παίρνουν θέση μαζί μὲ τὴν οἰκο-
νομικὴ ἐκμετάλλεψή σὺν οἱ βασικότεροι στόχοι τῆς κριτικῆς του.

Γιὰ ν' ἀποφύγουμε αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς παρανόησης ποῦχει ἀπασχολῆσαι
στὶς περισσότερες συζητήσεις γιὰ τὶς ἰδέες τοῦ Ράιχ, θὰ ἤθελα νὰ τονίσω πῶς
ἡ στρατηγικὴ τοῦ Ράιχ δὲν ἀποτελεῖ καὶ κατ' ἀνάγκη «συνήγορία» ὅπῃ τῆς
σεξουαλικῆς ἀπαφῆς. Παραθέτοντας μᾶλλον τὰ καταστρεφτικὰ ἀποτελέσματα
τῆς σεξουαλικῆς ἀπόθησης στὴ προσωπικότητα καὶ στὸ κοινωνικὸ σύνολο γε-
νικότερα, περιμένει ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ν' ἀνατρέφουσι αὐτὰς τὶς συνθήκες
ποῦ κάνουν μιὰ ἱκανοποιημένη ἄρωτικὴ ζωὴ (καὶ — διαμέσου τοῦ συνδάσμου
τῆς μὲ τὴν χαρακτηροδομὴ — τὴν εὐτυχία καὶ τὴν ὀλοκλήρωση) ἀδύνατη.

Παρορισμένος ἀπὸ μιὰ παρόμοια διδῶση, ὁ Ράιχ δὲν ὑποστήριξε ποτὲ ὅ-
τι ὁ ὀλοκληρωμένος ὄργασμὸς ἀποτελεῖ τὸ ΓΗΡΕΤΑΤΟ ΛΓΑΘΟ τῆς ἀνθρώπι-
νης ὑπαρξῆς. Ὁ ὀλοκληρωμένος ὄργασμὸς ἐξυπηρετεῖ περισσότερο σὺν ἕνα
σημαντικὸ κριτήριον, μὲ τὸ ὅποιο μπορεῖ νὰ κριθεῖ ἡ συγκινησιακὴ ἰσορροπία,
ἐξ' αἰτίας τῶν ψυχολογικῶν ἀσθενειῶν ποῦ συσχετίζονται μὲ τὴν ὄργασμικὴ
ἀνικανότητα.

Ἐπιπλέον, μὲ τὴν ἐχτόνωση τῆς ἀπόθησης, ὁ Ράιχ δὲν περιμένει ἀπ'
τὸ καθένα νὰ «κάνει ἔρωτα» συνεχῶς καὶ μὲ ἕλκος (ἕνα φόβο ποῦ ὁ Φρόντ
μοιράζεται μὲ τὸν Πάπα), ἀν καὶ μιὰ τέτοια ἐχτόνωση ἀναμφίβολα θὰ ὀδη-
γοῦσε, ὅπως ἤδη κατὰ ἕνα μέρος ἔχει γίνει, στὸ νὰ κάνουν οἱ ἀνθρώποι πιὸ
συχνὰ ἔρωτα μὲ ἄλλα ἄτομα τὰ ὅποια θρῖσκουσι ἑλκυστικὰ.

Πολλοί κριτικοί του Ράιχ, το δάζουν σε θέμα αρχής να μην τόν ανακατέφουν σε μιὰ θεωρητική διαμάχη, κάνοντας την άπλη ύπθεση πώς κάθε θέση που είναι τόσο «άκραία» δά μπορεί παρά να είναι λαθεμένη.

Ανάμεσα σε κείνους που δέξζουν μιζ περισσότερος έχτιμησης είναι ο Χέρμπερτ Μαρκοβίτς, που αναφέρει ότι «αυτή ή ίδια ή σεξουαλική άπελευθέρωση γίνεται για το Ράιχ μιὰ πανάκεια για τις άτομικες και κοινωνικές άστένειες» και ο Νόρμαν Μπράουν λέει για το Ράιχ ότι «το να παρουσιάζεται ότι ανακαλύφθηκε ή λύση τών παγκόσμιων προβλημάτων στα γεννητικά όργανα έχει συντελέσει: πολύ στο να δυσφημιστεί ή φυχανάλυση, ή ανθρωπότητα, από την Ιστορία και από τη δική της προσωπική άμπειρία, ξέρει καλλίτερα».

Η θεωμάσια άνάλυση της κοινωνικής λειτουργίας της σεξουαλικής άπόθησης χάνεται πίσω άπ' αυτές τις δάδοιμες καρικατούρες.

Μιὰ άλλη συγγενική παρερμηνεία, ποβχει πάρει έχταση ανάμεσα στους Μαρξιστές και πρέπει να δέξταστεί πολύ προσεχτικά, όποστηρίζει ότι ο Ράιχ άντικαθιστά την «οικονομική άτιοκρατία» με τη «σεξουαλική άτιοκρατία».

Την έποχή της διαγραφής του από το Κομμουνιστικό Κόμμα, ένας όμιλητής από μέρους του Κόμματος διακήρυξε: «Σεκινάς από την κατανάλωση, άμεις από την παραγωγή, άρα δάν είσαι Μαρξιστής».

Η Μαρξιστική θεωρία προσφέρει στο Ράιχ δυο συμπληρωματικούς τρόπους άπόκρισης: είτε πώς ή έννοια της παραγωγής μπορεί να καθοριστεί διαφορετικά έτσι ώστε να συμπεριλάβει τη σεξουαλικότητα (που οι κριτές του από το Κ.Κ. την περιόριζαν σε μιὰ μορφή κατανάλωσης) είτε άκόμα πώς μπορεί να τονιστεί ή άλληλεπίδραση ανάμεσα στη «δάση» και σε τέτοια στοιχεία του «έποικοδομηματος», όπως ή σεξουαλικότητα, ώστε ν' άποκαλόφει την μέχρι τώρα παραγνωρισμένη σημασία του τελευταίου. Η στρατηγική του Ράιχ, όπως άποκαλύπτεται σε διάφορα έργα του, άποφελείται και από τις δυο αυτές δυνατότητες.

Από τη μιὰ μεριά, δείχνει ότι ο όλισμός του Μάρξ προηγείται λογικά από την έμφασή του στους οικονομικούς παράγοντες, όπως ή παραγωγή κι' ότι το σεξ είναι μιὰ «όλική άνάγκη». Από την άλλη μεριά όμως, ένω διακηρύσσει θεληματικά, άκόμα και στη σεξουαλική πραχτική, την προτεραιότητα, «σε τελευταία άνάλυση» τών οικονομικών παραγόντων (έργασία, στέγαση, άναφυχή κλπ.) όποστηρίζει ότι οι κοινωνικές έπιπτώσεις της σεξουαλικής άπόθησης είναι πολύ μεγαλύτερες άπ' όσο φαίνονταν προηγόμμενα.

Ο όλισμός του Μάρξ άποτελεί κύρια και πρωταρχικά, θέμα άφειτηρίας της μελέτης του για την κοινωνία, από το «πραγματικό άτομο», που μπορεί άόστηρά να ειδωθεί σαν παραγωγός άλλά και ταυτόχρονα και όχι σπάνια σαν παραγωγός και καταναλωτής.

Στο μεθοδολογικό μόνο δοκίμιό του ο Μάρξ δυσκολεύεται να δείξει ότι ή παραγωγή και ή κατανάλωση είναι άσωτερικά συνδεδεμένες σαν πτυχές της όλικής ύπαρξης του άτόμου και ότι τα πληροφοριακά στοιχεία που έμφανίζονται γενικά κάτω από μιὰ έπικεφαλίδα μπορούν να μεταφερθούν — για

νά βοηθήσουν μιὰ βρευνα ή έκθεσι, — κάτω από μιὰ άλλη, χωρίς νά χάσουν τὸ νόημά τους.

Παρόμοια, τὸ «ἀληθινὸ ἄτομο» ἔχει τόσο ὑποκειμενικὲς ὅσο καὶ ἀντικειμενικὲς πλευρὲς — αἰσιτάνεται: μὰ παράλληλα ἐνεργεῖ κιόλα καὶ ἐξ' αἰτίας αὐτῆς τῆς ἀλληλοεξάρτησης ή κατάρτασι τῆς ζωῆς τοι μπορεί νά φανερωθεῖ τοιζόντας εἴτε αἰσθητά εἴτε ἐνέργειαι. Βασισμένη κυρίως σὲ μεθοδολογικὲς παρατηρήσεις, ή ἐκλογή αὐτῆ ὑποθέτει ἀπλὰ τίς πλευρὲς ἐκεῖνες, οἱ ὁποῖαι δὲν κατανομιζόνται ἄμεσα ἀπὸ τὴν ὁρολογία ποὺ ὑπάρχει.

Ταιριάζοντας τέλεια μὲ τὴ πλατύτερη αὐτῆ ἔννοια τοῦ ὕλισμοῦ, εἶναι ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ Ράιτ ὅτι «τὸ ἀνθρώπινο γένος ὑφίσταται μὲ δυὸ βασικὲς ψυχολογικὲς ἀνάγκαι, τὴν ἀνάγκη γιὰ συντήρηση καὶ τὴ σεξουαλικὴ ἀνάγκη, οἱ ὁποῖαι γιὰ λόγους ἱκανοποίησης, ὑπάρχουν σὲ μιὰ κατάρτασι κοινῆς ἀλληλοεπίδρασης». Τοιζόντας παρόμοια τὸν ἐνεργητικὸ συνταλεστῆ ὁ "Ἐνγκελς εἶχε πει: «Σύμφωνα μὲ τὴν ὕλιστικὴ ἀντίληψη, ὁ ἀποφασιστικὸς παράγοντας στὴν ἱστορία εἶναι, σὲ τελευταία ἀνάλυσι, ή παραγωγή καὶ ή ἀναπαραγωγή τῶν βασικῶν μέσων συντήρησης. Ἀυτό, ξανά, ἔχει διττὴ χαραχτήρα: "Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά εἶναι ή παραγωγή τῶν μέσων ἐπιβίωσης. . . κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά ή παραγωγή τῶν ἴδιων τῶν ἀνθρώπινων ὄντων, ή διαίωνισι τοῦ εἶδους».

"Ἡ κοινωνικὴ ὀργάνωσι κάθε ἐποχῆς, σύμφωνα μὲ τὸν "Ἐνγκελς, καθορίζεται καὶ ἀπὸ τίς δυὸ μορφὲς «παραγωγῆς».

Τόσο λίγο ἔχει ἀχτιμηθεῖ αὐτῆ ή διττὴ ὅσσι τῆς Μαρξιστικῆς ἀντίληψῆς γιὰ τὴν ἱστορία — χωρὶς νά ἐξαιροῦνται οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Μάρξ — ὅστε ὁ ἐκδότης τῆς Μοσοβίτικῆς ἔκδοσης τῆς «Καταγωγῆς τῆς Οἰκογένειας, τῆς Ἀτομικῆς Ἰδιοκτησίας καὶ τοῦ Κράτους», ὅπου ἐμφανίζεται ή παρατήρησι αὐτῆ, κατηγορεῖ τὸν "Ἐνγκελς γιὰ «ἀνακριβεία», μιὰ ὁσασὴ καταγγελία ποὺ δὲν θὰ τολμοῦσε νά κάνει κανένας Κομμουνιστῆς ἐκδότης τὸ 1848.

"Ὁ Ράιτ ἀπίσης δὲν ἦταν ἀπόλυτα ἱκανοποιημένος μ' αὐτῆ τὴ διατύπωσι τοῦ "Ἐνγκελς. "Ὁ παραλληλισμὸς ποὺ κάνει ὁ "Ἐνγκελς ἀνάμεσα στὴ παραγωγή καὶ τὴν ἀναπαραγωγή, σὺν ἀποφασιστικὸς παράγοντας στὴν ἱστορία, χρειάζεται κάποια διόρθωσι. Γιατί, ἂν οἱ ἄνθρωποι παράγουν γιὰ νά ἱκανοποιήσουν τὴν ἀνάγκη τους γιὰ τροφή, κατοικία κλπ. . . . δὲν ἐπιδίδονται σὲ οὐδὲ μόνο γιὰ τὴν ἀναπαραγωγή. Οἱ ἄνθρωποι ἐπιδίδονται σὲ οὐδὲ τίς περισσότερες φορὲς γιὰ τὴν ἡδονή ή γιὰ νά ἔχτωνώσουν τὴ σεματικὴ τους ἔντασι.

Στὴ μεγαλύτερη περίοδο τῆς ἀνθρώπινῆς ἱστορίας ὁ σύνθεσμος ἀνάμεσα στὴ σεξουαλικὴ ἐπαφή καὶ τὴν πατρότητα ἦταν ἀγνωστος. Πέρα ἀπ' αὐτό, ή σεξουαλικὴ ἐπιθυμία, ποὺ ἐμφανίζεται στὴν πρῶτῃμ ἡλικία, προηγείται ἀπὸ τὴ δυνατότητα ἀναπαραγωγῆς στὴ ζωὴ τοῦ καθένα. Κατὰ συνέπεια, τὸ οὐδὲ, σὺν ὕλικῃ ἀνάγκη, σὺν ὑποκειμενικὴ ἀποψη τοῦ «πραγματικῦ ἀτόμου», ἀποτελεῖ βασικὰ καὶ κατὰ κύριο λόγο τὴ παρόρμησι γιὰ σεξουαλικὴ ἡδονή. "Ἐπομένως τὸ πῶς ἀκριβῶς ἀνταποκρίνεται ή κοινωνία στί; ἀπόπειραι τῶν ἀτόμων νά ἀνταπεξέλθουν στὴν πείνα τους καὶ τίς σεξουαλικὲς τους ἀνάγκαι, εἶναι ὁ καθοριστικὸς παράγοντας τῆς κοινωνικῆς ὀργάνωσις κάθε ἐποχῆς.

"Ὁ Ράιτ, πέρα ἀπὸ τὸ νά δεχτεῖ τὴν ἔννοια «τῶν ὀλικῶν δυνάμεων» τοῦ

Μάρξ (πιατότερη όμως), όπως έχω δείξει, δέχτηκε και το πρωταρχικό ρόλο των οικονομικών δυνάμεων (κατανοσημένων στενά). Για να τοποθετήσουμε τη τελευταία αυτή παραδοχή μέσα στο κατάλληλο πλαίσιο, θα πρέπει ν' αντικαταστήσουμε το αίτιακό μοντέλο, στο οποίο συχνά περιορίζεται, μ' ένα ανάλογο διαλεκτικό. Βάσει της διαλεκτικής, υπάρχει κοινή ή αλληλοεπίδραση (ή αμοιβαίο αντίκτυπο), ανάμεσα σ' όλα τα στοιχεία της πραγματικότητας.

Η βασική αυτή υπόθεση δὲν αποκλείει τὴν πιθανότητα ὅτι μερικά στοιχεία μπορεί νὰ ἐξασκοῦν μιὰ ἀναλογικῶς μεγαλύτερη ἐπίδραση πάνω σὲ ἄλλα ἢ καὶ στὸ σύνολό τους ἀκόμα. Ὅπως ἀνακάλυψε ὁ Μάρξ, αὐτὸ συνέβηκε πάντοτε μὲ τοὺς οικονομικοὺς παράγοντες. Ὁ ἰσχυρισμὸς του, ποὺ ἀναφέρεται στὸν πρωταρχικὸ ρόλο τῶν οικονομικῶν δυνάμεων, ἀποτελεῖ μιὰ ἐμπειρική γενίκευση, βασισμένη στὴ μελέτη δοσιμένων κοινωνιῶν καὶ ὅχι σὲ μιὰ ἐκ τῶν προτέρων παραδεχτὴ ἀλήθεια γιὰ τὸ κόσμο. Κατὰ συνέπεια, ὁ ἴδιος ὁ Μάρξ κατάφερε νὰ τραβήξει τὴν προσοχὴ πάνω στὸ κυρίαρχο ρόλο, ποὺ ὁ πόλεμος καὶ ἡ κατάχτηση φαίνεται πὼς ἔπαιζαν στὴν ἐξέλιξη τῶν ἀρχαίων κοινωνιῶν, καὶ ὁ Ἐνγκελς νὰ διαπιστώσει ὅτι, πρωτὸς ὁ καταμερισμὸς τῆς δουλειᾶς φτάσει σ' ἕνα ὀρισμένο βαθμὸ, ὁμάδες ποῦχαν μεταξύ τους μιὰ συγγένεια αἵματος, ἔφεραν τὴν κύρια εὐθύνη γιὰ τὸν καθορισμὸ τῶν κοινωνικῶν τύπων. Ὁ Ράιχ, ποὺ ἔκανε μιὰ τέτοια εἰδικὴ μελέτη πάνω στὶς πρωτόγονες κοινωνίες, συμφωνεῖ μὲ τὴ κρίση τοῦ Ἐνγκελς, ἀν καὶ ἡ τοποθέτησή του πάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα τὸν δείχνει νὰ εἶναι κάτι περισσότερο ἀπὸ ἕνα «οικονομικὸ ντετερμινιστὴ» ἀπ' ὅ,τι ἦταν ὁ Ἐνγκελς.

Βασικόμενος κατὰ κύριο λόγο στὴν ἀνθρωπολογία τοῦ Μαλινόφσκυ, ὁ Ράιχ, τονίζει τὴ σημασία τῆς γαμήλιας προίκας (ποὺ θεσπίζεται καθαρὰ σὲν τελετουργικὸς τύπος σὲ ὁρδὲς ποὺ προηγούμενα ἀντιμάχονταν μεταξύ τους) στὴ παγίωση τόσο τῆς ἐξωγαμίας τῆς φυλῆς, ὅσο καὶ τοῦ ταμποῦ τῆς αἰμομιξίας, ἐνῶ ὁ Ἐνγκελς, κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τοῦ Μόργκαν καὶ τοῦ Δαρβίνου, ἀποδίδει καὶ τίς δύο αὐτὲς ἐξελλίξεις στὴ φυσικὴ ἐπιλογὴ.

Ἄν ἡ ἐρευνα τοῦ Ράιχ γιὰ τὴ κοινωνικὴ καταγωγὴ τῶν νευρώσεων, ποὺ ἄρχισε μὲ τὴν ἐργασία του στὴν ἐλεύθερη ψυχαναλυτικὴ κλινικὴ τῆς Βιέννης, τὸν δδήγησε στὸ νὰ δεχτεῖ σὲ τελευταία ἀνάλυση αὐτὴ τὴν πρωτοκαθεδρία τῶν οικονομικῶν παραγόντων, ἡ ἴδια ἡ ἐρευνα τὸν δδήγησε στὴ μεταβολὴ τῆς θαρότητας ποὺ πρόσθεσε ὁ Μάρξ, ἀν ὅχι σ' ὅλα, τουλάχιστον σ' ἕνα ἀπὸ τὰ στοιχεία τῆς ἀλληλοεπίδρασης αὐτῆς.

Ἡ ἀναφορὰ τοῦ Μάρξ, πάνω στὸ σέξ, εἶναι πὼς αὐτὸ τὸ σέξ εἶναι μιὰ φυσικὴ κ' ἀνθρώπινη δύναμη, ἕνας τρόπος σύνδεσης μὲ τὴ φύση, ὅπως εἶναι ἡ διατροφή, ἡ ἐργασία καὶ πολλὲς ἄλλες ἀνθρώπινες ἀνάγκες καὶ λειτουργίες. Διακήρυξε πραγματικῶς, ὅπως ἀναφέρθηκε στὴν ἀρχή, ὅτι ἡ ποιότητα τῆς σεξουαλικῆς σχέσης προσφέρει τὴν πιὸ ξεκάθαρη ἀντίληψη τοῦ βαθμοῦ, στὸν ὅποιο τὸ ζῶον-ἄνθρωπος ἔχει γίνεῖ ἕνα ἀνθρώπινο ὄν.

Ὅμως, ἡ μοναδικὴ λειτουργία τῆς ὁποίας ἐξετάζεται ἡ ἐπίδραση μὲ κάθε λεπτομέρεια εἶναι μόνον ἡ ἐργασία.

Ὁ Ράιχ σὲ καμμιά περίπτωση δὲν ἐπιδιώκει νὰ μειώσει τὴ σημασία ποὺ

ἀποδίδει ὁ Μάρξ στὴν ἐργασία, ἀλλὰ εἶναι φανερὴ καὶ ἡ ἐπιθυμία του νὰ προσθέσει μεγαλύτερη σημασία στὴ σεξουαλικότητα καὶ ἰδιαίτερα στὸ σημεῖο ὅτι αὐτὴ μπορεῖ νὰ ἐπηρεάζει τὴν ἀνθρώπινη ἱκανότητα γιὰ ὀρθολογικὴ ὄραση. Γιὰ πολὺ διάφορους λόγους, ὁ Μάρξ καὶ ὁ Φρόυντ εἶχαν ὑποτιμήσει τὴν ἐπίδραση ποῦχε: στὸ χαραχτήρα καὶ τὴ κοινωνικὴ ἀνάπτυξη ὁ τομέας τῆς ζωῆς ποὺ ὁ καθένας ἔρευνῶσε.

Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν ὅτι στὸ «σύστημα τοῦ Μάρξ», ἡ σεξουαλικὴ διαδικασία ὀδήγησε σὲ μιὰ «Σταχτοπουτικὴ» θεώρηση ζωῆς, κάτω ἀπὸ τὸ παραπλανητικὸ σχῆμα ποῦ εἰπώθηκε «ἀνάπτυξη τῆς οἰκογένειας». Ἡ διαδικασία τῆς ἐργασίας ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, εἶχε τὴν ἴδια μοῖρα στὴ ψυχολογία τοῦ Φρόυντ, κάτω ἀπὸ παραπλανητικὰ ὄραση, ὅπως «ἐξιδανίκευση», «ἐνστικτο τῆς πείνας» ἢ «ἐνστικτο τοῦ ἐγῶ».

Γιὰ τὸ Ράιχ, ἡ σύνθεση τῶν ἀπόψεων τοῦ Μάρξ καὶ τοῦ Φρόυντ σήμαινε τὴν καταστροφή τῶν φραγμῶν ποῦ εἶχαν ἐπιβληθεῖ ἀπὸ τέτοιες κατηγορίες γιὰ νὰ ξαναμοιραστεῖ ἡ αἰτιακὴ ἐπίδραση εἰδηγομένη μὲ τὶς βασικὰ ἀνακαλύψεις τῶν δύο ἀντρῶν.

Ὁ Σάρτρ ἔχει πρόσφατα σχολιάσει τὸ ὅτι οἱ περισσότεροι Μαρξιστὲς μεταχειρίζονται τὸν ἀνθρώπο λές καὶ γεννήθηκε τὴν ἴδια μέρα ποῦκανε αἴτηση γιὰ τὴν πρώτη του δουλειά. Τὸ νὰ γράφει κανεὶς σὺν Μαρξιστῆς ψυχανάλυτῆς δὲν εἶναι δυνατό καὶ αὐτὴ ἐβῶ τὴν παρεμπόρεση εἶναι ποῦ ἐπιδίωξε νὰ διορθώσει ὁ Ράιχ.

Ἡ ἐπίθεση ἐναντίον τοῦ Ράιχ, σὺν σεξουαλικὸ αἰτιοκράτη, ἔχει ὀδηγήσει τοὺς περισσότερους Μαρξιστὲς κριτικούς του στὸ νὰ παραβλέψουν τὶς πραγματικὰ διαφορὰς ποῦ ὑπάρχουν ἀνάμεσα στὴν ὀλιστικὴ ἀντίληψη γιὰ τὴν Ἱστορία τοῦ Μάρξ καὶ τοῦ Ράιχ ἀντιστοίχα. Ἡ βασικότερη ἀπ' αὐτὰς ἀφαιλεται κυρίως στὸ ὅτι ἐξετάζουν διαφορετικὰ χρονικὰ περιόδους.

Ἐνῶ ὁ Μάρξ ἀφοσιώθηκε στοὺς κοινωνικοοικονομικοὺς τύπους ποῦ ἐμφανίστηκαν στὴ Δύση τὰ τελευταῖα δύο-τρεῖς χιλιάδες χρόνια (δουλειά, φεουδαρχία, καπιταλισμός), ὁ Ράιχ, ἐνῶ δέχεται αὐτὰς τὶς υποδιαίρεσεις τοῦ Μάρξ, λειτουργεῖ γενικὰ μ' ἓνα περιοδικὸ τρόπο, βασισμένο στὶς κοινωνικοσεξουαλικὰ ἐξελίξεις, τῶν ὁποίων οἱ τρεῖς βασικὰ φάσεις εἶναι ἡ μητριαρχία, ἡ πατριαρχία (ποῦ καλύπτει ὀλόκληρη τὴν Ἱστορία ποῦχε καταγραφεῖ) καὶ ὁ κομμουνισμός. Ἄν καὶ φαίνονται πλήρεις, οἱ δύο αὐτοὶ τρόποι υποδιαίρεσης τοῦ χρόνου, δὲν εἶναι ἐντελῶς ὀλοκληρωμένοι, εἴτε θεωρητικὰ — ὥστε νὰ εἶναι ἀναγκασιόμοιοι κανεὶς ὅσοις τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης — εἴτε πραγματικὰ — ὥστε οἱ ὅπαδοι τοῦ Μάρξ καὶ τοῦ Ράιχ νὰ διαγράφουν συχνὰ τοὺς οικονομικοὺς ἢ ψυχολογικοὺς παράγοντες (ἀνάλογα μὲ τὴ σχολὴ ποῦ ἀνήκουν) υπολογίζοντας τὴν κοινωνικὴ ἀλλαγὴ.

Αὐτὴ ἡ ἀντίθεση ἀνάμεσα στοὺς δύο διανοητὰς δὲν διαγράφεται ποθενὰ τόσο ξεκάθαρα, ὅσο στὴν ἀντιμετώπιση τῶν ἀντιφάσεων ἀπ' αὐτοὺς.

Στὸν πῦρνα τῆς ὀλιστικῆς ἀντίληψης γιὰ τὴν Ἱστορία, στὸ μέτρο ποῦ αὐτὴ προχωρεῖ πέρα ἀπὸ τὴ μεθοδολογία σὲ μιὰ σειρά γενικεύσεων γιὰ τὸ πῶς συμβαίνουν οἱ μεταβολὲς αὐτὰς, ἐρίσκει τὴ ἔμφασή του στὴν ἀναπαρά-

γωγή του κοινωνικού είναι, που σ' ένα έριζμένο σημείο άρχίζει να μεταμορφώνει την παλιά τάξη σε μία ποιοτικά νέα. Παρόμοια τὸ νὰ προσελκύονται δλοένα και περισσότεροι εργάτες στις πόλεις για νὰ ἀναπαράγουν τις συνθήκες που χρειάζονται για τὴ παραγωγή του κεφαλαίου, έχει τελικά σαν ἀποτέλεσμα, διαμέσου πάντα τῆς κοινωνικῆς δραστηριότητας και τῆς συνένωσής τους, τὴ κατάργηση του ἀνταγωνισμού ἀνάμεσα στους εργάτες, κάτι που εἶναι ἀπαραίτητη προϋπόθεση για τὴ παραγωγή του κεφαλαίου.

Για τὸ Μάρξ, τὸ περιεχόμενο τῶν ἀποφάσεων παρέχεται πάντοτε ἀπὸ τὴ συγκεκριμένη κοινωνία στὴν ὁποία διαδραματίζεται ἡ ἐπίλυσή τους.

Ὁ Ράιχ ἐπίσης, σὰ συγγενικό πνεῦμα μὲ τὸ Μάρξ, συγχρονίζεται ἰδιαίτερα μὲ τις ἀντιφασικές τάσεις του ὀλικού που ἐξετάζει. Ὅμως ἐχτός ἀπὸ εὐλάχιστες ἐξαιρέσεις, οἱ ἀντιφάσεις που πιστεύει ὅτι θὰ ἐπιλυθοῦν στὸν καπιταλισμό, ἔχουν μὴ προέλευση που πηγάζει ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἴδια τὴν πατριαρχική κοινωνία. Αὐτὸ συμβαίνει μὲ τὴν ἀντίφαση ἀνάμεσα στὴν ἀπόθεση που τονώνει τὸ γάμο και τὴν οἰκογένεια και τὴ συνέπεια τῆς που, χάρη στὴ σεξουαλικὴ μιζέρια που προκαλεῖται, τὸς ὀκονομεύει. Τὸ ἴδιο συμβαίνει και μὲ τὴν ἀντίφαση που ἔλπει ἀνάμεσα στὴν ἀπόθεση που παρέχει μὴ χαρακτηριστική, ἡ ὁποία προτρέπει τὴ νεολαία στὴν ἀποδοχὴ τῆς πατριαρχικῆς ἐξουσίας (και κατ' ἐπέχταση κάθε μορφῆς ἐξουσίας) και που σταδιακά προκαλεῖ σεξουαλικὴ ἐξέγερση ἐναντία στους γονεῖς.

Χωρὶς ρίζες στὴ συγκεκριμένη κοινωνία στὴν ὁποία ἀνακαλύπτονται (καπιταλισμός) δὲν εἶναι ἐντελῶς ξεκαθαρισμένο τὸ πῶς οἱ ἀντιφάσεις αὐτῆς συμματῶσουν στὸ θάνατο τῆς κοινωνίας αὐτῆς, ὅστε τὸ γιατί ὁ θάνατός της θὰ ὀδηγήσει και ἀναγκαστικά στὴν ἐπίλυση τῶν ἀντιφάσεων αὐτῶν.

Και μὲ τὸ νὰ προστέσουμε ὅτι αὐτὴ ἡ καταπίεση εἶναι μεγαλύτερη στὴν ἐποχὴ του καπιταλισμοῦ δὲν πᾶει νὰ πει πῶς ἔχουμε λύσει και τὸ πρόβλημα. Ἀκόμα και ἡ σεξουαλικὴ ἀλλοτρίωση ἐπιηρεάζεται γιατί, στὸ βαθμὸ που ἐπισκιάζονται τὰ ἰδιαίτερα καπιταλιστικά της χαρακτηριστικά ἀπὸ τὰ πατριαρχικά, γίνεται για τὸ χρονικὸ διάστημα μὲ τὸ ὁποῖο ἀσχολεῖται ὁ Μάρξ, ἓνα μὴ ἱστορικὸ φαινόμενο. Κατὰ συνέπεια, μὴ μορφὴ σεξουαλικῆς ἀλλοτρίωσης, ὅπως ὀχρεώθηκε νὰ παραδαχτεῖ ὁ Ράιχ, θὰ μπορούσε νὰ ὑπόχει ἀκόμα και στὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση, ἡ ὁποία παραμένει μέχρι σήμερα μὴ πατριαρχικὴ κοινωνία.

Τὸ λάθος του Ράιχ — παρόλη τὴ χρῆση τῆς Μαρξιστικῆς ἀνάλυσης που ἔκανε — ὀρίζεται μᾶλλον στὸ ὅτι θεωρητικοποίησε τὴς ἀνακαλύψεις του, ξεκδδωντάς τις ἀπὸ τις ἀνκαλύψεις τῆς Μαρξιστικῆς Κοινωνιολογίας, ἀντὶ νὰ ἐνοματώσει και τις δυὸ μέσα στις ἴδιες κοινωνικὲς ἀντιφάσεις.

Ὁ ἴδιος προσφέρει ἓνα καλὸ παράδειγμα ἀναλλακτικῆς λύσης στὴν μιζὴ για τὴν καπιταλιστικὴ οἰκονομία, ὅτι τονώνει τὴν οἰκογενειακὴ ἰδεολογία, ἐνῶ σταδιακά τὴν ὀκονομεύει: ἐξ' αἰτίας τῶν ὀκονομικῶν οἰκογενειακῶν ἀναταραχῶν που προκαλοῦνται ἀπὸ τὴν ἀνεργία και τῶν ἐξαναγκασμῶν τῶν γυναικῶν νὰ πᾶνε νὰ δουλέψουν. Μ' αὐτὸ τὸ τρόπο, δηλαδή, μέσω τῆς λειτουργίας τυπικῶν καπιταλιστικῶν τάσεων, ἡ οἰκογένεια, τῆς ὁποίας ἡ ἰδεολογικὴ λει-

τουργία είναι απαραίτητη για τον καπιταλισμό, σταματάει να λειτουργεί όμως μ' ένα αυξανόμενο ρυθμό. Όμως τέτοια παραδείγματα στο έργο του Ράιχ παραμένουν εάν εξαιρεση.

Οι Μαρξιστές κατάφεραν να εξηγήσουν πολύ καλλίτερα τη μετάβαση από τη δουλεία στη φεουδαρχία και από τη φεουδαρχία στον καπιταλισμό, παρά να εξηγήσουν την εμφάνιση της ταξικής κοινωνίας και, όπως δείχνουν τα γεγονότα, τη σταδιακή της αντίκατάσταση από τον κομμουνισμό.

Όμως ακριβώς αυτές τις εξελίξεις προσπαθεί μ' επιμονή να ξεκαθαρίσει στο έργο του ο Ράιχ. Και ενώ οι αντιφάσεις του Ράιχ συμβαίνουν σε πατριαρχικές εποχές κι' εκείνες του Μάρξ στον καπιταλισμό, η συνεισφορά του Ράιχ στη Μαρξιστική ανάλυση δεν μπορεί να είναι παρά μόνο περιθωριακή και εισηγητική. "Αν η «σεξουαλική οικονομία» του Ράιχ πρόκειται ν' αποτελέσει κάποτε ένα αναπόσπαστο κομμάτι του Μαρξισμού, θα πρέπει ιδιότυπες καπιταλιστικές ιδιότητες της σεξουαλικής απόθησης που περιλαμβάνουν τις διακριτικές της μορφές κι' αποτελέσματα μέσα σε κάθε κοινωνική τάξη (έπιτρέποντας φυλετικές, εθνικές και θρησκευτικές διαφορές) ν' αναπτυχθούν με περισσότερες λεπτομέρειες. Και θεωρητικά η σεξουαλική απόθηση πρέπει να αποχαιρέθει από μια πατριαρχική κοινωνική σχέση, σε μια δουλοχτητική, φεουδαλική, καπιταλιστική ακόμα και «σοσιαλιστική» κοινωνική σχέση, για ν' απομονωθεί ή ειδική της συνεισφορά σε κάθε περίοδο για το ξεπέρασμά της. Το μεγαλύτερο μέρος απ' αυτή την έρευνα και την εργασία της αναδιατύπωσης δεν έχει γίνει ακόμα.

Πέρα απ' αυτή την κατηγορία ότι η θεωρία του Ράιχ είναι σεξουαλική αιτιοκρατική, υπάρχει και μία άλλη, η οποία διατυπώθηκε στις μέρες μας, δεν φαίνεται να είναι άδολογη, από πολλούς ριζοσπάστες και αναφέρεται στη σχετικότητα των ιδεών του πάνω ακριβώς στη σεξουαλική συμπεριφορά και στις έντοματαξο μεταβολές που έγιναν από τότε μέχρι σήμερα.

Έχουν άραγε χάσει την επαναστατική τους σημασία οι διδασκαλίες του Ράιχ; Ο Ρεϊμόντ Ράιχε, στο βιβλίο του «Η Σεξουαλικότητα και η ταξική πάλη» υποστηρίζει ότι η διάδοση της σεξουαλικής εκπαίδευσης, το εύρος των αντισημιτικών και των αμβλώσεων, η εύκολια του χώρου για έρωτα κλπ. έχουν κάνει αδύνατη τη περίπτωση, κατά την οποία θα μπορούσε να συνδεθεί η άρνηση μιας εύτυχημένης σεξουαλικής ζωής με τις απαιτήσεις του καπιταλιστικού συστήματος. Η αγορά μόρσοι ν' απορροφήσει ακόμα κι' αυτές τις ανάγκες, μετατρέποντας την ικανοποίησή τους σε μία προσοδοφόρα εκμετάλλευση για μικρούς κεφαλαιοκράτες. Γι' αυτόν, το κέντρο ενδιαφέροντος έχει μετατοπιστεί, όχι στο ν' ανακαλυφτεί κι' το γιατί απορρίπτεται η σεξουαλικότητα, αλλά στο πως αυτή χειραγωγείται μέσα στα ίδια ακριβώς πλαίσια των μέσων ικανοποίησής της, για να εξυπηρετήσει πάλι τον καπιταλισμό.

Όσα η αιτιολογία του Ρεϊμόντ Ράιχε αναφορικά με το βαθμό στον οποίο έχει ελαττωθεί η σεξουαλική απόθηση, οσα η αιτιολογία του αναφορικά με το βαθμό στον οποίο ο καπιταλισμός έχει την ικανότητα να εκμεταλλεύεται την οικιακή νεα ελευθερία, φαίνεται έντελως δικαιολογημένη. Μια

πρόσφατη σφυγμομέτρηση δεκαοχτάριδων φοιτητών στην "Αμερική, για παράδειγμα, έδειξε ότι το 44ο)ο των γυναικών και το 23ο)ο των αντρών είναι άκομπα παρθένοι, και είναι φυσικό ένα πολύ μεγαλύτερο ποσοστό να έχει γνωρίσει ένα μόνο έρωτικό σύντροφο ή πολύ λίγους.

Οι ριζοσπάστες έχουν την τάση να πιστεύουν πως τουλάχιστον στα σεξουαλικά θέματα, οι γενικά απελευθερωμένες αντίληψεις και πρακτικές τους, εκφράζουν τους περισσότερους από τους συνομήλικούς τους. Αυτό είναι ένα σοβαρό λάθος.

"Όσο για τις καπιταλιστικές μεταρρυθμίσεις που άμβλύνουν την επαναστατική αίχμη της σεξουαλικής διαμαρτυρίας, πρέπει να παραδεχτούμε ότι αυτό μπορεί να συμβεί. Αυτό που μένει όμως να δοθεί, είναι αν οι νέες αντιφάσεις, που είναι ένσωματωμένες στις μεταρρυθμίσεις αυτές, κάνουν άκλιως πιο έφρηχτική την παλιά πραγματικότητα. Μέχρι τότε θα μπορούμε να προμθευόμαστε μ' εύκολία το χάπι, να θεραπεύουμε τα άφροδία νοσήματα κλπ. και ή νεολαία θα εξακολουθεί να φοβάται τους κινδύνους της σεξουαλικής έπαφής; Πότε οι νέοι, αν πάρουμε αά δεδομένο ότι ο γάμος δεν είναι άπαραίταστη προϋπόθεση για το σέξ, θα κάρουν να παντρεθούν για την εξασφάλιση του σέξ; Πότε ή εξέγερση, που έχει γνωρίσει μια κάποια έπιτυχία στα θέματα του σέξ, θα όδηγηθεί όλοκληρωτικά ενάντια στις άνυπόφορες συνθηκας; Δοσμένο με Ραγικούς όρους, πόσο καιρό θα μπορούσε να έπιζήσει ο καπιταλισμός, με μια άργατική τάξη της όποιας ή έξουσιαστική χαρακτηρισδομή έδταν διαβρωμένη μέσω τροποποιήσεων στη σεξουαλική της ζωή;

Τό επαναστατικό δυναμικό όρος των διδασκαλιών του Ράτχ είναι τόσο μεγάλο, όσο ποτέ, και πιθανόν πολύ περισσότερο στις μέρες μας που το σέξ άναγνωρίζεται σαν θέμα για μια σοβαρή συζήτηση και κριτική σχεδόν παντού.

Η πρόκληση του κινήματος 23 του Μάρτη στη Γαλλία έπαξηγει καλλιτέαρα το σημείο αυτό. Τό Φλεβάρη του 1967, ο Γάλλος Τροτσκιστής Μπόρις Φρόνκελ, μίλησε για τον Ράτχ και την κοινωνική λειτουργία της σεξουαλικής άπόόθησης, ο' ένα πλήθος από κάμκοσε εκατοντάδες φοιτητές, στο παράρτημα του Πανεπιστήμιου του Παρισιού, στη Ναντέρ.

Μπορώ προσωπικά να δεβαιώσω την ένθουσιώδη άνταπόκριση, του άπειροτήριου, γιατί ήμουν εκεί. Μία όδομάδα μετά την όμιλία αυτή, ή μικροσύρα του Ράτχ «Ο Σεξουαλικός άγώνας των νέων» κουλθήθηκε από κόρτα αά κόρτα ο' έλους τους φοιτητικούς ξανώνες. Αυτό όδήγησε αά μια πλαταιά διαδεδομένη έκστρατεία σεξουαλικής μόρφωσης βασισμένη — όπως μάς λέει ο Ντανιέλ Κόν Μπεντίτ — στις επαναστατικές ίδέες του Ράτχ και είχε σαν αποτέλεσμα την κατάληψη των γυναικείων κοιτώνων από φοιτητές και φοιτήτριες, με σκοπό να διαμαρτυρηθούν ενάντια στους όριστάμενους ο' αυτούς περιοριστικούς κανόνες. Άκολούθησαν άλλοι άγώνες για διάφορα άλλα ζητήματα, αλλά ή συνείδηση που μεσοοράνησε στα γεγονότα του Μάη του 68, άφρονίστημα άρχικά ο' ένα μεγάλο ποσοστό φοιτητών της Ναντέρ, στην πάλη ενάντια στη σεξουαλική τους καταπίεση.

Ο ίδιος άγώνας επαναλαμβάνεται με τοπικές παραλλαγές, στα κανεσι-

στήμια ακόμα και στα γυμνάσια, ο' όλοκληρο τον καπιταλιστικό κόσμο. Έκαι-
νο όμως που οδοιαστικά λείπει είναι η ξεκάθαρη συνειδητοποίηση του συνθετι-
κού κρίκου ανάμεσα στους περιορισμούς της σεξουαλικής ελευθερίας και την
καπιταλιστική τάξη, που υπήρξε κάποτε στη Ναντέρ. Οι διδασκαλίες του
Ράιτ, παρόλες τις ελλείψεις τους, αποτελούν το απαραίτητο κριτικό έργο για
τη χάλκευση των συνθετικών αυτών κρίκων.

BERTELL OLLMAN

Τὸ πρόβλημα τῆς σεξουαλικῆς οἰκονομίας

1) ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Ἄπ' τὴν πρῶτη κοινωνία τῶν γενῶν ὡς τὸ σημερινὸ καταταλιστικὸ κράτος, οἱ διαχωριστικὲς φάσεις τῆς ἀνάπτυξης τῆς κοινωνίας ἔχουν ἐπαδειξοῦ πάντοτε δύο διαδικασίες πού ἀλληλοσπειδρῶν. Ἡ πρώτη διαδικασία, ἡ ὁποία χρονολογεῖται ἀπὸ τὸ στάδιο τοῦ πρωτόγονου οἰκονομικοῦ κοιμμουνισμοῦ καὶ φτάνει στὸ καταταλιστικὸ κράτος, σχετίζεται μὲ τὴν ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν ἐργαλείων, μὲ τὴν ἐπέχταση καὶ αὐξηση τῆς παραγωγῆς καὶ μὲ τὶς ἀφυπνοσμένες ἀντίστοιχα, ἀνθρώπινες ἀνάγκες. Ἡ διαδικασία αὐτὴ ὁδηγεῖ τελικὰ στὴν συγκέντρωση τῆς ἰδιοχτησίας πᾶνω στὴν παραγωγή, στὰ χέρια μιᾶς κυρίαρχης κοινωνικῆς ομάδας, τοῦ καταταλιστῆ. Ἄπ' τὴν ἄλλη μεριά, μιᾶ ἄλλη διαδικασία ὁδηγεῖ ἀπὸ τὴν φυσικὴ σεξουαλικὴ ἐλευθερία καὶ ἀπὸ τὴν οἰκογένεια τῶν γενῶν, ἡ ὁποία βασίζεται στὴν αἰματοσυγγένεια, στὴν ἰδεολογία τοῦ ἐξωγαμικοῦ ἀσκητισμοῦ καὶ τῆς μόκμης μονογαμικῆς συζυγικῆς σχέσης. Ἀκολουθεῖ τὴν πορεία ἐνὸς συνεχοῦς περιορισμοῦ, ἀπόθησης καὶ διαστρέβλωσης τῆς γεννητικῆς σεξουαλικότητος. Ἄν κανεὶς ξεκινήσει ἀπ' τὰ ὀριακὰ σημεῖα τῆς ἀνάπτυξης τῆς κοινωνίας, δηλαδὴ, μὲ τὶς σημερινὲς μορφὲς οἰκονομικῆς καὶ σεξουαλικῆς ὀργάνωσης, καὶ ἀκολουθήσει τὴν ἀνάπτυξή τους πρὸς τὰ πίσω, φτάνει τελικὰ σ' ἓνα σημεῖο συμβολῆς ἀνάμεσα στὴν οἰκονομικὴ καὶ σεξουαλικὴ ὀργάνωση, δηλαδὴ, καταλήγει κανεὶς στὸ σημεῖο ὅπου ἡ ἀτομικὴ ἰδιοχτησία καὶ ἡ ταξικὴ διαίρεση γεννιούνται

από τις μορφές της σεξουαλικής οργάνωσης στην κοινωνία των γε-
νών, μορφές οι οποίες, στην πορεία της ανάπτυξης, έκαναν δυνατή
τη συσώρευση αγαθών από την οικογένεια του άρχηγου, τα οποία
παράγονταν στην πρωτόγονη κομμουνιστική κοινωνία. "Έχουμε παρα-
τηρήσει πώς εκδηλώθηκαν στις ίδιες τις άπαρχές της σημερινής ιδιω-
τικής οικονομίας τα πρώτα κρούσματα φιλαργυρίας κι ενδιαφέροντος
για απόκτηση ιδιοκτησίας και πώς εμφανίστηκαν οι πρώτες αντι-
φάσεις στην ανθρώπινη κοινωνία, για τις οποίες ο "Ένγκελς πολύ
συστά παρατηρεί (9) τα:

«Η πρώτη ταξική αντίθεση που εμφανίζεται στην ιστορία συμ-
πίπτει με την ανάπτυξη του ανταγωνισμού ανάμεσα στον άντρα και
τη γυναίκα, στα πλαίσια της μονογαμικής συζυγικής σχέσης κι η
πρώτη ταξική καταπίεση συμπίπτει με την καταπίεση του γυναικεί-
ου φύλλου από το αντρικό (τόρα μπορούμε να πούμε, με την καταπί-
εση της φυλής του θηλυκού απ' τη φυλή του αρσενικού Β. Ρ.). 'Ο
θεσμός της μονογαμίας υπήρξε ένα μεγάλο ιστορικό βήμα προς τα
μπρός· παρόλα αυτά όμως, μαζί με την δουλεία και τον ιδιωτικό πλου-
το, εγκαινιάζει την περίοδο ποδχει διαρκέσει μέχρι σήμερα, στην ο-
ποία κάθε βήμα μπροστά είναι επίσης σχετικά ένα βήμα πίσω, ή εθ-
νημερία κι η ανάπτυξη για μερικούς κερδήθηκε διαμέσου της μζέ-
ριας και της στέρησης άλλων. 'Αποτελεί την έμβρυακή μορφή της πο-
λιτισμένης κοινωνίας, στην οποία μπορεί ήδη να μελετηθεί η φύση
των αντιθέσεων και των αντιφάσεων οι οποίες είναι έντελώς ενεργη-
τικές στην κοινωνία». ("Ένγκελς. «'Η καταγωγή της Οικογένειας,
της ατομικής ιδιοκτησίας και του Κράτους», σελ. 58) και παρακάτω
(σελ. 60). Κατά συνέπεια, όπου η μονογαμική οικογένεια παραμένει
πιστή στην ιστορική της καταγωγή και αποκαλύπτει ξεκάθαρα τον
άνταγωνισμό ανάμεσα στον άντρα και τη γυναίκα, που εκφράζεται με
την αποκλειστική υπεροχή του άντρα, εκθέτει σε μικρογραφία τις ί-
διες αντιθέσεις κι αναφάσεις, όπως εκείνες μέσα στις οποίες κινείται
η κοινωνία, χωρίς να έχει τη δύναμη να τις επιλύσει ή να τις ξε-
περάσει, από τότε που χωρίστηκε σε τάξεις στις άπαρχές του πολιτι-
σμού».

Κατά συνέπεια η τεχνολογική πρόοδος ακολουθήθηκε παράλλη-
λα από μία πτώση της σεξουαλικής κουλτούρας. 'Η φυσική ήθηκή
της πρωτόγονης μητριαρχικής κοινωνίας που χαρακτηρίζονταν απ'

τη σεξουαλική ελευθερία, ήταν ασύγκριτα ανώτερη από την ήθικη της καπιταλιστικής εποχής. Αυτό μπορούμε να το δούμε πολύ καθαρά απ' το γεγονός ότι η αντικατονική σεξουαλική συμπεριφορά (βιασμός, σεξουαλικό έγκλημα κλπ.) δεν υφίσταται στις πρώτες κοινωνίες. Κάθε αναφορά για πολιτιστική ή ήθικη πρόοδο παραμένει κενός λόγος όσο δεν αναγνωρίζεται αυτή η αντίθεση στην κοινωνική ανάπτυξη, όσο ο «άγριος» θεωρείται σαν το πρότυπο ενός «απολίτιστου» κι επομένως αξιόμιμπτου ανθρώπινου όντος. Η σεξουαλική του κουλτούρα κρίνεται από την σκοπιά της ήθικης της ιδιωτικής επιχείρησης, ή όποια ταυτίζει το «πολιτιστικό» με το «καθαρό» δηλαδή το άσεξουαλικό. (Κάντε σύγκριση με τις φασιστικές ρατσιστικές θεωρίες). Θα πρέπει η μονογαμία να θεωρηθεί ένα δόγμα μπροστά ή ένα δόγμα πίσω; Η διατύπωση αυτή του προβλήματος είναι αντι-ιστορική, αντι-διαλεκτική, αφηρημένη κι έχει χαρακτήρα δικαστικής απόφασης. Η εκμετάλλευση εμφανίστηκε με την ανάπτυξη των παραγωγικών μέσων. Τότε ή εκμετάλλευση θα πρέπει να θεωρηθεί ένα «δόγμα μπροστά» ή ένα «δόγμα πίσω»; "Αν επιχειρήσουμε να απαντήσουμε στο ερώτημα μ' αυτό τον τρόπο θα οδηγηθούμε στην πλάνη. Θα πρέπει μάλλον να έρευνήσουμε τις αναπτυξιακές τάσεις της κοινωνίας και το μόνο που μπορούμε να καθορίσουμε είναι το αν οι τάσεις αυτές κινούνται προς την κατεύθυνση της έντασης ή της εξαφάνισης του μόχθου. Στην τελευταία περίπτωση, το υποκειμενικό συστατικό, που είναι ή επαναστατική θεωρία, προσφέρει μία υπηρεσία, φτάνοντας στον τροχό της Ιστορίας και στρέφοντας τον πιο γρήγορα προς τα μπρός.

Η μονογαμία γεννήθηκε απ' τη συγκέντρωση πλούτου στα χέρια ενός ανθρώπου, ή, όπως το περιγράφει ο Ένγκελς, απ' την ανάγκη «να μεταβιβαστεί αυτός ο πλούτος στα παιδιά του ανθρώπου και σε κανένα άλλο».

Η απαίτηση για τη μονογαμία της γυναίκας αποτελεί ένα παρεπόμενο προϊόν της σχέσης αυτής. "Αν κανείς έρευνήσει την ανάπτυξη της ανθρώπινης κοινωνίας ακόμα πιο παλιά, πέρα απ' το χρονικό σημείο που είχαν την κοινή τους καταγωγή, ή συσσώρευση του πλούτου στα χέρια ενός ανθρώπου κι ο θεσμός της μονογαμίας, οδηγείται σε κοινωνικές οργανώσεις που χαρακτηρίζονται πρωταρχικά και καθορίζονται απ' τη σεξουαλικότητα, ενώ ή παραγωγή δεν αναπτύσσεται σχεδόν καθόλου και βασίζεται στην κοινοτική οικονομία

† τὸν πρωτόγονο κομμουνισμό. (10) Στὴν ὀργάνωση αὐτῆς τῆς κοινω-
 νίας εἰσχωρεῖ μὴ διαδικασία, ἡ ὁποία συνίσταται πρὸς ἓνα σταθερὰ ἀν-
 ξανόημο περιορισμὸς καὶ καταπίεση τῆς γεννητικῆς ἐλευθερίας. Γι-
 νεται φανερὴ γιὰ πρώτη φορά ἀπὸ τὴν ἀπαγόρευση ἐνάνα στὴ σε-
 ξουαλικὴ ἐπαφῇ μέσα στὴ φυλὴ, δηλαδὴ στὴν ὁμάδα, ὄλων ὄσων ἔ-
 χουν αἰμοσυγγένεια μὲ τὴ μητέρα. Μελετούμενη ἀπ' τὴν περίοδο τῆς
 σύλληψής τῆς, ἡ διαδικασία αὐτὴ τῆς σεξουαλικῆς καταπίεσης εἶναι
 παλιότερη ἀπ' ὅτι ἡ ταξικὴ ἀντίθεση ἀνάμεσα στὸν ἄντρα καὶ τὴ γυ-
 ναίκα. Αὐτὴ εἶναι ἡ διαδικασία πού γιὰ πρώτη φορά ὀδηγεῖ πρὸς τα-
 ξικὸ ἀνταγωνισμό. Ἰταλητοὶ γιὰ προϊστορικές συνθήκες εἶναι ὄρα-
 τοὶ στὴ μυθολογία. Μιλᾶνε γιὰ στοιχειώδεις καταστροφές οἱ ὁποῖες
 ἀπειλήσαν τὸ «οἰκονομικὸ εἶναι» τῶν πρώτων ἀνθρώπων καὶ οἱ ὁποῖες
 γένησαν κοινωνικά κινήματα ἀπ' τὰ ὁποῖα πήγαζε ἡ πρώτη τάση
 γιὰ σεξουαλικὸ περιορισμὸ μὲ τὴ μορφή τῆς ἀπαγόρευσης τῆς αἰμο-
 μιξίας. (11) Ἡ ἀνάπτυξη ταμικοῦ καὶ ἀπαγορεύσεων ἀναφορικὰ μὲ τὴ
 γεννητικότητα, δάδαζε παράλληλα μὲ τὴν ἐπέχταση τῶν ὕλικῶν συμ-
 φερόντων ὠρισμένων ὁμάδων στὴν πρωτόγονη κοινωνία. Ἡ διαδικα-
 σία, ἔπως ἐμφανίζεται ἀνάμεσα στοὺς κατοίκους τοῦ νησιοῦ Τρόμπρι-
 αντ, δείχνει ὅτι τὰ συμφέροντα, στὰ ὁποῖα ἀναφερθήκαμε, εἶναι τὰ
 συμφέροντα τῆς οἰκογένειας τοῦ ἀρχηγοῦ ἐνάνα στὰ συμφέροντα τῆς
 φυλῆς. Οἱ προϊστορικοὶ χρόνοι εἶναι βασικά παρόμοιοι μὲ τοὺς δικούς
 μας στὸ ὅτι οἱ ὕλικές συνθήκες τοῦ κοινωνικοῦ συστήματος γένησαν
 ὠρισμένους νομικοὺς καὶ ἠθικοὺς θεσμούς, ὅπως ἡ αἰμομιχτικὴ ἀπαγό-
 ρευση μέσα στὴ φυλὴ, ἡ τάξη τοῦ γάμου κλπ. οἱ ὁποῖοι, ἐπειδὴ διαπό-
 τιζαν ἰδεολογικά ὅλα τὰ μέλη τῆς κοινωνίας ἀναπαράχθησαν μέσα
 στὸ ἄτομο.

Ἄν δεχτοῦμε τὴν ταξινόμηση τῆς ἀνάπτυξης τῆς ἀνθρώπινης
 κοινωνίας, πού ἔγινε ἀπ' τὸ Μόργκαν, πρὸς στάδια ἀγριότητος, βαρβα-
 ρότητος καὶ πολιτισμοῦ, τότε ἡ κρίσιμη καμπὴ στὴν ἐξέλιξη ἀπ' τὸν
 πρωτόγονο κομμουνισμό στὴν ἀτομικὴ ἰδιοκτησία καὶ τὸ συμφέρον γιὰ
 συσσώρευση, πρέπει: νὰ βρεθῆι στὸ μεταβατικὸ στάδιο ἀπὸ τὴν ἀγριό-
 τητα στὴ βαρβαρότητα. Ἡ καμπὴ αὐτὴ χαρακτηρίζεται πρωταρχικά
 ἀπὸ τὴν ἀποσύνθεση τῆς μητριαρχικῆς κοινωνίας καὶ τὴν ἀνέλιξη τῆς
 πατριαρχικῆς βίας. Χρονολογικά, ἡ ἔχταση τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας
 πρὶν ἀπ' τὴ σαγιμὴ αὐτὴ, εἶναι πολλὲς φορές μεγαλύτερη ἀπ' ὅτι τὸ
 σχετικὰ σύντομο διάστημα τὸ ὅποιο περιλαμβάνει τὴν περίοδο τῆς ἀ-

τομικής επιχείρησης που την διαδέχτηκε. Μετά την καμπή αυτή, η κοινωνική ζωή χαρακτηρίζεται απ' τα οικονομικά συμφέροντα της τάξης που απαρτίζεται απ' τους ιδιοκτήτες των παραγωγικών μέσων κι απ' τα συμφέροντα της καταπιεζόμενης τάξης που συγκρούονται μ' αυτά, ενώ στην προηγούμενη κοινωνία, τα σεξουαλικά συμφέροντα ήταν κυρίαρχα. "Αν η ιδιωτική επιχείρηση κι η ταξική διαίρεση χαρακτηρίζουν την κοινωνική δομή, μετά από την καμπή αυτή, προηγουμένως ο άποφασιστικός παράγοντας ήταν το σεξουαλικό συνταίριασμα. (12) 'Αλλά φυσικά ακόμα και τότε παραμένει το γεγονός ότι οι πρωτόγονες παραγωγικές σχέσεις αποτελούσαν τη βάση πάνω στην οποία μπόρεσε να οικοδομηθεί βασικά η σεξουαλικά προσανατολισμένη κοινωνία. Τα συμφέροντα των ατόμων είχαν πρωταρχικά σεξουαλικό χαρακτήρα κι ικανοποιούντο, ενώ οι υλικές απαιτήσεις ήταν μετριόπαθεις. Τα βιοχημικά συμφέροντα κι η φυλαγγυρία αυξήθηκαν σε αναλογία με τον βαθμό που έπρεπε να καταπιεστούν τα σεξουαλικά ένστικτα. Σε μιá ώριμη φάση της ανθρώπινης ιστορίας, οι υλικές συνθήκες της ζωής (άρχιμά ή συνένωση των πρώτων αρδών, άργότερα ή επικρατούσα δύναμη της γαμήλιας προίκας) γέννησαν τη σεξουαλική απαγόρευση και την συνακόλουθη σεξουαλική απόωση. Τα ψυχικά συμφέροντα αφέθηκαν τότε ελεύθερα για μιá ώριμη μορφή οικονομικής εξέλιξης, δηλαδή την ιδιωτική οικονομία. Τα συμφέροντα ήταν εκείνα της φυλαγγυρίας και της έπαθμιας για συσσώρευση, τα οποία αναπτύχθηκαν σε βάρος των γεννητήσιων συμφερόντων. (13)

Βρισκόμαστε τώρα αντιμετώπι μ' ένα πρόβλημα που είναι ζωτικό για την ιστορία της σεξουαλικής οικονομίας, δηλαδή αν η σεξουαλική απαγόρευση είναι θέμα της ανάπτυξης της ανθρώπινης κοινωνίας γενικότερα ή αν αποτελεί θέμα ενός συγκεκριμένου οικονομικού και κοινωνικού σταδίου της ανάπτυξης αυτής. 'Η προηγούμενη εξέγηση δόθηκε απ' τον Φρόντε και τους περισσότερους οπαδούς του, ακόμα κι από μερικούς Μαρξιστές (π.χ. ο Σαλκιντ). Με βάση την μελέτη αυτή αρνούμεθα ότι η σεξουαλική απόωση, μπορεί να θεωρηθεί θεμελιώδης για την ανάπτυξη της ανθρώπινης κοινωνίας γενικότερα γιατί, ανάμεσα σ' άλλους λόγους, θεωρούμε μιá τέτοια εξέγηση σαν μηχανιστική κι αντιδιαλεκτική ερμηνεία, που μπορεί ν' ανακριθεί πραχτικά στο παρόν και ιστορικά μέσω μιáς ανάλυσης της ανθρώ-

πινης Ιστορίας. Έπιπλέον, ή μελέτη τής σχέσης ανάμεσα στην οικονομική τάξη και τή σεξουαλική τάξη έχει δείχτει διαφορετικά.

Γιατί προηγουμένως ή ψυχαναλυτική έρευνα θεώρησε τις πολιτιστικές διαδικασίες πρωταρχικά, σαν λειτουργία ένσταχτιώδικων συγκρούσεων μάλλον, παρά σαν λειτουργία κοινωνικών διαδικασιών και συσκότισε ένα πρόβλημα, στο πεδίο έρευνάς της, το οποίο συνεχίζει να έχει άνυπολόγιστη σημασία. "Αν θεωρήσουμε τήν σύγκρουση ένστίχτων, σαν αποτέλεσμα μιας πάλης ανάμεσα στις πρωτόγονες άνάγκες (πεινα, σεξ, επιδράσεις, τεχνολογία), τότε όχι μόνο θα μπορούσαμε να αποδώσουμε δικαιοσύνη, στον κυρίαρχο ρόλο που παίζουν οι κοινωνικές περιστάσεις αλλά και να καταλάβουμε ταυτόχρονα το πρόβλημα τής σχέσης ανάμεσα στην κοινωνικο - οικονομική βάση και το ιδεολογικό οικοδόμημα τής κοινωνίας κι έτσι να καταφέρουμε να προχωρήσουμε στην κατανόηση τής ιδεολογικής διαδικασίας μιας κοινωνίας, τόσο με τή συντηρητική όσο και με τήν επαναστατική της μορφή." Η τελευταία αυτή παράγραφος αφιερώνεται πρωταρχικά στο πρόβλημα αυτό.

Άρχικά όμως, είναι άπαραίτητο να στρέψουμε τήν προσοχή μας στο ρόλο που παίζουν οι ύποκειμενικοί παράγοντες στην Ιστορία τής Ικανοποίησης των άναγκών.

2) Η ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Άρκετά νωρίς, ο Ήνγκελς έκανε νόξη για τήν επίδραση τής σεξουαλικότητας στην διαμόρφωση και στην άνάπτυξη τής ανθρώπινης κοινωνίας. Ο λόγος που δέν επακράτησαν τελικά οι ιδέες του, πάνω σ' αυτό το θέμα, πρέπει να άναζητηθει στο γεγονός ότι ή αντίληψη του για τή σεξουαλικότητα, δέν έλαβε υπόψη τή λειτουργία τής σεξουαλικής ήδονής και περιορίστηκε αποκλειστικά στην αναπαραγωγική λειτουργία τής σεξουαλικότητας. Έπιπλέον, θα πρέπει να ήταν άγνωστες σ' αυτόν, ή διαδικασία τής σεξουαλικής άπόθησης και το οικονομικό της υπόβαθρο, λόγω του χαμηλού επίπεδου τής ψυχολογικής γνώσης στην έποχή του. Ο Ήνγκελς, έχοντας σκοπό να ένσωματώσει τή σεξουαλικότητα, σαν ένα παράγοντα που επιρρεά-

ζει τή διαμόρφωση τής Ιστορίας, στην ύλιστική αντίληψη τής Ιστορίας, Έγραψε στον πρόλογο του Έργου του 'Η Κ α τ α γ ω γ ή τ ή ς Ο ί κ ο γ έ ν ε ι α ς , τ ή ς ' Α τ ο μ ι κ ή ς ' Ι δ ι ο χ τ η σ ί α ς κ α ι τ ο υ Κ ρ ά τ ο υ ς :

Σύμφωνα με την υλιστική αντίληψη, ο αποφασιστικός παράγοντας στην Ιστορία, είναι, σε τελευταία ανάλυση, ή παραγωγή κι ή αναπαραγωγή των ειδών πρώτης ανάγκης. Αυτό, ξανά, έχει ένα διττό χαρακτήρα. 'Απ' τή μιιά μεριά, τήν παραγωγή των μέσων συντήρησης, ειδών διατροφής και θύσης, κατοικίας και τά εργαλεία που είναι απαραίτητα για τήν παραγωγή εκείνη· απ' τήν άλλη μεριά, τήν παραγωγή των ίδιων των ανθρώπινων όντων, τήν θιαιώνιση του είδους. 'Η κοινωνική οργάνωση κάτω απ' τήν οποία ζουν οι άνθρωποι μιιάς ώρισμένης εποχής και μιιάς ώρισμένης χώρας, καθορίζεται κι απ' τά δύο είδη παραγωγής: απ' τό στάδιο ανάπτυξης τής εργασίας απ' τή μιιά μεριά, και τής οικογένειας απ' τήν άλλη. (σ. 5)

Αυτή ή άποψη μπορεί τώρα να τροποποιηθεί. Το ανθρώπινο γένος ύφίσταται Έχοντας δύο βασικές ψυχολογικές ανάγκες, τήν ανάγκη συντήρησης και τή σεξουαλική ανάγκη, οι οποίες, για λόγους Ικανοποίησης, ύπάρχουν σε μιιά κατάσταση κοινής άλληλεπίδρασης. 'Ο τρόπος άκρ:ώς με τον όποιο ή κοινωνία προκαλεί τήν Ικανοποίηση των άναγκών αυτών, έχει ύποστει έξαντλητική έπιβεργασία απ' τήν Μαρξιστική κοινωνιολογία. 'Αφοι ή ανάγκη για συντήρηση δέν ύπόκειται στην έξιδανίκευση που μπορεί να ύποστει ή σεξουαλική όρμη, αλλά πρέπει άπλως να Ικανοποιηθεί με καλλίτερο ή χειρότερο άποτέλεσμα, δέν έχει τον περίτεχνο, ξεκάθαρο ρόλο που πετωχάινει ή σεξουαλική όρμη στην διαμόρφωση του ψυχικού μηχανισμού. Σε μιιά συζήτηση, άναφορικά με τίς ανάγκες των όποιων ή Ικανοποίηση είναι χρήσιμη για τήν παραγωγή, ο Μάρξ στο Κ ε φ α λ α ι ο κάνει διαχωρισμό άνάμεσα σε δύο είδη άναγκών, σ' εκείνες που προέρχονται απ' τό «στομάχι», κι εκείνες που προέρχονται απ' τή «φαντασία». Τώρα, όπως έχει δείξει ή ψυχανάλυση, οι άνάγκες τής «φαντασίας», όπως τίς έχει περιγράψει ο Μάρξ, έχουν άποκαλυφτή

δα είναι μεταθέσεις κι αναπτυξιακό γέννημα των μεταβλητών σεξουαλικών παρορμήσεων.

Οι υποκειμενικοί αυτοί παράγοντες δέν εμφανίζονται ποτέ στην Ιστορία του ανθρώπου και της κοινωνίας σάν ανάγκη για αναπαραγωγή αλλά μάλλον σάν ανάγκη για έχτόνωση της σεξουαλικής έντασης, που γεννήθηκε από έσωτερική Έκκριση κι έξωτερική Έλξη, δηλ. σάν μιιά έπιθυμία για σεξουαλική Ικανοποίηση. Η διαιώκση του είδους, την όποια ο Ένγκελς αντιπαράθετεί στην παραγωγή της τροφής στο βιβλίο 'Η Κ α τ α γ ω γ ή τ η ς Ο ι κ ο γ έ ν ε ι α ς, τ η ς ' Α τ ο μ ι κ ή ς ' Ι δ ι ο χ τ η σ ί α ς κ α ι τ ο υ Κ ρ ά τ ο υ ς είναι ένα αντικειμενικό αποτέλεσμα της σεξουαλικής όρμης αλλά όχι και υποκειμενικό, μέ την Έννοια ότι ή τροφή παράγεται αντικειμενικά μέ σκοπό την Ικανοποίηση της ανάγκης για συντήρηση. Κατά συνέπεια, δέν ύφίσταται παραλληλισμός μέ την παραγωγή της τροφής. Η σεξουαλικότητα δέν έπενεργεί σάν αναπαραγωγική λειτουργία πρωτοβά να φτάσουμε σ' ένα συγκριτικά πολύ παρωχημένο στάδιο δηλαδή μετά την έφηβεία, ενώ ή πραγματικά άνάλογη περίπτωση μέ την Ικανοποίηση της ανάγκης για συντήρηση, δηλαδή ή λειτουργία της σεξουαλικής Ικανοποίησης, εμφανίζεται άμέσως μετά τη γέννα, συνάμα μέ τó Ένσταχο της αυτόσυντήρησης. Μόνο άπ' αυτή την υποκειμενική Έννοια σάν ανάγκη να έχτονωθεί μιιά ώριαμένη Ένταση μέσω της σεξουαλικής ήδονής, συμπεριλαμβανομένων των έξιδανικευμένων μορφών της (έφευρετικό πνεύμα, τεχνικό ένδιαφέρον, έπιστημονική Έρευνα), μπορούμε να θεωρήσουμε την σεξουαλικότητα, σάν κινητήριο παράγοντα της 'Ιστορίας, άνάλογο μέ την πείνα.

Όπως άκριβώς τó Ένσταχο της συντήρησης μπορεί να παρασταθεί υποκειμενικά σάν πείνα, κι αντικειμενικά σάν «τάση», σκοπός της όποιας είναι ή συντήρηση του άτομου, ή σεξουαλική όρμη μπορεί υποκειμενικά να θεωρηθεί σάν ανάγκη για σεξουαλική Ικανοποίηση κι αντικειμενικά σάν «τάση», σκοπός της όποιας είναι ή διατήρηση του είδους. Οι «αντικειμενικές τάσεις» αυτές, βέν άποτελοθν την συγκεκριμένη πραγματικότητα, είναι άπλά συγκεντρωτικά αποτελέσματα. Στην πραγματικότητα είναι τόσο άσχημαντο, να μιλάμε για μιιά τάση που έχει σά σκοπό τη διατήρηση του είδους, όσο τó να μιλάμε για μιιά τάση που έχει σά σκοπό να διατηρήσει τó άτομο. Κι οι δυό μορφές συντήρησης, άντιπροσωπεύουν στοιχεία για την έξήγηση των όποιων

χρησιμοποιείται ή φράση «άντικειμενικές τάσεις». Στην πραγματικότητα, ή ύπαρξή του διασφαλίζεται από λειτουργίες τού φυσιολογικού μηχανισμού, ή ένταση, στο σταμάχι, που άναγγέλεται στο ψυχικό επίπεδο σάν πείνα, παρωτρύνει κάποιον (όπως συμβαίνει: καί με τή βιολογική «όρμη») νά πάρη τροφή κι έτσι διατηρεί τó άτομο. Η ένταση στα σεξουαλικά όργανα, ιδιαίτερα στα γεννητικά, που άναγγέλεται στο ψυχικό επίπεδο σάν μιά επιθυμία για σεξουαλική δραστηριότητα (επιθυμία για ίκανοποίηση, επιθυμία για ήδονή), παρωτρύνει κάποιον σέ σεξουαλική δραστηριότητα, σέ σεξουαλική έπαφή κι έπαμένως διατηρεί τó είδος. Στην διαδικασία αυτή ή παρουσία τής «άντικειμενικής τάσης» χάνει τó νόημά της.

Ότε στην περίπτωση τής πείνας, ότε στην περίπτωση τής σεξουαλικής ίκανοποίησης, τó άτομο σκέφτεται πραγματικά τή διατήρηση τού έαυτού του ή τού είδους.

Θά πρέπει έπαμένως νά ρωτήσουμε:

1. Ποιά είναι ή φυσική πηγή ίκανοποίησης τής πείνας καί τής σεξουαλικότητας; (Φυσιολογία τού μεταβολισμού, σεξουαλική ψυχολογία.)

2. Πώς δομείται ή κοινωνία; Έγγυάται τήν ίκανοποίηση τών βασικών αυτών άναγκών ή όχι; Ένθαρρύνει ή παρεμποδίζει τήν ίκανοποίηση; (Κοινωνιολογική αντιμετώπιση τών άναγκών.)

3. Άν ή κοινωνία επέμβαίνει στην ίκανοποίηση τών άναγκών αυτών, άντι νά τίς ένθαρρύνει, ποιό είναι τότε οι λόγοι; Ποιά κοινωνική τάξη ή ομάδα είναι υπεύθυνη γι' αυτό; (Πολιτική Οικονομία καί Κοινωνιολογία.)

Κατά συνέπεια, όπως άκριβώς μπορούμε νά μιλάμε για μιά οικονομία ρύθμισης τής διατροφής, για τόν τρόπο με τόν όποιο ή κοινωνία κάνει δυνατή τήν ίκανοποίηση τών άναγκών διατροφής για όλα τά μέλη της θά πρέπει νά μιλάμε καί για μιά οικονομία τής σεξουαλικότητας δηλαδή, τή μορφή με τήν όποια ή κοινωνία ρυθμίζει, ένθαρρύνει ή παρεμποδίζει τήν ίκανοποίηση τής σεξουαλικής όρμης, όπως άκριβώς ύπάρχει ένας κανονικός ή ένας άνώμαλος μεταβολισμός (ή ρύθμιση τού ένστίχτου τής θρέψης), ύπάρχει μιά κανονική ή άνώμαλη σεξουαλική ρύθμιση στα άτομα. Τό αν επικρατεί ή κανονική ή ή άνώμαλη ρύθμιση, είναι θέμα τού τρόπου με τόν όποιο συμπεριφέρεται ή κοινωνία κι οι θεσμοί της άναφορικά με τήν άνάγκη για ίκανο-

ποίηση. Είναι αλήθεινόν γιά τήν καπιταλιστική κοινωνία, ότι ή πλειονότητα τών μελών της έχει: μιά ανώμαλη και άνατοκονομική ρύθμιση της θρέψης που επιβάλλεται σ' αυτήν. Είναι έξ ίσου αλήθεινόν ότι υποχρεώνονται νά ζούν με μιά άνατοκονομική σεξουαλική ρύθμιση. Έτσι παραμένει τό καθήκον νά έρευνηθεί τό γιατί και με ποιούς άπ' τούς θεσμούς της ή κοινωνία δημιουργεί σέ διαφορετικές εποχές διαφορετικές λύσεις γιά τίς άνάγκες της πείνας και της σεξουαλικότητας. Ο Μάρξ μάς έχει δώσει μιά έξαντλητική κοινωνιολογική εξήγηση της διαταραγμένης διατροφικής ρύθμισης της πλειονότητας τών μελών της κοινωνίας μας: τήν ταξική διαίρεση κι έκμετάλλευση. Παρόμοια, ώροσμένες παραγωγικές σχέσεις κι άντίστοιχα συμφέροντα της άρχουσας τάξης, άποτελούν τήν αίτία της ανώμαλης σεξουαλικής ρύθμισης και διαταραγμένης σεξουαλικής οικονομίας της πλειονότητας τών μελών της ταξικής κοινωνίας μ' όλες της τίς συνέπειες.

Σύμφωνα με τά παραπάνω, θά πρέπει νά κάνουμε ένα διαχωρισμό άνάμεσα στην σεξουαλική οικονομία τοῦ άτομου και τή σεξουαλική οικονομία που έχει διαμορφωθεί άπ' τήν κοινωνία. Η προηγούμενη, πέρα άπό τίς σωματικές διαφορές που υπάρχουν στα διάφορα άτομα, ύπαγορεύεται πρωταρχικά άπ' τή σεξουαλική οικονομία της κοινωνίας. Το άν θεωρούμε τήν σεξουαλική ρύθμιση σάν κανονική ή ανώμαλη βασίζεται σέ μιά κλινική διάγνωση που κάνουμε σύμφωνα με τήν έχταση της έξουδετέρωσης της έντασης, ή οποία χαρακτηρίζει τόν ψυχικό μηχανισμό ενός μέσου άτομου. Επιπλέον, ή κρίση μας βασίζεται σέ άπόπειρες που έχει επιχειρήσει ο ψυχικός μηχανισμός, γιά νά επιφέρει τήν έχτόνωση της έντασης. Σέ άλλα κείμενα έχω επιχειρήσει νά περιγράψω τά χαρακτηριστικά αυτά: τή γεννητική Ικανοποίηση, με τήν έννοια της Ικανότητας επίτευξης τοῦ όργασμοῦ και μιά έντελώς άνεμπόδιστη έχτέλεση της εργασίας (ξέθανέωση), σάν τά κύρια χαρακτηριστικά μιας όμαλης σεξουαλικής ρύθμισης, τήν υποκατάστατη σεξουαλική Ικανοποίηση, τά νευρωτικά συμπτώματα, τήν άθέλητη έχτέλεση της εργασίας (έχτέλεση που ακολουθεί τή διαδικασία σχηματισμοῦ της άντίδρασης) σάν τά πιό χαρακτηριστικά της ανώμαλης σεξουαλικής ρύθμισης.

Η μορφή με τήν οποία ή κοινωνία όργανώνει τήν κοινωνική ζωή, καθορίζει τήν ποσότητα και τήν ποιότητα της χαλάρωσης της έντασης στόν ψυχικό μηχανισμό. Αν υπάρχουν στην κοινωνία πολύ

λίγες δυνατότητες για σεξουαλική ικανοποίηση κι εξιδανίκευση, αν ο ψυχικός μηχανισμός είναι τόσο παραμορφωμένος απ' την επίδραση μιάς λαθεμένης εκπαίδευσης, ώστε να μην μπορεί να χρησιμοποιήσει τις δυνατότητες που υπάρχουν, αν το μέτρο της δυσάρεστης ενόχλησης, που οφείλεται στην Ελλειψη και την στέρση, γίνεται τόσο μεγάλο, τότε ο ψυχικός μηχανισμός αρχίζει να κινείται με υποκατάστατους μηχανισμούς που έχουν σαν σκοπό την χαλάρωση της έντασης με οποιαδήποτε θυσία. Το αποτέλεσμα τότε είναι νευρώσεις, διαστροφές, παθολογικές μεταβολές στο χαρακτήρα, τα αντικοινωνικά φαινόμενα στη σεξουαλική ζωή και χωρίς να έχουν μικρότερη σημασία, οι διαταραχές στην Ικανότητα για εργασία.

Σ' αντίθεση με πολλές κοινωνιολογικά «οικονομιστικές» αντιλήψεις των κοινωνικών διαδικασιών, που ταυτίζουν αποκλειστικά με την τεχνολογία και τους φυσικούς πόρους την κατηγορία «κοινωνική βάση» δηλαδή με τις υλικές αποκλειστικά συνθήκες ζωής κι αποδίδουν τις ανάγκες στο «έποικοδόμημα της κοινωνίας», δεν μπορεί να τονιστεί υπερβολικά ότι ο οικονομισμός δεν έχει τίποτα το κοινό με το Μαρξισμό. Άναφερόμενος ειδικά σε μιά μελέτη μου για την Ιδεολογία του φασισμού, θα πρέπει να υπενθυμίσω το γεγονός ότι ο Μάρξ απόδωσε τις βασικές ανάγκες στη «βάση» της κοινωνίας. Είναι φυσικά αληθινό, ότι οι ανάγκες μεταβάλλονται σταθερά απ' την παραγωγική διαδικασία κι ότι δημιουργούνται νέες ανάγκες, αλλά αυτό δεν επηρεάζει το κύριο γεγονός ότι οι βασικές ανάγκες, όπως ακριβώς κι οι επίχρηστες αποτελούν δευτερογενή στοιχεία της βάσης, ότι είναι υποκαταμενικοί παράγοντες στη διαμόρφωση της Ιστορίας. Ο Μάρξ γράφει στην Γερμανική Ίδεολογία :

«Τα δοσμένα στοιχεία απ' τα οποία ξεκινάμε δεν είναι αθάνατα και δεν αποτελούν δόγματα, είναι τα μόνα αθηντικά στοιχεία απ' τα οποία μπορεί κανείς να σχηματίσει αφηρημένα σχήματα στην φαντασία του. Συμπεριλαμβάνουν άτομα, τις ενέργειές τους και τις υλικές συνθήκες της ζωής τους, όχι μόνο τις προηγούμενες εκείνες συνθήκες στις οποίες δρέθησαν, αλλά κι εκείνες που δημιουργήθηκαν απ' τις ενέργειές τους».

Έπομένως, η σεξουαλική όρμη μπορεί να θεωρηθεί σαν ένα στοιχείο της «βάσης», ακόμα κι αν υφίσταται μεταβολή στην και-

νωνική διαδικασία, γιατί αποτελεί ένα πολύ βασικό μέρος του «πραγματικού ατόμου» και καθορίζει τις ενέργειές του από μια πολύ ούσα-σική άποψη. Έτσι, η ψυχολογία κι η φυσιολογία της ένστιχτώδικης συμπεριφοράς, θά πάρουν σάν κατάλληλο αντικείμενό τους για μελέτη, ώρισιμένα στοιχεία της βάσης στην κοινή τους σχέση με άλλα στοιχεία της βάσης και με την κοινωνική ιδεολογία του κοινω-νικοποιημένου ατόμου. Τò νά εξαιρέσουμε την σεξουαλική όρμη (σάν υποκείμενο, κι αντικείμενο της Ιστορίας) : απ' την κοινωνιολογική έρευνα, θά Ισοδυναμούσε με τò νά εξαιρέσουμε τις ανάγκες για διατροφή, ρούχα και κατοικία, σάν κατάλληλα θέματα για την κοινωνιολογική έρευνα. Κι αν κανείς σκεφτεί παραπέρα, ότι ο παραγωγικός παράγοντας, «έργατική δύναμη» αποτελεί βασικά μια εξιδανικευμένη σεξουαλική ενέργεια, τότε δέν χρειάζεται πιά νά παρουσιάσουμε περισσότερες αποδείξεις αναφορικά με τò ρόλο που παίζουν τά οικονομικοσεξουαλικά στοιχεία.

Τά καθήκοντα που παραμένουν συνοψίζονται στο νά δημιουργηθεί μια χαρακτηριστολογία και μια θεωρία για την οικονομία της εργασίας μέσα στα πλαίσια της σεξουαλικής οικονομίας και νά καθοριστούν ξεκάθαροι παιδαγωγικοί στόχοι. Τά καθήκοντα αυτά μπορούν νά ολοκληρωθούν μόνο από μια κοινωνία που έχει καθιερώσει μια σχεδιασμένη οικονομία, με σκοπό την όμαλή Ικανοποίηση των αναγκών όλων των μελών της κοινωνίας. Στην καπιταλιστική κοινωνία, παίρνοντας υπόψη τò βαθμό, στον οποίο ή επιστήμη είναι σεξο-ήθολογικά προκαταληπμένη κι έπιρρεάζεται απ' τά συμφέροντα της Ιδιωτικής επείρησης, δέν είναι δυνατό νά περιμένουμε ούτε καν μια θεωρητική επίλυση των προβλημάτων αυτών.

Άφοδ ή σεξουαλική μίξερια, αποτελεί ένα φαινόμενο που προκύπτει απ' την τυπική ρύθμιση της σεξουαλικής ζωής, σάν απαύγασμα των συμφερόντων της Ιδιωτικής οικονομίας, ανακαλύπτεται πάντοτε εκεί όπου ή σεξουαλική ζωή καθορίζεται από αναλήψεις περιόμης μονογαμικής συζυγικής σχέσης δηλαδή ανακαλύπτεται πάντοτε σέ μια ταξική κοινωνία. Η σχέση ανάμεσα στην σεξουαλική καταπίεση και την καταπίεση της άμεσης όλικής ζωής (τροφή, κατοικία, πολιτιστικές ανάγκες) του πληθυσμού, καθορίζεται από τά παρακάτω: Ένώ ή όλική στέρηση άγκαλιάζει μόνο την εξουσαζόμενη τάξη, ή σεξουαλική στέρηση είναι ένα φαινόμενο που άγκαλιάζει όλα τά

στρώματα της ταξικής κοινωνίας, αλλά και πού είναι επίσης ριζωμένο στους ύλικους νόμους της κοινωνίας αυτής. Σύμφωνα με τους νόμους αυτούς ακόμα κι η σεξουαλική στέρηση εμφανίζεται με μία διαφορετική μορφή ανάμεσα στους εξουσιαζόμενους απ' ότι ανάμεσα στα ιδιοχτητικά στρώματα της κοινωνίας. Οι ύλικές στερήσεις της απαιτούμενης διατροφής και κατοικίας, όχι μόνο αυξάνουν τη μιζέρια ανάμεσα στους προλετάριους, αλλά επιπλέον, δντας στην κορυφή των σκληρών περιορισμών της σεξουαλικής νομοθεσίας, αφαιρούν τη δυνατότητα εκείνων των μέτρων ανακούφισης στα όποια μπορούν να προσφύγουν οποτε θέλουν οι ιδιοχτητικές τάξεις. "Αν τώρα ρωτήσουμε (σε αναλογία με το πρόβλημα της Ικανοποίησης της πείνας) γιατί η καπιταλιστική κοινωνία δεν μπορεί να βρει άλλο τρόπο πού να σχετίζεται με την Ικανοποίηση των σεξουαλικών αναγκών, έχτος από το να άρνηθεί τις ανάγκες, αυτές, όπως, λόγου χάρη, όταν οι ανάγκες πιέζονται απ' τους περιορισμούς του μονογαμικού θεσμού ή ακόμα καταστέλλονται ολοκληρωτικά μέχρι να φτάσουμε σε μία ορισμένη ηλικία όπως συμβαίνει στην παιδική ηλικία και την έφηβεια — θ' ανακαλύψουμε τότε ότι λειτουργούν ορισμένα οικονομικά συμφέροντα της κοινωνίας αυτής. Βλέπουμε ότι μόνο ή ιδιωτικοεπιχειρηματική μορφή κοινωνίας είναι εκείνη πού έχει κάποιο συμφέρον απ' τη σεξουαλική απύωση, κι ή όποια την χρειάζεται για να διατηρήσει δύο απ' τους βασικούς της θεσμούς, τη μόνη μονογαμική σχέση και την πατριαρχική οικογένεια. Το γεγονός ότι δημιουργείται έτσι ένας ασυνήθιστος αριθμός από σεξουαλικά προβλήματα, νευρώσεις, διαστροφές, σεξουαλικά έγκλήματα και περιορισμούς της Ικανότητας του ατόμου για εργασία, αποτελεί ένα δευτερογενές αποτέλεσμα, στο όποιο δεν αποσκοπούσε άμεσα το σύστημα αλλά είναι άδιαχώριστο απ' αυτό. Οι πνευματικές διαταραχές, πού παρατηρούνται μ' αυτό τον τρόπο, αποτελούν την έκφραση της διαταραγμένης σεξουαλικής οικονομίας. Είναι κατάφωρο, ότι όσο παρέμενε άφανής ή δυναμική της πνευματικής ασθένειας και της διαμόρφωσης του χαρακτήρα, κι ή σχέση της με την σεξουαλικότητα, δεν μπορούσε να επιχειρηθεί μία πραγματική έρευνα για την ιστορία της σεξουαλικής οικονομίας. Ήταν άπαραίτητη ή παρουσία των κλινικών ανακαλύψεων τω Φρόυντ. Οι ίδιες οι ανακαλύψεις αυτές αναπτύχθηκαν στο έδαφος της καπιταλιστικής σεξουαλικής τάξης, ή όποια πρώτα δημιούργησε την νευρωση κι έπειτα

τις μεθόδους έρευνας και θεραπείας που ήταν σχετικές μ' αυτή.

"Όμως, η σεξουαλική αυτή τάξη δέν ύπήρχε πάντοτε. Αναπτύχτηκε μέσα από άλλες μορφές που ανήκουν σε προηγούμενα στάδια κοινωνικής ανάπτυξης. Έστω κι αν η σημερινή σεξουαλική τάξη έχει εξασκήσει μιá σημαντική επίδραση στην ανάπτυξη της κοινωνίας, ιδιαίτερα στην πνευματική της παραγωγή, συνεχίζει κι ή ίδια να αποτελεί ένα προϊόν μιáς ορισμένης κοινωνικής τάξης παραγωγής και διανομής των μέσων επιβίωσης.

Στην ανθρώπινη ιστορία, η σεξουαλική τάξη, που βρίσκεται σε μιá ορισμένη σχέση με τα παραγωγικά οικονομικά συμφέροντα της κοινωνίας, μεταμορφώθηκε απ' τή φυσική της κατάσταση αποδοχής κι υποστήριξης της ανθρώπινης σεξουαλικής οικονομίας σε μιá άρνούμενη τή σεξουαλικότητα και καταπιεστική τάξη, ή οποία παρακινεί σ' ένα τρόπο ζωής, που είναι έχθρικός απέναντι στην σεξουαλική οικονομία. Το ιστορικό αυτό γεγονός αποκάλυψε τήν πλήρη εξάρτηση της μετάδοσης που συντελείται απ' τήν μητριαρχική στην πατριαρχική κοινωνία κι απ' τήν πρωτόγονη κομμουνιστική στην κοινωνία της ιδιωτικής επιχείρησης. Η σεξουαλική απόπτωση είναι άγνωστη στην φυσική κοινωνία, ακριβώς όπως απουσιάζει από κάθε φυσική οργάνωση ζωντανών όντων. Η ιδιωτική επιχείρηση κι ή πατριαρχία δημιούργησαν δια τα οικονομικά συμφέροντα που διαμόρφωσαν τήν κοινωνική βάση για τήν ήθική, ή οποία άρνιέται τήν σεξουαλικότητα και τήν αντίστοιχη διαταραγμένη ανθρώπινη σεξουαλική οικονομία. Η άρνητική σεξουαλική ήθική άντλεί τό δικαιολογητικό λόγο ύπαρξης της καθώς επίσης και τις αντιφάσεις της από τις συνεχώς αναπτυσσόμενες φάσεις της ιδιωτικής κι έμπορευματικής οικονομίας. Η ήθική που άρνέεται τή σεξουαλικότητα παγιώνεται στον καπιταλισμό σαν ένας φανερά αντιδραστικός παράγοντας, γίνεται ένας από τους βασικούς υποστηρικτές της εκκλησίας, και από μιá άποψη, οδηγεί τήν καταπιεσμένη τάξη ακόμα και σεξουαλικά σε μιá εξάρτηση απ' τό κεφάλαιο και τους θεσμούς του. Επίσης, διαμέσου της επίδρασης της στην εκπαίδευση, μέσα κι έξω απ' τήν οικογένεια, απ' τήν παιδική ηλικία και μετά, δημιουργεί μιá ψυχική δομή στο μαζικό άτομο, που είναι έντελώς υποταγμένο στα συμφέροντα της άρχουσας τάξης. Κατά συνέπεια τό πρωταρχικό μας ενδιαφέρον δέν είναι ακαδημαϊκό ή θεωρητικό, αλλά μάλλον πραχτικό: ο σκοπός της προλεταριακής επανά-

στασης, ενάντια στον όποιο ενεργεί σαν άναρχοπαρκός παράγοντας ή άρνητική σεξουαλική ήθικη. Ή άστική οίκογένεια γίνεται τό πιδ ση-
μαντικό ιδεολογικό έργαστήρι τοϋ καπιταλισμοϋ διαμέσου τής σεξουα-
λικής άπώθησης πού άσκει, άνάμεσα σ' άλλους λόγους, γιά ν' άναπα-
ραχτεί ιδεολογικά. Γι' αυτό τό λόγο τήν ύπερασπίζονται, σαν βάση
τοϋ κράτους, όλοι οι άστοι πολιτικοί κι οι έρευνητές τής σεξουαλικό-
τητας και τοϋ πολιτισμοϋ, κάνοντας έτσι πιδ δύσκολη τήν κατανόηση
τοϋ αντίδραστικοϋ τής ρόλου.

Οι αντίδραστικοί επιστήμονες έχουν μέχρι σήμερα ξεκαθαρισμέ-
νη αντίληψη τοϋ ρόλου αϋτοϋ, πού θα καταργηθεί όταν γίνει ή καινω-
νική επανάσταση, άπ' ότι οι επαναστάτες. Είναι θέμα τής συντηρητι-
κής λειτουργίας τών οικογενειακών δεσμών. Νά ένα παράδειγμα πού
ταιριάζει σε πολλές περιπτώσεις:

Δέν είναι λάθος νά συμπεριλαμβάνομε άνάμεσα στους λό-
γους πού οδήγησαν τήν Μπόλοσεβίκικη «μεταρρύθμιση» τής σε-
ξουαλικής νομοθεσίας στην ιδιαίτερη κατεύθυνσή τής τήν επι-
θυμία εκμηδενομοϋ τής δύναμης τής πατριτικής εξουσίας ή ό-
ποία ήταν τόσο μισητή σ' αϋτούς. Ή άρχή τής εξουσίας άνακαιώ-
νεται με κάθε γέννηση στην οίκογένεια, άποϋ ύπακούουν στην
άμετάδλητη πορεία τής φύσης, νέα ανθρώπινα όντα μπορούν νά
δημοουργηθούν στο μέτρο μόνο πού έντελώς ανώριμα φυσικά
και πνευματικά άβοήθητα όντα, παραδίδονται στους γονείς τους,
τά έντελώς ώριμα εκείνα όντα πού εμφανίζονται κατά αναπό-
φευκτη αναγκαιότητα σαν «έξουσία» άπέναντι στα παιδιά. Αϋ-
τό, έχει τήν τελεολογική συνέπεια ότι τό ανώριμο παιδί, άρχί-
ζει άμέσως νά άφομοιώνει τά επιτεύγματα τών προηγούμενων
γενεών, ύποδοθηθούμενο άπ' τήν εμπιστοσύνη πού τρέφει στην έ-
ξουσία τών γονέων' επομένως αϋτό γίνεται ή πρώτη και κύρια
βάση γιά κάθε πραγματική πρόοδο τοϋ πολιτισμοϋ, πού δέν άρ-
χίζει άπ' τήν άρχή με τό καθένα και μ' όλα τά άτομα, αλλά στέ-
κεται μάλλον σε προηγούμενα στάδια κι άπ' εκεί κινείται σε ά-
νώτερα. Ό Μπόλοσεβίκισμός ποθεί νά χτυπήσει και νά κατα-
στρέψει αϋτή τήν πιδ στενή και ισχυρή πηγή εξουσίας, κατα-
στρέφοντας τήν οίκογένεια.

Τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα, ποῦ γιὰ δεκαπέντε χρόνια ἔχει συναρπάξει τὸν κόσμον, θὰ δλοκληρώσει: τὴν καταστροφὴ τῆς πατριαρχικῆς οἰκογένειας, τὴν ὁποία καθιέρωσε ἡ οἰκονομικὴ ἀποσύνθεση τοῦ καπιταλισμοῦ. Σήμερα ἡ παρακμὴ τῆς οἰκογένειας συνεχίζεται πρωταρχικὰ σ' ἓνα ἀσυνειδητὸ ἐπίπεδο καὶ ἀποτελεῖ ἓνα ἀπ' τὰ συμπτώματα τοῦ μετασχηματισμοῦ ποῦ συντελεῖται στὴν κοινωνικὴ μας ὀργάνωση. Ὁ συνειδητὸς καὶ ἐνεργητικὸς ἐπίρρασμός τῆς ἀντικειμενικῆς αὐτῆς διαδικασίας τότε μόνον θὰ εἶναι δυνατός, όταν ἀναγνωριστῆι ὅταν ὀδότητα καὶ μεταφραστῆι στὴν πραχτικὴ τῆς σεξουαλικῆς πολιτικῆς, ὁ κοινωνιολογικὸς ρόλος τῆς σεξουαλικῆς καταπίεσης καὶ τῆς σεξουαλικῆς ἀπίθησης, ποῦ καταδυναστεύουν ὀλα τὰ ἔθνη.

Ἄν ἡ τυπικὴ ρύθμιση τῆς σεξουαλικῆς ζωῆς μέσω τῶν θεσμῶν τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογένειας θρῖσκαται σὲ διάλυση λόγω τῆς ἐπενέργειας ἀντικειμενικῶν ἐνδύμεων, τότε τὰ συνθήματα «Σεξουαλικὴ ἔλευθερία», «Τὸ σὲ εἶναι ἰδιωτικὴ ὑπόθεση» κλπ., δὲν εἶναι ἀρκετὰ γιὰ τὴν κατανόηση ἢ τὸν συνειδητὸ ἐπίρρασμοῦ τῆς ἀναδιάρθρωσης τῆς σεξουαλικῆς ζωῆς ποῦ διαδραματίζεται ἀνεξάρτητα ἀπ' τὴ θέλησή μας καὶ καθορίζεται ἀπ' τὴν οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη. Ὅταν μὲ κοινωνία δὲν μπορέσει νὰ καταλάβει τὴν κοινωνικὴ διαδικασία στὴν ὁποία ὑπόκειται καὶ εἶναι ἐπομένως ἀνίκανη νὰ τὴν κατευθύνει, τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι πάντοτε τὸ χάος. Οἱ ἐξεγέρσεις ποῦ ἔγιναν στὸν Μεσαίωνα φαίνονταν ὅταν χασοπκὲς γιὰτὶ δὲν ὑπῆρχε καμμιά θεωρία τῆς ἐξέγερσης τὴν ἐποχὴ ἐκείνη. Γιὰ ἓνα πολίτη ποῦ δὲν ἔχει κοινωνιολογικὲς γνώσεις, ἡ κοινωνικὴ ἐπανάσταση σημαίνει χάος, γιὰτὶ αὐτὸς εἶναι ἀνίκανος νὰ συλλάβει τὸ νόημά τῆς. Γιὰ ἓνα ἐπαναστάτη, ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἀνάμεσα στοὺς ἐκμεταλλευτὲς καὶ τοὺς ἐκμεταλλευμένους σημαίνει τὸ μεγάλο ξεκίνημα γιὰ μιά πραγματικὴ ρύθμιση τῆς ὕλικῆς ζωῆς τῆς κοινωνίας.

Τί θὰ ἐπακολουθήσει όταν ἐξαφανιστῆι ἡ τυπικὴ ρύθμιση τῆς σεξουαλικῆς ζωῆς μέσω τῶν θεσμῶν τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογένειας; Ἕνας ἀσπὸς θὰ ἀπαντοῖσει μὲ φρίκη: σεξουαλικὸ χάος. Ὅμως, ἡ ἱστορία τῆς σεξουαλικῆς οἰκονομίας μας διδάσκει ὅτι ἡ προηγούμενη τυπικὴ ρύθμιση, ποῦ ὀδήγησε παντοῦ στὴν ἀποτυχία καὶ ἡ ὁποία πραγματικὰ ἐπέφερε σεξουαλικὸ χάος, μπορεῖ νὰ παραχωρήσει τὴ θέση τῆς σ' ἓνα ἄλλο σύστημα, ἓνα σύστημα ποῦ δὲν εἶναι ἠθικὰ - ἀρνητικὸ ἀλλὰ μἄλλον σεξ-οικονομικὰ θετικὸ καὶ τὸ ὁποῖο μπορεῖ νὰ

πραγματώσει την πραγματική ρύθμιση της σεξουαλικής ζωής. Κι αυτό, θά πρέπει να πούμε, δέν άποτελεί ένα «πρόβλημα της φιλοσοφίας» άλλά ένα πρόβλημα της ιστορικής διαδικασίας. Τό φιλοσοφικό πρόβλημα θρίσκεται μόνο στο άν κάποιος έρμηνεύει την Ιστορία σωστά ή λαθεμένα, άν κάποιος άναγνωρίζει τη διαδικασία ή όπισθοχωρεί μέ φόβο και κρύβεται πίσω άπό θεωρίες άναφορικά μέ την «ήθική φύση του άνθρώπου» ή την «ήθική τάξη».

Θά συναρίσουμε έδω τίς άνακαλύψεις πού άφορούν τούς νόμους της σεξουαλικής οικονομίας, όπως έχουν άναπτυχθεί άπ' την κλινική και κοινωνιολογική μελέτη της σύγκρουσης άνάμεσα στην ένσταχτώδικη άνάγκη και την κοινωνική διαδικασία:

1) Η ήθική ρύθμιση της σεξουαλικής ζωής, άπ' την οικονομία της ιδιωτικής έπαχείρησης και την άστική κοινωνία, βοηθιέται στο έργο της άπό σεξουαλικούς άνασχετικούς παράγοντες πού δημιουργούνται στο άτομο άπ' την παιδική ήλικία και μετά. Οι άνασχετικοί αυτοί παράγοντες δημιουργούν μιá άσημείωστη αντίφαση: άπ' τη μιá μεριά έπιφέρουν ένα σεξουαλικό άποκλεισμό, πού όφειλεται στην σεξουαλική άπώθηση και κατά συνέπεια μιá όξυμένη σεξουαλική έπαθυμία. Άπ' την άλλη μεριά, έπιφέρουν μιá μετατροπή στην ψυχική δομή του ατόμου μέ μιá μειωμένη ή έντελώς διαπαραγμένη Ικανότητα για Ικανοποίηση. Η αντίφαση αυτή, ή όποια άποτελεί μιá αντίθεση άνάμεσα στην ένταση και την Ικανότητα έπιτυχίας της Ικανοποίησης, πού δέ μπορεί ν' άποτραπεί, παράγει μεταμορφωμένες αντιδράσεις της σεξουαλικής ένέργειας, μέ τη μορφή νευρώσεων, διαστροφών κι άντικωνωνικών μορφών σεξουαλικής συμπεριφοράς.

2) Ό εκμηθετισμός αυτών των άναφάσεων σέ κάθε άτομο είναι δυνατός μόνο διαμέσου της έξαφάνισης προηγούμενως, των ήθικών σεξουαλικών άνασχετικών παραγόντων. Οι άνασχετικοί αυτοί παράγοντες άντικαθίστώνται άπό σεξ-οικονομικούς κανόνες κι άπ' την αυτόδιεύθυνση του σεξ μέ στόχο τη σεξουαλική Ικανοποίηση, ή όποια, φυσικά, θά κάνει περική την ήθική ρύθμιση. Αυτό πετυχάινεται στα άτομα μέ την ψυχοθεραπευτική έξάλειψη της σεξουαλικής άπώθησης και μέ την παγίωση της Ικανότητας νά φτάνουν στον όργασμό. Όταν ή σεξουαλική ζωή κάποιου κατευθύνεται άπ' τη σεξουαλική οικονομία, ή ένέργεια άποσύρεται άπ' τίς άντικωνωνικές και παθολογικές τάσεις.

3) Η σεξουαλική ικανοποίηση δεν βρίσκεται σε αντίφαση με την εξιδανίκευση τῶς σεξουαλικῶν ὀρμῶν (πού συντελεῖται) στὴν ἐχτέλεση τῆς ἐργασίας· ἀντιθέτως, ἡ ικανοποίηση ἐμφανίζεται περισσότερο σὰν προϋπόθεση τῆς τελευταίας. Ἡ σχέση ἀνάμεσα στὴν σεξουαλική ικανοποίηση καὶ τὴν εξιδανίκευση δὲν ἔχει μηχανιστικὸ χαραχτήρα («ὄσο μεγαλύτερη εἶναι ἡ σεξουαλικὴ ἀπώθηση τόσο μεγαλύτερη εἶναι καὶ ἡ κοινωνικὴ παραγωγή») ἔχει μᾶλλον διαλεκτικὸ χαραχτήρα. Ἡ σεξουαλικὴ ἐνέργεια μπορεῖ νὰ ἐξιδανικευτεῖ ὡς ἕνα ὀρισμένο ἐπίπεδο· ἂν συνεχιστεῖ γιὰ πολὺ ἢ ἐκτροπῆ τῆς ἐνέργειας, ἡ παραγωγή τῆς εξιδανίκευσης, μεταμορφώνεται στὸ ἀντίθετό της, σὲ μὴ διαταραχὴ τῆς ικανότητος γιὰ ἐργασία.

4) Μεγάλαι πολιτισμοὶ ὑπάρχουν ἐκεῖ ὅπου ἀπουσιάζει ἡ ἀπώθηση τῆς σεξουαλικότητος καὶ ἰδιαιτέρα τῆς γεννητήσιος σεξουαλικότητος — σ' ἐκεῖνες πραγματικὰ πού κυριαρχεῖ ἡ ἀποδοχὴ καὶ ἡ ἐνθάρρυνση τῆς σεξουαλικότητος. Κατὰ συνέπεια, ἡ σεξουαλικὴ ἀπώθηση δὲν ἀποτελεῖ προϋπόθεση γιὰ τὴν πολιτιστικὴ ἀνάπτυξη καὶ τὴν κοινωνικὴ τάξη γενικώτερα.

5) Ἡ σεξ-ἠθικολογικὴ ρύθμιση τῆς σεξουαλικῆς ζωῆς συμπιπτει μὲ τὴν ἀνοδο τῶν συμπερόντων τῆς ἀτομικῆς ἰδιοχτησίας σὲς ἀπαρχῆς τῆς ταξικῆς κοινωνίας. Οἱ θεσμοὶ τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογένειας, βρίσκονται στὴν ὑπηρεσία τῶν συμπερόντων αὐτῶν καὶ ἡ ἀπαίτηση γιὰ προγαμμαία καὶ μεταγαμμαία ἀγνότητα ἀποτελεῖ ἀντανάκλαση τῶν θεσμῶν αὐτῶν.

6) Μία κοινωνία ὀργανωμένη μὲ θετικὸς γιὰ τὴν σεξουαλικότητα κανόνες, χαραχτηρίζεται ἀπὸ μίαν ἀπουσία, σ' ἕνα ὁποιοδήποτε κοινωνικὰ σημαντικὸ βαθμὸ, τῆς νευρώσης, τῆς διαστροφῆς, τῆς ἀντικοινωνικῆς σεξουαλικῆς συμπεριφορᾶς καὶ διαταραχῶν στὴν ικανότητα γιὰ ἐργασία. (Αὐτὸ θᾶταν ἡ ἔθνολογικὴ ἀπόδειξη ὅτι ἡ νευρῶση ἀποτελεῖ ἔκφραση τῆς διαταραγμένης σεξουαλικῆς οἰκονομίας).

7) Μία κοινωνικὰ ἀποδεχτὴ σεξουαλικὴ ικανοποίηση θὰ μεταβάλλει αὐτόματα σὲ ἀγαθὸ τὸ σεξ μέσα στὴν κοινωνία· ἀλλὰ, σὰν προϋπόθεση, θὰ πρέπει ν' ἀπουσιάζει ἡ ἀρνητικὴ σεξουαλικὴ ἠθικὴ, καὶ νὰ ὑφίσταται ἀπ' τὴν παιδικὴ ἡλικία μίαν σεξουαλικὴν ἐκπαίδευση πού ἐπαδοκμάζει τὸ σεξ.

8) Ἡ ἀντισεξουαλικὴ ἠθικὴ, πού ὑποβάλλεται ἀπ' τοὺς θεσμοὺς τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογένειας, πετυχαίνει τὸ ἀντίθετο (νευρῶση, δια-

στροφή, ανταγωνιστική σεξουαλική συμπεριφορά) από τις επιδιώξεις της, οι οποίες λέει ότι έχουν κοινωνικοποιητικό χαρακτήρα.

9) Η επιδοκιμασία κι η σεξο-οικονομική ρύθμιση της σεξουαλικότητας αποτελούν χαρακτηριστικά της πρωτόγονης κομμουνιστικής κοινωνίας· η κοινωνία που χαρακτηρίζεται απ' την εμπορευματική οικονομία (ατομική ιδιοκτησία, γάμος, οικογένεια) θεσπίζει την σεξο-ηθικολογική ρύθμιση και την συνακόλουθη καταστολή της παιδικής κι εφηβικής σεξουαλικότητας.

10) Η κατάργηση της εμπορευματικής οικονομίας συνεπάγεται, αναγκαστικά την εξαφάνιση της σεξουαλικής ηθικής και την αντικατάστασή της, σ' ένα επιστημονικά ανώτερο και τεχνικά πιο ασφαλές επίπεδο, απ' την σεξο-οικονομική ρύθμιση και την ύποστήριξη της σεξουαλικής δραστηριότητας. Η κατάργηση της εμπορευματικής οικονομίας αποτελεί προϋπόθεση για την εξαφάνιση της συνασθηματικής ανωμαλίας των ατόμων και, χωρίς αυτό να έχει μικρότερη σημασία, είναι βασική για την παραπέρα αύξηση της πνευματικής ανάπτυξης.

3) ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΗΘΙΚΗΣ

Μπορέσαμε να παρακολουθήσουμε κατευθείαν την καταγωγή της σεξουαλικής ιδεολογίας στην γέννηση ώριμων βασικών στοιχείων της σεξουαλικής ηθικής απ' τα οικονομικά συμφέροντα του άρχηγου και της οικογένειάς του, ανάμεσα στους κατοίκους του νησιού Τρόμπριαντ. Αυτό που μένει να δοθεί είναι το αν η μορφή αυτή σχηματισμού της σεξουαλικής ηθικής έχει γενική ισχύ ή επικυρώνεται για όρισμένα μόνο στοιχεία της ηθικής. "Ας ανακεφαλαιώσουμε τη διαδικασία του σχηματισμού της σεξουαλικής ιδεολογίας.

Μέχρι να εισχωρήσουν τα οικονομικά συμφέροντα ή σεξουαλική ζωή κατευθύνεται απ' το φυσικό νόμο ρύθμισης που μπορεί να βρεθεί στην αρχή της ηδονής — οδύνης. Η φυσική ρυθμιστική αρχή αποκρυσταλλώνεται σε κοινωνικά έθιμα και πραχαιές, όπως λογουχάρη, σά ujatije και katuyausi, τα οποία, αντί να βρίσκονται σε αντίφαση με την σεξουαλική ικανοποίηση, χρησιμεύουν στο να την διασφαλίζουν. Τα στοιχεία της αντισεξουαλικής ηθικής εμφανίζονται

σάν απαίτηση ή διεκδίκηση μίας κοινωνικής ομάδας που κατέχει την πολιτική κι' οικονομική εξουσία πάνω σ' άλλα μέλη της κοινωνίας. Ή απαίτηση αυτή είναι ένα μέτρο για να διασφαλιστεί και να μεγαλώσει ή δύναμη της ομάδας. Έτσι, ή απαίτηση που πρόβαλε ο κερδοσκόπος γίνεται ή ήθική εκείνων απ' τους όποιους αφαιρείται το κέρδος. Ή ομάδα που έχει επιβάλλει την κυριαρχία της στην κοινωνία αποτελεί τή σφαίρα της παραγωγικής ήθικης.

Όμως ή ήθική δεν μπορεί να διατηρηθεί αποκλειστικά με μιά απαίτηση, διεκδίκηση ή νομοθετικό διάταγμα. Ο μόνιμος περιορισμός της Ικανοποίησης των αναγκών, μέσω της εξωτερικής πίεσης, θα είχε σαν συνέπεια το να ή νέα ήθική θα ήταν υποχρεωμένη να ανανεώνεται και να επιβάλλεται συνεχώς. Θ' αντιμετώπιζε συνεχώς αντίσταση από κάθε μέλος της κοινωνίας κι επομένως θα ήταν σχεδόν αδύνατο να μπορέσει να διατηρηθεί. Ο σεξουαλικός περιορισμός για να μπορέσει να Ικανοποιήσει πλήρεια τον οικονομικό του σκοπό, θα πρέπει να είναι πιθ' θαθεία άγγιςτρωμένος, πρέπει ν' αρχίσει να φέρνει αποτελέσματα απ' την πρώιμη παιδική ηλικία που ή αντίσταση του έγώ είναι εύκολο να καταβληθεί. Πρέπει να γίνει, από μιά εξωτερική απαίτηση, μίας κοινωνικής ομάδας, έσωτερικευμένη ήθική όλων των μελών της κοινωνίας. Με ποιό τρόπο συμβαίνει ή διαδικασία αυτή; Διαμέσου μίας τροποποίησης στην ψυχική δομή του μαζικού ατόμου. Ή τροποποίηση αυτή διαδραματίζεται στην σεξουαλική σφαίρα που βοηθείται από το φόβο επιβολής μέτρων τιμωρίας. Ο φόβος της τιμωρίας για σεξουαλική παράβαση μπορεί τελικά να οδηγήσει μόνο σε μιά καταπίεση της σεξουαλικής όρμης, μόλις, ή τελευταία αφαιρεθεί απ' τή συνείδηση, δηλαδή άπωθηθεί κι ένσωματωθεί με ασφάλεια στην προσωπικότητα, μόλις κινητοποιηθούν ενάντια σ' αυτήν αντιθετικές δυνάμεις.

Ή αντίθεση που υπάρχει: αρχικά ανάμεσα σ' ένα «σεξουαλικό έγώ» και σ' ένα έχθρικό περιβάλλον απέναντι στην σεξουαλικότητα, εξελίσσεται σε μιά σύγκρουση ανάμεσα σ' ένα έγώ που φοβάται την τιμωρία και σ' ένα έγώ που έχει μιά συνειδητή επιθυμία για σεξουαλική Ικανοποίηση. και τελικά μεταβάλλεται σε μιά (μεταβατική) σταθερή συνθήκη, που χαρακτηρίζεται από ένα «ήθικό έγώ», το οποίο υποτάσσει συνεχώς τις άπωθημένες σεξουαλικές παρορμήσεις. Το έγώ, που δρισκόταν προηγουμένως σε μιά κατάσταση επιδοκιμασίας της ή-

δονης γίνεται απαγορευτικό κι ήθικό. Η κοινωνική ήθική έχει ανα-
παραχθεί μέσα στο άτομο. Η άρνηση της σεξουαλικότητας κι η σε-
ξουαλική απόωση κι επομένως και τα οθονομικά συμφέροντα αυτών
που κατέχουν την εξουσία, διασφαλίζονται με τρεις τρόπους: Η ή-
θική της κοινωνίας αναπαράγεται σ' όλα τα άτομα τα όποια υπόκειν-
ται στην ίδια σεξουαλικά καταπιεστική, οθονομική κατάσταση. Τα
μεταμορφωμένα αυτά άτομα επιρρεάζουν έπειτα τα παιδιά τους σύμ-
φωνα με τις ήθικές τους αντιλήψεις μάλλον, παρά τις άπωθημένες
τους ανάγκες, ή οθονομική κατάσταση συνεχίζει να υπάρχει κι ά-
ναπαράγει συνεχώς τις ήθικές άπαιτήσεις της τάξης που άσκει την
εξουσία, με τέτοιο τρόπο, ώστε να συνεχίζεται ή έξωτερική κοινωνι-
κή πίεση.

Κατά συνέπεια ή παραγωγή κι ή αναπαραγωγή της ήθικής, θα
πρέπει να θεωρηθούν σαν ξεχωριστές. Η προηγούμενη εμφανίζεται
σαν «πολιτιστική» άπαιτηση της κυρίαρχης ομάδας, ή τελευταία έμ-
φανίζεται σ' όλα τα μέλη της κοινωνίας σαν άτομική, ήθική. Έπο-
μένως ή σχέση ανάμεσα στην οθονομική βάση και το ιδεολογικό έ-
ποικοδόμημα δεν είναι άμοση. Ο σχηματισμός της ιδεολογίας έπιτε-
λείται σε πολλά ενδιάμεσα στάδια, τα όποια μπορούμε να άπεικονί-
σουμε, κάπως σχηματικά, ως εξής:

1. Ίδιαίτερη ανάπτυξη της παραγωγικότητας και των αντίστοι-
χων παραγωγικών σχέσεων.

2. Ίδιαίτερα οθονομικά συμφέροντα μιας κοινωνικής ομάδας ή
τάξης.

3. Έπιβολή αντίστοιχων ήθικών άπαιτήσεων πάνω στα μέλη της
κοινωνίας.

4. Το άποτέλεσμα των άπαιτήσεων αυτών πάνω στις ανάγκες
του μαζικού ατόμου, περιορισμός της ικανοποίησης των αναγκών, πα-
ραγωγή κοινωνικής άνησυχίας κλπ.

5. Άγγίστρωση των ήθικών άπαιτήσεων της ομάδας μέσα στο
μαζικό άτομο μέσω της άλλαγής των αναγκών που μπορούν να τρο-
ποποιηθούν, διαίεσου άλλαγών στην ψυχική δομή άπ' την άποψη της
νέας ήθικής, μόνη αναπαραγωγή μέσω της έξωτερίκευσης των ά-
παιτήσεων.

6. Έσωτερική άποδοχή της ήθικής άπ' το μαζικό άτομο, ή διάρ-
θρωση της ιδεολογίας άπ' το άτομο κι ή εξέλιξη (αναπαραγωγή)

της ιδεολογίας σε κοινωνική ήθική στο σύνολο των μαζικών ατόμων.

Η κοινωνική αυτή ήθική, που άγκιστρώνεται σ' όλα τα άτομα και αναπαράγεται συνεχώς, έχει κατ' αυτό τον τρόπο με άμμοβαία επίδραση, στην οικονομική, βάση, μ' ένα συντηρητικό προσανατολισμό. Το άτομο που υφίσταται την εκμετάλλευση αποδέχεται την οικονομική τάξη ή οποία εγγυάται την εκμετάλλευσή του, το σεξουαλικά καταπιεσμένο άτομο αποδέχεται ακόμα και την σεξουαλική τάξη ή οποία περιορίζει την ικανοποίησή του και τον άρρωσταίνει, κι άποκρούει κάθε σύστημα που πιθανόν ν' ανταποκρίνεται στις ανάγκες του. Με τον τρόπο αυτό ή ήθική εκπληρώνει την κοινωνικο-οικονομική της άποστολή.

Άς εξετάσουμε τώρα το θέμα αυτό με τη βοήθεια ενός πολύ χαρακτηριστικού παραδείγματος: το κεφάλαιο υπερασπίζει τη διατήρηση της σεξουαλικής άπώθησης με κάθε μέσο που διαθέτει παρόλο που ή άπαγόρευση ενάντια στην έκτρωση δέν εξυπηρετεί πιά τον άρχικό της σκοπό της παραγωγής ενός έφεδρικού βιομηχανικού στρατού, δέν αναστέλλεται λόγω των ήθικών αντίληψεων. που επικρατούν. Ο αριθμός των γεννήσεων, στις καπιταλιστικές χώρες μειώνεται συνεχώς αλλά οι διαδικασίες όρθολογικοποίησης του καπιταλισμού, εξασφαλίζουν τη συνεχή ύπαρξη ενός διαθέσιμου έφεδρικού βιομηχανικού στρατού. Καταπολεμούν την προπαγάνδα γιά τις άνασυλληπτικές μεθόδους και περιορίζουν τη λειτουργία της σεξουαλικότητας στην άναπαραγωγή. Πολεμούν μ' όλο τους το έιναι ενάντια στην μεταρρύθμιση του θεσμού του γάμου. Όπως πάντα, καταστέλλουν την έφηβική σεξουαλικότητα με τη βοήθεια της εκκλησίας, του σχολείου, των γονιών και της στεγαστικής δαπάνης. Είναι άνίκανα ν' αντιμετώπισουν τα προβλήματα της πορνείας και των άφροδισίων άστυκείων γιατί ή «ήθική» των άξιοπρεπών γυναικών και κοριτσιών δέν θά τό επέτρεπε.

Έπομένως ή σεξουαλική καταπίεση της κοινωνίας άποτελεί ένα άντιδραστικό θέμα που έχει μεγάλη σημασία. Η κοινωνία δέ μπορεί νά κάνει χωρίς την άνασταλακή της επίδραση πάνω στις κοινωνικές διαδικασίες, γιατί:

1. Είναι ένα πανίσχυρο στήριγμα της εκκλησίας, ή οποία, με τη βοήθεια της σεξουαλικής άνησυχίας και των αίστημάτων ένοχής,

ἀγκιστρώνεται βαθειά μέσα στις μάζες των εξουσιαζομένων.

2. Είναι ένα στήριγμα των θεσμών, της οικογένειας και του γάμου οι οποίοι, για να επιδιώσουν, απαιτούν μὴν ἀναχαίτηση της σεξουαλικότητας

3. Ἀπαιτεί ἀπ' τὰ παιδιά νὰ ὑπακούουν στους γονεῖς τους και προτοιμάζει τὴν μετέπειτα ὑπακοή των ἐνηλίκων στὴν ἐξουσία τοῦ κράτους και τοῦ κεφαλαίου, καλλιεργώντας τὸ φόβο ἀπέναντι στὴν ἐξουσία σ' ὅλα τὰ ἄτομα τῆς κοινωνίας.

4. Ἀκρωτηριάζει τίς κριτικές πνευματικές δυνάμεις τῶν καταπιεσμένων μαζῶν. Ἡ σεξουαλικὴ ἀπόθηση καταναλώνει ἕνα μεγάλο μέρος ψυχικῆς ἐνέργειας ποῦ θὰ χρησιμοποιοῦταν διαφορετικὰ σὲ πνευματικὴ δραστηριότητα.

5. Τραυματίζει τὴν ψυχικὴ ἀκεραιότητα ἐνὸς τεράστιου ἀριθμοῦ ἀνθρώπων. Ἀναστέλλει κι εὐνουχίζει τὴ δύναμη γιὰ ἐξέγερση στὰ ὀλικά καταπιεσμένα ἄτομα.

Συνοπτικά, αὐτὸ δὲν ἀντιπροσωπεύει τίποτε λιγότερο ἀπ' τὴν ἱδεολογικὴ προσόρμηση τοῦ κυρίαρχου οικονομικοῦ συστήματος στὴν ψυχικὴ δομὴ τῶν μελῶν τῆς καταπιεσμένης τάξης· κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἐξυπηρετεῖται ἡ πολιτικὴ ἀντίδραση. Αὐτὴ εἶναι ἡ κοινωνιολογικὴ ἔννοια τῆς σεξουαλικῆς ἀπόθησης στὸν καπιταλισμό. Δὲν ἀπαιτεῖ μεγάλη τυπικὴ μὀρφωση ἀλλὰ ἀπλῶς λίγο πνευματικὸ θάρρος γιὰ νὰ ἀναγνωρίσουμε ὅτι οἱ καταταλιστικὲς δυνάμεις δὲν φέρνουν τὴν χριστιανικὴ πίστη, ρῶχα και «ἠθική» στους ἀνθρώπους τῶν ἀπαικῶν, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ προαχθεῖ ὁ πολιτισμός, ἀλλὰ τὸ κάνουν γιατί ἐπιθυμοῦν νὰ μεταφυτέψουν τὸ πνεῦμα τοῦ ὑποταγμένου Ἑβραίου στὰ ἄτομα τῆς κοινωνίας ἐκείνης, νὰ τοὺς ἐξασθενίσουν και νὰ τοὺς ὑποτάξουν διαμέσου τοῦ ἀλκοόλ. Ἡ εἰσβολὴ τοῦ καπιταλιστικοῦ πνεύματος στὴν ψυχικὴ δομὴ τῶν πρωτόγονων ἀνθρώπων ἀποσκοπεῖ στὸ νὰ κάνει περιττὴ τὴν ἐπίθληση και τὸ γλῶσσ τοῦ ἀστυφύλακα. Αὐτὸ γίνεται πολὺ εὐκόλα μὲ τὴν χειραγώγηση τῆς ἐπαναστατικῆς δυνάμεις ἡ ὅποια προστατεύεται ἀπ' τὴν ἱκανοποιημένη σεξουαλικότητα.

Στὸ μέτρο ποῦ μπορέσαμε νὰ ἀνακαλύψουμε τὸ κοινωνιολογικὸ νόημα τῆς σεξουαλικῆς ἀπόθησης και τῆς καπιταλιστικῆς τῆς λειτουργίας, δὲν ἔβλεπταν δύσκολο νὰ βροῦμε τίς ἀντιφάσεις ποῦ δημιουργήσε κι ὅποτες θὰ ὀδηγήσουν στὴν καταστροφή της. "Ἄν ἀπ' τὴ μὴ μεριά,

η σεξουαλική απόπτωση έγκυβει τούς θεσμούς του γάμου και της οικογένειας, απ' την άλλη μεριά τούς ύπονομεύει μέσω της σεξουαλικής μιζέριας του γάμου και της οικογένειας. π' αναπτύσσεται πάνω σ' αυτά τὰ θεμέλια. Η σεξουαλική απόπτωση έχει σαν αποτέλεσμα νά κάνει τούς νέους ύποταχτικούς απέναντι στους ενήλικους με μιά χαρακτηριστική έννοια. αλλά ταυτόχρονα επιφέρει την σεξουαλική τους εξέγερση. Η εξέγερση αυτή γίνεται μιά ισχυρή δύναμη μέσα στο κοινωνικό κίνημα όταν γίνεται συνειδητή κι ανακαλύπτει ένα δεσμό με τὸ προλεταριακὸ κίνημα τὸ ὁποῖο ὑπονομεύει τὸν καπιταλισμὸ. Τὸ ὅτι οἱ ἀντιφάσεις τῆς σεξουαλικῆς ἀπόπτωσης ἀναζητοῦν μιά ἐπίλυση γίνεται ὀλοφάνερο ἀπ' τὴ σεξουαλικὴ κρίση πού έχει ἀγκαλιάσει τίς καπιταλιστικὲς χώρες, με μιά σταθερὴ αὐξανόμενη ένταση ἀπ' τὴν καμπὴ, κατὰ προσέγγιση, τοῦ αἰῶνα. Διακιμαίνεται στὴν ένταση τῆς σύμφωνα με τίς οικονομικὲς κρίσεις ἀπ' τίς ὁποῖες ἐξαρτᾶται ἄμεσα. Ὑπάρχει μιά αὐξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν διαζυγίων σὲ περιόδους οικονομικῶν κρίσεων. Η χειροτέρευση τῆς ὕλικῆς θέσης τῶν μαζῶν ὄχι μόνο χαλαρώνει τούς συζυγικούς κι οικογενειακούς φραγμούς τῆς σεξουαλικότητας, ἀλλὰ και παρακινεῖ μιά εξέγερση πού σχετίζεται με τὴν σεξουαλικὴ ἀνάγκη, μαζί με τὴν εξέγερση ἡ ὁποία πηγάζει ἀπ' τὴν ἀνάγκη γιὰ συντήρηση. Αὐτὴ εἶναι ἡ πῶ ἀπλή ἐξήγηση γιὰ τὴν θεωρία τῆς «ἠθικῆς πτώσεως» σὲ περιόδους κρίσης. Εἶναι χαρακτηριστικὸ τόσο γιὰ τὸ κεφάλαιο ὅσο και γιὰ τὴν ἐκκλησία, τὸ ὅτι σὲ περιόδους οικονομικῆς κρίσης, ἐξασκοῦν ὄχι μόνο ὕλικὴ πίεση στίς μάζες ἀλλὰ και ἀντιδραστικὴ σὲ βαθμὸ ἀγρίας τρομοκρατίας, ἀκόμα και σὲ σεξουαλικὰ θέματα. Τὸ Παπικὸ δόγμα ἀναφορικὰ με τὸ χριστιανικὸ γάμο, στὰ τέλη τοῦ 1930 θὰ πρέπει νά ἐξεταστῆ στὰ πλαίσια τῆς ἀλληλεξάρτησης ἀνάμεσα στὴν ὕλικὴ και τὴν σεξουαλικὴ εξέγερση. Τὸ ἴδιο ἰσχύει και γιὰ τὴν βίαιη σύγκρουση ἀνάμεσα στὰ Τσεχοσλοβάκικα στρατεύματα και τὰ μέλη μᾶς προλεταριακῆς λέσχης πεζοπόρων τὸ Μάη τοῦ 1931 ἐξ αἰτίας μᾶς διαταγῆς τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης, πού ἀπαγόρευε στὰ ζευγάρια τὴ διανυγτέρευση μέσα στίς σκηνές, ἂν δὲν εἶχαν πιστοποιητικὸ γάμου. Πολλὰ άτομα πληγώθηκαν στὴν σύγκρουση. Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ πού ἡ σεξουαλικὴ ἀντίδραση εἶχε ἐκδηλωθεῖ με τόσο ἀταχτο τρόπο. Η ἀντίθεση αὐτὴ εἶναι πρωταρχικὰ λαθάνουσα γιὰ τὴν ὄρα, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει καμμιὰ ἀμφιβολία ὅτι μιά ταξικὰ συνειδητὴ, πολιτικὴ θὰ τὴν φέ-

ρσι στὴν ἐπιφάνεια καί, μέσα στὰ πλαίσια τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος, θὰ τὴν ὀδηγήσει σὲ μιὰ λύση.

Κατὰ συνέπεια, ἡ σεξουαλικὴ καταπίεση τῆς κοινωνίας ὑπονομεύεται ἀπ' τὴ δημιουργία μιᾶς συνεχῶς διευρυνόμενης, διάστασης ἀνάμεσα στὴ σεξουαλικὴ ἔνταση καὶ τὴς ἐξωτερικῆς εὐκαιρίας ἱκανοποίησης τῆς) καθὼς ἐπίσης καὶ τὴς ἐσωτερικῆς δυνατότητες γιὰ ἱκανοποίηση. Ἡ διαδικασία αὐτὴ ἐπιταχύνεται ἀπὸ τὰ προγράμματα πολιτικῆς ἐκπαίδευσης ποὺ προσφέρονται ἀπ' τὰ ἐπαναστατικὰ κόμματα τὰ ὁποῖα σπάζουν τὴ δουλεία τῶν μαζῶν σ' ἓνα ἄλλο σημεῖο. Ἐπιταχύνεται ἐπίσης ἀπ' τὴν αὐξανόμενη συγκέντρωση τῶν μαζῶν σὲ βλοένα καὶ μεγαλύτερες συλλογικὲς ὀργανώσεις, οἱ ὁποῖες προωθοῦν τὴν καταστροφή τῶν θεσμῶν τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογένειας. Αὐτὸ εἶναι παρόμοιο μὲ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἡ καπιταλιστικὴ ὀρθολογικοποίηση τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας τείνει πρὸς τὴν οἰκονομικὴ καταστροφή τῆς οἰκογένειας. Ἐδῶ γεννιέται μιὰ νέα ἀντίφαση ἀνάμεσα στὴν οἰκονομικὴ ἀποσύνθεση τῆς οἰκογένειας μέσα στὴς μάζες καὶ τὴν ἀναγκαιότητα, ἀπ' τὴ σκοπιὰ τοῦ κεφαλαίου καὶ τῆς ἐκκλησίας, νὰ διατηρηθεῖ ἡ ἰδεολογία τοῦ γάμου καὶ ν' ἀναπαράγεται συνεχῶς μέσα στὴς νέες γενεές.

Ἄν οἱ δυνάμεις τῆς πολιτικῆς ἀντίδρασης καταλάβουν τὴν σημασία τῆς σεξουαλικῆς καταπίεσης, σὰν παράγοντα ποὺ προκαλεῖ ἀντίδραση καὶ πάρουν μέτρα γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν καταπίεση αὐτὴ, ἓνα ἐπαναστατικὸ κόμμα θὰ πρέπει τότε νὰ ἀναγνωρίσει τὴ σημασία τῆς σεξουαλικῆς ἐξέγερσης καὶ νὰ ὑποστηρίξει τὴν ἐξέγερση αὐτὴ ἐνάντια στὴν ἐκκλησία καὶ τὸ κεφάλαιο. Κι ὅπως δείχνει ἡ σεξουαλικὴ νομοθεσία τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως ἡ κοινωνικὴ ἐπανάσταση θὰ ἐξαφανίσει τὴ σεξουαλικὴ καταπίεση. Εἶναι ἱκανὴ νὰ τὸ κάνει γιατί ἡ ἰδιωτικοεπεχειρηματικὴ βάση τῆς σεξουαλικῆς ἀπώθησης καταστρέφεται προοδευτικῶς. Ὁ γάμος καὶ ἡ οἰκογένεια, ὅπως καθορίζονται ἀπ' τὴν ἰδιωτικὴ ἐπιχείρηση παύουν νὰ ἀποτελοῦν κοινωνικὰ ἀναγκαίους θεσμούς. Καὶ μὲ τὴν ἐξαφάνιση τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογένειας ἐξαφανίζεται ἐπίσης καὶ ὁ κεντρικὸς μηχανισμὸς τῆς σεξουαλικῆς ἀπώθησης καὶ τῆς ἐξουσιαστικῆς ὑπακοῆς. Ἡ σεξουαλικὴ ἀρνηση μεταμορφώνεται γιὰ μιὰ ἀκόμα φορὰ σὲ ἐπιδοκιμασία τῆς σεξουαλικότητος.

Οἱ ἀρχικῆς συνθήκες τοῦ πρωτόγονου κομμουνισμοῦ ἐπανέρχονται

ξανά σ' ένα ανώτερο οικονομικό και πολιτιστικό επίπεδο, σάν σεξο-οικονομική διεύθυνση τών σεξουαλικών σχέσεων. Θά πρέπει νά ε-πιστρέψουν άφοδ εξαφανίστηκαν τά κίνητρα πού κατάστρεψαν άρχικά αὐτή τή μορφή τῆς σεξουαλικῆς ρύθμισης. Ἀκόμα κι αν ἡ παλιά ἠ-θική μπορέσει νά διατηρηθεῖ γιά μιὰ ὀρισμένη χρονική περίοδο, στήν νέα κοινωνία σάν μιὰ ἰδεολογία «χωρίς βάση», θά εἶναι ἀνίκανη νά ἀ-ναπαραχθεῖ στό μαζικό άτομο, γιατί οἱ νέοι δέν θά καταπιέζονται πιά οὔτε κοινωνικά, οὔτε ὀλιικά. μέσα στήν οἰκογένεια. Ἡ συνείδηση τῆς κοινωνιολογικῆς ἀναγκαιότητας τῆς διαδικασίας αὐτῆς θά μπορούσε νά ὀδηγήσῃ μόνο σέ μιὰ πιὸ ὀμαλή καὶ γρήγορη ἀνάπτυξη. Ἡ σεξουαλική ἐπιστήμη θά πάψει νά ὑπηρετεῖ τὴν σεξουαλική καταπίεση καὶ θά μπεῖ στήν ὑπηρεσία τῆς σεξο-οικονομικῆς τάξης. Ἡ σεξουαλι-κή, παιδαγωγική θά ἔχει σάν θετικό σκοπὸ τὴν σεξο-οικονομική ἐκ-παίδευση μᾶλλον, παρά τὸν ἀρνητικό σκοπὸ πού εἶχε μέχρι σήμερα, δηλαδή τὴν ἠθική σεξουαλική ἀπώθηση. Ἐποὶ ἡ ἐκκλησία θά χά-σει τὸ τελευταῖο της στήριγμα μέσα στήν ψυχική ὀσμὴ τοῦ μαζικοῦ ἀτόμου. Ἡ σχεδιασμένη σοσιαλιστικὴ οἰκονομία τέλος, θά ἐκπληρώ-σει τὴν κοινωνική λειτουργία τοῦ νά φέρει τὸν ἄνθρωπο μέσα στήν κοι-νωνία θά ἐξασφαλίσῃ τὴν ἱκανοποίηση τῶν βιολογικῶν ἀναγκῶν πού πολλαπλασιάζονται μέσα στὴ διαδικασία τοῦ νά γίνουν ἀνθρώ-πινες καὶ τῶν πολιτιστικῶν ἀναγκῶν πού ἀναπτύσσονται μέσω τῆς τεχνολογίας. Οἱ πνευματικὲς ἱκανότητες τοῦ μαζικοῦ ἀτόμου μποροῦν τώρα νά ἀξιοθῶν ἀφάνταστα, μέσω τῶν κοινωνικῶν θεσμῶν πού προ-ωθοῦν τὴν ἱκανοποίηση τῶν ἀναγκῶν. Μέσα στὴ διαδικασία αὐτὴ ἐ-καίνα πού κηρύσσουν τὸν ἀμετάβλητο χαρακτήρα τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἠθικῆς φύσης τοῦ ἀνθρώπου θά παραμεριστοῦν ὀλότελα.

Οἱ κενολογίες ἀναφορικὰ μὲ τὴν κουλτούρα θά παραχωρήσουν τὴν θέση στήν πολιτιστικὴ καὶ σεξουαλικὴ ἀφύπνιση ἐκείνων πού δη-μιουργοῦν τὸν κοινωνικό πλοῦτο.

Βρισκόμαστε τώρα ἀντιμέτωποι μὲ ἕνα ἐπιπλέον καθῆκον στὸν τομέα τῆς σεξουαλικῆς πολιτικῆς, τὴν ὀλοκληρωτικὴ ἐξάλειψη, τόσο, στό θεωρητικό ὀσο καὶ στό πραχτικό ἐπίπεδο τῶν νέων ἀντιφάσεων πού ὑπάρχουν στήν σεξουαλικὴ ζωὴ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνωσης .

Ἡ ψυχανάλυση στὴν Σοβιετικὴ Ἐνωση (1929)

(Ἡ Ψυχανάλυση στὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση δημοσιεύθηκε τὸ 1929 ἀπὸ τὸν Ράιχ στὸ περιοδικὸ PSYCHOANALYTISCHE BEWEGUNG ἀκολουθώντας μιὰ πρώτη ἐπίσκεψη στὴ Ρωσία τὸν Αὐγούστου καὶ Σεπτέμβρη ἐκείνου τοῦ χρόνου. Εἶναι ἰδιαίτερα πολύτιμο νὰ διαβαστοῦν αὐτὲς οἱ πρώιμες ἀμείωτες ἐτυπώσεις του γιὰ τὴν σεξουαλικὴ πολιτικὴ ποὺ ἀκολούθησε ἡ Μπολσεβίικη κυβέρνησις οὐδὲ σχέση μὲ τὴν ἐλευθερία τῆς κριτικῆς ἀνταπόκρισις ποὺ προκάλυψε στὸν Ράιχ ἡ σταλινικὴ ταχτικὴ στὰ χρόνια ποὺ ἀκολούθησαν ἀμέσως μετὰ).

Εἶναι ἀδύνατον νὰ μιλήσουμε γιὰ ἓνα «ψυχαναλυτικὸ κίνημα», ποὺ ὑπάρχει στὴν Σοβιετικὴ Ἐνωση, ὅπως ὑπάρχει στὴν Δυτικὴ Εὐρώπη καὶ τὶς Ἡνωμένους Πολιτεῖες. Ὑπάρχει πραγματικὰ στὴν Μόσχα μιὰ ἐταιρεία ἢ ὅποια ἀσχολεῖται μὲ τὶς ψυχαναλυτικὰς θεωρίας καὶ κάτω ἀπὸ τὴν προστασία τῆς ὁποίας συγκαλοῦνται τακτικὰς συγκεντρώσεις ὑψηλοῦ ἐπιστημονικοῦ ἐπιπέδου ἀλλὰ, ὑπάρχουν πολὺ λίγα γιαιτροὶ ποὺ ἐφαρμόζουν τὴν ψυχαναλυτικὴν μέθοδον. Ἡ πρώτη ἐντύπωση ποὺ δημιουργεῖται κανεὶς στὴν Σοβιετικὴ Ἐνωση εἶναι μιὰ ἐντύπωση ἀπόλυτης ἀπόρριψης. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι τὸ 1925, μὲ εὐκαιρία μιὰ συζήτησις πάνω στὸ σεξουαλικὸ πρόβλημα, ὁ Λαϊκὸς Κομμουνιστὴς γιὰ τὴν Ὑγείαν, Σεμάσκο, μίλησε γιὰ τὸ ἀσυνείδητον καὶ ὑποστήριξε δημόσια τὴν θεωρίαν τῆς ἐξιδανίκευσης. Ἀλλὰ πολλὰ ἐπιφανῆ δημόσια πρόσωπα εἶναι ἐναντία στὴν ψυχανάλυσιν, ἐνῶ ἄλλοι, ὅπως ὁ Μπουχάριν κ. ὁ Ράντεκ, ἐνδιαφέρονται γι' αὐτὴν χωρὶς νὰ κάνουν μεγάλη προσπάθειαν γιὰ νὰ τὴν ὑπερασπίσιν. Κατὰ καιροὺς διεξά-

γονται ζωντανές συζητήσεις πάνω στο πρόβλημα τοῦ ἂν θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναγνωριστοῦ ἡ ὄχι ἡ ψυχανάλυση. Οἱ ἀντίπαλοί της τὴν ἀπορρίπτουν χρησιμοποιώντας τὸ ἐπιχείρημα δι εἶναι ἰδεαλιστικὴ ἐπιστήμη. Λέγεται δι σὰ χρόνια 1922 καὶ 1923, ἡ Σοβιετικὴ Νεολαία ἔδειχνε μεγάλο ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ψυχανάλυση. Ἐπενέθη τότε τὸ Κόμμα γιατί οἱ συζητήσεις γιὰ τὴν ψυχανάλυση ἀναμειγνύονταν μὲ τὴν πολιτικὴ δουλειά. Μήπως διὰ αὐτὰ σημαίνουν δι δὲν ὑπάρχει ἔδαφος γιὰ τὴν ψυχανάλυση στὸ κράτος τῶν ἐργατῶν καὶ ἀγροτῶν; Μήπως ἡ ψυχανάλυση ἀπορρίπτεται ἐδῶ γιὰ λόγους ἀρχῆς, ὅπως λαφουχάρη, ἀπορρίπτεται ἀπὸ τὴν ἐπίσημὴ ἐπιστήμην στὶς ἀστακὲς χώρες; Ἡ πρώτη ἐντύπωση βέβαια ὑποδηλώνει δι αὐτὸ συμβαίνει. Ἄλλὰ ἂν προχωρήσουμε πέρα ἀπὸ ἐπιπόλαιες γνώμες καὶ διακηρύξεις, ἂν προσπαθήσουμε σοβαρὰ νὰ συζητήσουμε καὶ νὰ ἀναλύσουμε τὴ φύσιν τῆς ἀπόρριψης αὐτῆς — ἂν ἰδιαίτερα, κάνομε τὸν κόπο νὰ μελετήσουμε τὸ Μάρξ, τὸν Λένιν καὶ τὴν ἱστορία τῆς Ρώσικης Ἐπαναστάσεως — θὰ ἀνκαλύψουμε δι ἡ σκέψιν ποὺ ἐπικρατεῖ στὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση ἀπέναντι στὴν ψυχανάλυση ἔχει ἓνα πολὺ εἰδικὸ χαρακτῆρα. Στὴν οὐσία, μπορεῖ νὰ γίνῃ κατανοητὴ μόνον σὰ πλαίσια τῆς συνολικῆς διάρθρωσεως τῆς Σοβιετικῆς Ἐνωσεως ἀπὸ τὴ μὲ μερὰ καὶ τῆς γενικῆς κατάστασεως τῆς ψυχανάλυσεως σὲ παγκόσμιον κλίμακα ἀπὸ τὴν ἄλλη.

Γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ καταλάβουμε τὴ θέση ποὺ κατέχει ἡ ψυχανάλυση στὴν Σοβιετικὴ Ἐνωση, θὰ πρέπει νὰ ρωτήσουμε: Τί εἶναι αὐτὸ ποὺ ἀπορρίπτεται στὴν ψυχανάλυση καὶ γιατί; Γιὰ ν' ἀπαντήσουμε σ' αὐτὲς τίς ἐρωτήσεις θὰ πρέπει νὰ περιγράψουμε συνοπτικὰ τὴν σημερινὴν κατάστασιν στὴν Σοβιετικὴ Ἐνωση.

Ὁ Μάρτης τοῦ 1917 σημάδεψε τὴν ἀνατροπὴν τοῦ Τσαρισμοῦ καὶ ὁ Ὀκτώβριος τοῦ ἴδιου χρόνου τὴν ἀνατροπὴν τῆς ἀστικῆς κυβερνήσεως. Τὰ συμβούλια τῶν ἐργατῶν καὶ ἀγροτῶν κατέλαβαν ὅλη τὴν ἐξουσία. Ἡ ἐπανάστασις καθοδηγήθη ἀπὸ τοὺς Μπολοσεβίκοις — παλιούς, ἠρθόδοξους καὶ καλὰ ἐκπαιδευμένους Μαρξιστῆς — μ' ἐπικεφαλῆς τὸ Λένιν.* Ὁ Μαρξισμὸς, τὸ δόγμα τῶν νόμων ποὺ κυβερνοῦν

* Σημ. μετ. Ἄς μὴ ξεχνᾶμε τὸν ἀντίχριστο ποὺ εἶχε τὴν ἐποχὴ ἀκείνη καὶ νίκην τῆς Ρώσικης Ἐπανάστασεως, ὡς πρῶτη ὑλοποίησις τῆς σοσιαλιστικῆς θεωρίας. Ὁ συγγραφέας, ὅπως καὶ κάθε σχεδὸν ριζοσπάστης τῆς ἐποχῆς του, εἶχε ἀξιοθικαιοῦσι τὸν Μπολοσεβίκοιο ρόλο στὴν Ἐπανάστασις καὶ

-τήν κοινωνική ιστορία, δὲν ὑπῆρξε μόνο ἡ θεωρία ἢ ὁποία, στὴν συνε-
πή καὶ πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τῆς ἀπ' τὸ Λένιν δόξη γινε τὴν ἐπανάστα-
ση στὴ νίκη. Μετὰ τὴν ἐπανάσταση ἔγινε τὸ ἐπίσημο καὶ μόνο ἀνα-
γνωρισμένο πρότυπο γιὰ τὸν ἀνασχηματισμὸ τῆς κοινωνίας σύμφωνα
μὲ προγραμματισμένες οἰκονομικὲς ἰδέες. Ἐπειδὴ ὁ Μαρξισμὸς εἶχε
δράσει τόσο δυναμικά, ὅταν μοχλὸς τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης, εἶ-
ναι εὐκόλο νὰ καταλάβουμε γιὰ τὸ ἡγέτες τοῦ προλεταριάτου θέλουν
σήμερα νὰ τὸν διατηρήσουν ἀνέπαφο ἀπὸ ὅποιονδήποτε μόλυνση θὰ
μποροῦσε νὰ προέλθει ἀπὸ ἄλλες θεωρίες καὶ δόγματα. Θέλουν νὰ δι-
αφυλάξουν καθαρὸ τὸ Μαρξισμὸ.

Ἄλλὰ ὁ Μαρξισμὸς δὲν εἶναι ἀπλῶς μιά κοινωνικὴ θεωρία. Εἶ-
ναι ταυτόχρονα μιά φιλοσοφικὴ μέθοδος σκέψης καὶ ἡ Μαρξιστικὴ κοι-
νωνικὴ θεωρία εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ διαλεκτικοῦ
ἰλισμοῦ στὴν κοινωνία. Ἐπιπλέον, ἀφοῦ οἱ ἀνακαλύψεις τῆς ἀντιστοι-
χοῦν περισσότερο στὰ ταξικὰ συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου παρὰ τῆς
ἀσπικῆς τάξης, ἡ μέθοδος σκέψης τῆς ἔχει γίνῃ ἡ παγκόσμια φιλο-
σοφία τοῦ προλεταριάτου ποῦχει παγκοσμίου συνείδηση. Ἔτσι ἡ μαρξιστι-
κὴ πολιτικὴ, ἡ οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ θεωρία, ἡ Μαρξιστικὴ μέθο-
δος καὶ ἡ Μαρξιστικὴ κοσμοθεωρία σχηματίζουν ἓνα ὁλοκληρωμένο σύ-
στημα, τὸ ὁποῖο ὅμως, ἀντίθετα μὲ ἄλλα, δὲν γίνετα ποτὲ ἀκαμπτὸ,
ἀλλὰ ὅταν ἀποτέλεσμα τῆς διαλεκτικῆς τοῦ μεθόδου, εἶναι πάντοτε δυ-
ναμικὸ ἀπὸ τὴ φύση του, πάντοτε εὐκίνητο καὶ προσαρμολόζιμο στὴ
σταθερὴ κίνηση καὶ ἀλλαγὴ ποῦ ἐπακρταεὶ στὴν φύση καὶ τὴν κοινο-
νία. Εἶναι ἓνα σύστημα ποῦ δὲν ἐπαδέχεται μιά ψυχολογικὴ ἐρμηνεία
τῆς κοινωνικῆς ιστορίας ἢ ἀκόμα καὶ τῶν κοινωνικῶν φαινομένων,
γιὰ τὴν μιά ψυχολογικὴ ἐξήγηση, ὡς ποῦμε, τοῦ καπιταλισμοῦ θὰ εἶ-
ναι ἀναγκαστικὰ ἀφηρημένη καὶ ἰδεαλιστικὴ, ἀφοῦ ἀντικαθιστᾷ τὴν
οἰκονομικὴν, κινήτηριες δυνάμεις τῆς κοινωνικῆς ιστορίας, μὲ ψυχο-
λογικὲς καὶ εἰδικότερα ὅπως ἐμφανίζονται ξεχωριστὰ στὰ ἄτομα. Ἐ-
πομένως κάθε ψυχολογικὴ ἐξήγηση τῆς ιστορίας εἶναι μοιραία καὶ
χωρὶς καμμιά πιθανότητα συνδιαλλαγῆς, ἀντίθετη μὲ τὴν Μαρξιστικὴ

τὸ μετέπειτα αὐταρχικὸ καθεστὸς ποῦ ἐπιβλήθηκα, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ πε-
ράσουν πολλὰ χρόνια ἀναστασιατικῆς ὄνειροπόλησης μέχρι νὰ ἔρθῃ ὁ Στα-
λινισμὸς καὶ ν' ἀποκαλοῖται ξεκάθαρα τὴν ἀντιφάσεις τῆς Ρώσικης κοινο-
νίας καὶ τῆς οἰκοδόμησῆς τοῦ «σοσιαλισμοῦ σὲ μιά χώρα».

ολιστική εξήγηση της Ιστορίας, ή όποια διδάσκει ότι ή θέληση κι οι ενέργειες του άτομου στο μέτρο που άφορούν το συγκεκριμένο περιεχόμενο τους — πρέπει να ειδωθούν μόνο σαν προϊόντα μιας δοσμένης κοινωνικής δομής κι όχι αντίστροφως. "Όμως ό ίδιος ό Μάρξ ανέφερε ρητά ότι οι άνθρωποι (όχι: σαν άτομα αλλά σαν σύνολο) δημιουργούν οι ίδιοι την Ιστορία τους, άν και κάτω από δοσμένες και αναγκαιές οικονομικές συνθήκες. "Όποιος, λογουχάρη, βλέπει την Ιστορία της Γαλλίας, στην καμπή του 18ου αιώνα, σαν αποτέλεσμα της προσωπικότητας του Ναπολέοντα ή προσπαθεί να εξηγήσει τον παγκόσμιο πόλεμο του 1914- 1918 από τη σκοπιά της μεγαλαμανίας και του πόθου για έξουσία από μέρους του Γουλεέλμου του Β', βρίσκεται σε πλήρη αντίθεση με τά διδάγματα του Ιστορικού υλισμού, γιατί προσπαθεί να αντικαταστήσει μία υλιστική μέθοδο σκέψης με μία ιδεαλιστική. "Από την Ιστορικουλιστική σκοπιά, τό μεγαλοφυές άτομο άποτελεί τό έχτελεστικό μόνο όργανο των κοινωνικών τάσεων. "Από την άστικοιδεαλιστική σκοπιά αυτό άποτελεί την ίδια ακριβώς την κινητήρια δύναμη της Ιστορίας. "Η προηγούμενη άποψη είναι κοινωνιολογική-υλιστική, ή τελευταία ψυχολογική-ιδεαλιστική.

"Ας εξετάσουμε τώρα συνοπτικά την σημερινή πολιτική και οικονομική κατάσταση της Σοβιετικής "Ενωσης. "Η διαδικασία του κοινωνικού μετασχηματισμού άρχισε μετά από την "Οχτωβρινή "Επανάσταση με μία οικονομία συντριμμένη από τό Παγκόσμιο Πόλεμο. Κατά τη διάρκεια αυτής της διαδικασίας μετασχηματισμού, ή Ρωσία δέν ήταν μόνο άποικιοκραμένη αλλά στην πραγματικότητα έπρεπε να πολεμήσει για την ίδια της την επιβίωση ενάντια στην επέμβαση των καπιταλιστικών δυνάμεων και του στρατού των Λευκο-Ρώσων, σ' ένα εμφύλιο πόλεμο που κράτησε τρία χρόνια (1919-1922) .

Σαν αποτέλεσμα, ή παραγωγή κατρακύλησε καταστροφικά κι ή περίοδος της οικονομικής άνασυγκρότησης άρχισε μόνο μετά τη νικηφόρα έκβαση του εμφύλιου πολέμου.

Γύρω στο 1927, στους πιο σημαντικούς κλάδους της οικονομίας, τό προπολεμικό επίπεδο παραγωγής, είχε ήδη ξεπεραστεί. Τό 1928, ένα πρόγραμμα του "Ανώτατου Οικονομικού Σοβιέτ, τό Πενταετές Πρόγραμμα, μπήκε σε λειτουργία. "Ο κεντρικός στόχος του προγράμματος αυτός είναι να άπελευθερώσει την Σοβιετική "Ενωση από τόν οικονομικό άπολεισμό δηλαδή να μετασχηματίσει την οικονομία μέ-

σα σὲ πέντε χρόνια μὲ τέτοιον τρόπο ὥστε ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωση νὰ γίνῃ ἐντελῶς ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὶς ἄλλες χῶρες. Ἡ βιομηχανικὴ παραγωγὴ πρόκειται νὰ εἶναι πολλές φορές μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν προπολεμικὴ καὶ ἡ γεωργία νὰ ἐκβιομηχανοῦται.

Ἡ δλοκλήρωση τοῦ Πενταετοῦς Προγράμματος, ἡ ὁποία πρόκειται νὰ εὐθυγραμμῆσιν τὴν Σοβιετικὴ Ἐνωση μὲ τὶς σύγχρονες καπιταλιστικὰς (χῶρες καὶ τοῦ κρίνοντος ἀπ' τὰ ἀποτελέσματα τοῦ πρώτου χρόνου τοῦ προγράμματος 1928-1929, θὰ πετύχει τὸ σκοπὸν του, ἐχτὸς ἂν μεσολαβήσῃ κανένας πόλεμος), ἀπαιτεῖ τὴν κινητοποίησην στὸ ἔπακρον δυνάμεων τῶν δυνάμεων τοῦ διασπένει ἡ Ρωσία Ἡ ἐχθρότητα τῶν γειτονικῶν χωρῶν ἀπαιτεῖ τὴν πῶς αὐστηρὴν πειθαρχία στὸ ἐσωτερικὸν ἀλλὰ αὐτὸ δὲν εἶναι τὸ μόνον πράγμα τοῦ μετράει. Εἶναι ἐπίσης σημαντικὸ νὰ διατηρηθῆι καὶ νὰ ἐφαρμοσθῆι σθεναρὰ ἡ ἐπιστημονικὴ μέθοδος μὲ τὴν βοήθειαν τῆς ὁποίας καὶ μόνον, ὅπως τὸ βλέπουν οἱ Κομμουνιστῆς, μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθῆι ἡ αἰκονόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ. Τὸ θέμα δὲν θρῖσκειται τόσο πολὺ στὸ ὅτι οἱ Ρῶσοι δὲν ἔχουν τὸν καιρὸ νὰ συζητήσουν γὰρ μὰ σύγχρονη ψυχολογία, ἡ ὁποία λοχυρίζεται ἐπίσης ὅτι ἔχει κάτι νὰ πεῖ ἀνεπισημαστικὰ μὲ τὸ θέμα τῆς κοινωνικῆς ἀνάπτυξης μέλλον, δὲν βλέπουν καμμιὰ ἀναγκαῖότητα γ' αὐτό, καὶ πραγματικὰ μερικὲς ἐμπειρίες ἔχουν διδάξει τοὺς Ρῶσους Μαρξιστῆς ὅτι ἡ ψυχολογικὴ ἐξήγηση τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων κρύβει μέσα τῆς ἀνεπιδραστικὸς κινδύνους. Κι ἔτσι ἀπορρίπτεται σὸν σύνολο ἡ ἐπιστήμη (τῆς ψυχολογίας), ἀκόμα καὶ ὅταν περιέχει τὸ σπέρμα μᾶς ἀπειλῆς γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ μεγάλου σκοποῦ.

Πιθανὸν νὰ ἀνταχθεῖ ἡ ἀντίρρηση πῶς ἡ ψυχανάλυση δὲν προβάλλει ἀπαιτήσεις, σὸν ἐκείνας τοῦ ἔχω περιγράψει — ἀλλὰ πῶς εἶναι προορισμένη νὰ ἀποτελέσῃ μὰ ψυχολογικὴ μέθοδος ἡ σύστημα, ὅπως ἔχει τόνισῃ ὁ Ἰδρυτῆς τῆς ψυχανάλυσης. Ἀλλὰ ἡ κατάστασις δὲν εἶναι τόσο ἀπλή ὅσο φαίνεται. Ἡ ψυχανάλυση, ὅπως ἐκπροσωπεῖται ἀπὸ πολλοὺς, θεωρητικὸς τῆς, ἔχει ξεπεράσει τὴν ἰδιαιτέραν σφαῖρα τῆς, καὶ οἱ δηλώσεις καὶ οἱ ἐνέργειες τῶν θεωρητικῶν αὐτῶν ἔχουν περάσει ἀνενόχλητες μέσα στὸν ψυχανάλυτικὸν κόσμον. Οἱ Ρῶσοι, τοῦ εἶναι ὑποχρεωμένοι ν' ἀγωνίζονται ἀδιάκοπα ἐνάντια σ' ἕνα ἐχθρικὸν κόσμον, γιὰ νὰ διαφυλάξουν καὶ νὰ δλοκληρώσουν τὴν ἐπιτυχία τῆς ἐπανάστασός τους, δὲν ἔχουν τὴν τάση νὰ χειρίζονται ἀδασάνιστα τέτοια θέματα. Παίρνουν στὰ σοβαρὰ τὴν ψυχανάλυση, δ-

χι μόνο σάν μιά σύγχρονη επιστήμη, αλλά κι έπειδή ή άσπική τάξη θέλει νά τήν χρησιμοποήσει ενάντια στόν Μαρξισμό.

Δέν λείπουν οι προσπάθειες γιά νά «ψυχολογικοποιηθεί» ή επιστήμη τής κοινωνιολογίας στις άσπικές χώρες. Ό Χέντρικ ντέ Μάν, λογουχάρη, ένας πρώην Μαρξιστής, επιτίθεται στό Μαρξισμό μέ κακοχωνεμένους ψυχαναλυτικούς όρους στό βιβλίο του «Ή Ψυχολογία τοϋ Σοσιαλισμοϋ». Άκόμα κι ώρισμένα εκπρόσωποι τής ίδιας τής ψυχανάλυσης έχουν επιχειρήσει κατ' έπανάληψη μιά ψυχαναλυτική εξήγηση κοινωνιολογικών γεγονότων και φαινομένων. Έτσι, ό Κολνάι, λογουχάρη, ό όποιος κάποτε θεωρείται ότι ήταν ψυχαναλυτής, εξηγεί τήν κομμουνιστική επανάσταση και τόν κομμουνισμό γενικότερα, βάσει τής νευρωτικής προσκόλλησης στην μητέρα. Σέ άλλο κεφάλαιο, ή Γερμανική Έπανάσταση τοϋ 1918 έχει εξηγηθεί σάν μιά εξέγερση τών παιδιών ενάντια στόν πατέρα τους (τόν Κάιζερ) κλπ. Ή συζήτηση πού ακολούθησε μέ διάλεξη γιά τήν «Ψυχανάλυση σάν Φυσική επιστήμη», πού έδωσε στην Κομμουνιστική Άκαδημία τής Μόσχας, τόν παραμένο Σεπτέμβρη, έκανε φανερό τό ότι οι Ρώσοι δέν έχουν τίποτε ενάντια στην ψυχανάλυση σάν κλάδο τής ψυχολογίας, αλλά αντίάσονται μόνο στόν αποκαλούμενο Φροΐδισμό μέ τόν όποιο έννοούν μέ «ψυχαναλυτική αντίληψη τοϋ κόσμου». Ή διάκριση αυτή είναι σημαντική. Γιά τούς λόγους πού έχουμε περιγράψει, τό Τοττέμ και Ταμπού (στό μέτρο πού εξηγεί τήν καταγωγή τοϋ πολιτισμοϋ βάσει τοϋ Οιδιπόδειου συμπλέγματος) κι ή Όμαδική Ψυχολογία κι ή Άνάλυση τοϋ Έγώ (ό) άπορρίπτονται σάν «αντιμαρξιστικές» ιδεαλιστικές έργασίες. Άπ' τήν άλλη μεριά, ό Σαπίρ, ένας επίσημος θεωρητικός τής Άκαδημίας, έχει ρητά άναφερθεί στις θεωρίες τοϋ άσυνείδητου, τής άπόπτωσης, τής παιδικής σεξουαλικότητας κλπ. σάν σημαντικές και πολύτιμες. Οι άνθρωποι στη Ρωσία συζητούν πολύ γιά τήν reekjuchenie, δηλαδή τήν μετατροπή τής σεξουαλικής ένέργειας σέ έργασία. Ή Φροΐδική θεωρία τής εξιδανίκευσης, άναγνωρίζεται πλέρια.

Ή έκστρατεία ενάντια στην ψυχανάλυση άποτελεί συχνά τό πρόιον μεθοδολογικής σύγχυσης από μέρους τών Μαρξιστών π.χ. όταν κατηγορούν τήν ψυχανάλυση ότι είναι μέ άτομιστική ψυχολογία πού δέν ένδιαφέρεται γιά τήν κοινωνική ψυχολογία. Ή φανερή άπάντηση

μέ μιά τέτοια κατηγορία μπορεί — μόνο κατ' ανάγκην, να είναι ψυχολογία του ατόμου. Κοινωνικά φαινόμενα, όπως ή ταξική συνείδηση, ή θέληση για άπεργία κλπ. δέν είναι προστά σ' αυτήν. Άλλά οι κριτές τής ψυχανάλυσης, όταν κάνουν αυτή την κατηγορία, ένωσόν συχνά ότι αυτή δέν εξετάζει την ταξική κατάσταση του ατόμου.

Μιά άλλη κατηγορία είναι ότι ή ψυχαναλυτική θεωρία υπερτονίζει τή βιολογική πλευρά τής προσωπικότητας σέ βάρος τής κοινωνικής πλευράς' σαν αποτέλεσμα, ή κοινωνική παράσταση — λογουχάρη, ήδημουργική ή παραγωγική εργασία — αποδίδεται απόλυτα στό ένοστιχο.

Ή αντίρρηση αυτή βασίζεται στό επιχείρημα ότι μέχρι τώρα δέν έχει γίνει καμιά απόπειρα από τους ψυχολόγους για να καθοριστεί ή επίδραση τών κοινωνικών παραγόντων σ' αντιπαράθεση μ' εκείνη τών βιολογικών παραγόντων. Κι είναι αληθινό ότι στην ψυχαναλυτική βιβλιογραφία ήντιμετωπίζει κανείς στάσεις οι οποίες υποδηλώνουν ότι τό ένοστιχο έκκενο, ανεξάρτητο από κάθε τυποποιημένη αντίδραση πού προέρχεται από τόν έξωτερικό κόσμο, είναι τό μόνο πού έχει σημασία. Όμως ή αντίληψη αυτή δέν αποτελεί μέρος τής Φροϋδικής ψυχολογίας, ή οποία αναφέρει πολύ καθαρά ότι ή ψυχολογική ανάπτυξη όφειλεται στην τυποποίηση τών ένοστίχτων από έπιδράσεις πού προέρχονται από τόν έξωτερικό κόσμο. Άκόμα και ή Οιδιπόδεια σχέση δέν αποτελεί βιολογικό αλλά κοινωνικό φαινόμενο, τό όποιο καθορίζεται από την πατριαρχική δομή τής οικογένειας. Βέβαια ούτε ο Μαρξιστής ούτε ο ψυχαναλυτής μπορεί να έχει καμιά αντίρρηση για την άποψη ότι ή ψυχολογική ανάπτυξη πηγάζει από την σύγκρουση ανάμεσα στις ανάγκες του ατόμου και τους κοινωνικούς περικορισμούς (ή οποία περιλαμβάνει επίσης τις συγκρούσεις τής Οιδιπόδειας έποχής).

Ένα άλλο πεδίο άμφισβήτησης, άφορά τις αντίστοιχες σφαίρες Ικανότητας αναφορικά με την εξήγηση τών Ιδεολογιών. Λογουχάρη, πρέπει ή θρησκεία να εξηγηθεί κοινωνιολογικά ή ψυχολογικά; Ο Μαρξιστής λέει: Ή θρησκεία είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο του όποίου ή καταγωγή πρέπει άποδεδειγμένα να άναζητηθεί στις συγκεκριμένες παραγωγικές συνθήκες. Ο Φροϋδικός ύποστηρίζει ότι ή θρησκεία μπορεί να εξηγηθεί από τή στάση τού παιδιού άπέναντι στον πατέρα του' ή Ιδέα του Θεού είναι άναμφίβολα μιά πατρική Ιδέα και

μπορούν να βρεθούν αναλογίες ανάμεσα στο θρησκευτικό δόγμα και ώρισμένες καταπιεστικές ιδέες. Σ' αυτό το σημείο δεν υπάρχει πραχτικά καμιά πιθανότητα συμβιβασμού, παρά μόνο μεθοδολογικής άποσαφήνισης. Ή ψυχανάλυση δεν μπορεί να κάνει τίποτα περισσότερο παρά μόνο να εξηγήσει το πώς και από ποιά κίνητρα κινούμενο, ένα παιδί άφομοιώνει τις θρησκευτικές έννοιες και ιδέες που ανακαλύπτει μ' ένα ώριμο τρόπο στο περιβάλλον του. Δέ μπορεί να εξηγήσει το γιατί μιá συγκεκριμένη θρησκεία αναβιώνει και εξαπλώνεται σάν κοινωνικό φαινόμενο σέ μιá συγκεκριμένη ιστορική περίοδο. Κι ή ψυχανάλυση δεν ισχυρίστηκε ποτέ οα είναι ίκανή να εξηγήσει τη θρησκεία σάν σύνολο. "Όπου όμως ή πλειονότητα των ατόμων, που βρίσκονται στην ίδια κοινωνική κατάσταση, άσκει παρόμοιες θρησκευτικές τελετές ή ψυχανάλυση μπορεί να άποκαλύψει το νόημα των τελετών εκείνων, όπως αυτό εμφανίζεται τυπικά ανάμεσα σ' όλους εκείνους που συμμετέχουν σ' αυτές. Άναμφισβήτητα ο Μαρξισμός μπορεί να δείξει από μόνος του το γιατί ή Έβραϊκή θρησκεία έχει διαφορετικό χαρακτήρα άπ' την Χριστιανική κι αυτές άπ' τη Βουδιστική. Μπορεί να βρει δεσμούς μέ τον οικονομικό και κοινωνικό τρόπο ζωής των Έβραίων (ή Χριστιανών ή Ίνδων) γιά να εξηγήσει την συγκεκριμένη φύση κάθε θρησκείας. Παρόμοια, ή ψυχανάλυση δεν μπορεί να εξηγήσει την εξαφάνιση της θρησκείας κάτω από το σοσιαλισμό ή το φαινόμενο της θρησκευτικής άνάκρσις στο Μεσαίωνα, εκτός άν εφαρμόσει Μαρξιστικές άπόψεις στον εξηγητή τά φαινόμενα αυτά, αλλά στην περίπτωση εκείνη, δεν λειτουργεί πιά καθαρά σάν ψυχολογική θεωρία.

Ή χειρισμός του προβλήματος του συμβολισμού από μερικούς συγγραφείς — ο όποιος, ακόμα και από καθαρά ψυχαναλυτική άποψη, είναι λαθεμένος ή τουλάχιστον εξαιρετικά μονόπλευρος — έχει προκαλέσει μεγάλη ζημιá στο σκοπό της ψυχανάλυσης στη Σοβιετική Ένωση. Λογουχάρη, όρισμένα ψυχαναλυτικά κείμενα γιά τη γεωργία των πρωτόγονων φυλών, δίνουν την εντύπωση οα ή καλλιέργεια της γής άποτελεί μιá συμβολική μόνο πράξη και τίποτα περισσότερο. Οι συμβολικοί διαλογισμοί αυτού του είδους είναι μοιραίο να δυσφημίζουν την ψυχανάλυση σά μάτια ακόμα και του πιδ καλοπροαίρετου Μαρξιστή, γιατί δεν μπορούμε να περιμένουμε από κείνον που βρίσκειται έξω από τά πράγματα, να ξεχωρίσει την ψυχανάλυση από την

ψευτο-ψυχανάλυση. Η Μαρξιστική σκέψη, όντας απόλυτα προανα-
τολ:αμένη προς τόν ύλισμό, δέν άντιστέκεται στον συμβολισμό καθαυτόν
άλλά στην κατάχρησή του· άλλά τότε, τό ίδιο ισχύει και για τήν σκέ-
ψη ενός κλητικού ψυχαναλυτή. Κάθε άντικείμενο και κάθε ενέργεια
έχουν ένα όρθολογικό νόημα τό όποιο μπορεί νά γίνει σύμβολο, άλλά
σέ καμμιά περίπτωση δέν είναι απαραίτητο νά γίνει τέτοιο. Τά άν-
τικείμενα κι οι ενέργειες δέν οφείλουν τήν ύπαρξή τους στο συμβολικό
τους νόημα άλλά στην άξια τους σάν χρήσιμα άγαθά ή έμπορεύματα
— ή, στην περίπτωση τών ενεργειών, σάν παραγωγική εργασία. Τά
αεροπλάνα και οι σιδηρόδρομοι δέν κατασκευάζονται γιατί αποτελούν
σύμβολα ένστυχτώδ:ικων ιδεών,άλλά γιατί ώρισμένες παραγωγικές
συνθήκες οδηγούν στην εφεύρεση και τήν κατασκευή τους. Τό τι συμ-
βαίνει στο άσυνειδητο του σχεδιαστή όταν σχεδιάζει, έχει σημασία μό-
νο, όταν μās επισκέπτεται σάν άσθενής. Κι αν ακόμα — τό αεροπλά-
νο πού έχει εφεύρει έχει κάποια φαλλική σημασία γι' αυτόν, αυτό δέ
σημαίνει ότι τό σύμβολο ήταν τό κίνητρο για νά έπινοήσει τό αερο-
πλάνο. Στόν 5ο κλάνο, πού οι φαλλικές ιδέες δέν ήταν διαφορετικές
άπ' ό,τι είναι σήμερα, είναι θέβαιο ότι οι ίδιοι άνθρωποι δέν θα μπο-
ρούσαν νά έχουν σχεδιάσει ένα αεροπλάνο. Πρέπει νά παραδεχτώ-
με ότι τό έπιχείρημα αυτό, πού έχει συχνά προβληθεί άπ' τους Μαρ-
ξιστές, είναι άντικειμενικά σωστό.

Αυτό δέν είναι ό χώρος για νά δείξω λεπτομερειακά ότι τέτοιες
περιπτώσεις — περιπτώσεις στις όπολες ή ψυχανάλυση ξεπερνάει τό
όριά της και μεθοδολογικά εφαρμόζεται λαθεμένα — συμβαίνουν
πραγματικά κατά καιρούς οδηγώντας σέ έντελώς λαθεμένες άπόψεις,
ανάμεσα σέ όρθόδοξους Μαρξιστές, πού άφορούν τήν πραγματική φύ-
ση τής ψυχανάλυσης. Όταν, καμμιά φορά, ή ψυχανάλυση αντιπρο-
σωπεύεται σωστά, οι Μαρξιστές άρνούνται νά τήν αναγνωρίσουν σάν
«Φροϋδική». Σ' ένα δοκίμο με τίτλο «Διαλεχτικός Ύλισμός και Ψυ-
χανάλυση», προσπάθησα νά εκθέσω τις βασικές άρχές τής ψυχαναλυ-
τικής θεωρίας, δίνοντας έμφαση στην καθαρά Φροϋδική — δηλαδή,
κλ:νική — ψυχανάλυση. Η συνταχτική έπιτροπή του Μοσχοβίτικου
περιοδικού Pod Znamieniem Markisma, όπου
δημοσιεύτηκε ή Ρώσικη μετάφραση του δοκίμου αυτού, αισιάνθηκε
έποχρεωμένη νά προστέσει μιá σημείωση του έκδότη για νά δηλώσει
ότι: δέν συμφωνούσε με τις άπόψεις μου για τήν ψυχανάλυση. Και δυό

κομμουνιστές εκφράσανε την άποψη ότι εκείνα που ανέφερα στο άρθρο μου ήταν πολύ πειστικά, αλλά δεν ήταν η Φροϋδική ψυχανάλυση όπως την ήξεραν.

Αυτό σημαίνει δυο πράγματα: πρώτο, ότι η ανάπτυξη της ψυχαναλυτικής θεωρίας τα τελευταία λίγα χρόνια, έχει αμαυρώσει τα καθαρά, έμπειρικά και επιστημονικά απρόσβλητα χαρακτηριστικά της ψυχανάλυσης, με αποτέλεσμα να μπορούμε σήμερα να μιλάμε για δυο σχεδόν είδη ψυχανάλυσης και δεύτερο, ότι οι Μαρξιστές δεν έχουν καμμία αντίρρηση αναφορικά με την επιστημονική ψυχανάλυση. Στο άρθρο του Σαπίρ (?) που δημοσιεύτηκε σε απάντηση του δικού μου, αναγνωρίζονται οι θεωρίες του άσυνειδητου, της απώθησης των ενστίχων κ. άλλα θεμελιακά στοιχεία της ψυχανάλυσης. Οι επιθέσεις του Σαπίρ κατευθύνονταν εν μέρει: ενάντια σε θέσεις που ποτέ δεν έχει αναπτύξει ή ψυχανάλυση και εν μέρει, ενάντια σε υπερβολικούς ισχυρισμούς Ικανότητας, όπως εκείνοι που έχουμε περιγράψει σε διάφορες ψυχολογικές εξηγήσεις των κοινωνικών διαδικασιών.

Η γενική εντύπωση που σχημάτισα στη Μόσχα, ήταν ότι οι Μαρξιστές θεωρητικοί θα δεχόντουσαν την ψυχανάλυση αν τους παρουσιάζονταν ο καθαρά επιστημονικός της πυρήνας, δηλαδή τα ύλιστικά-διαλεκτικά θεμέλια της ψυχανάλυσης κι αν γινόταν ένας ξεκάθαρος διαχωρισμός ανάμεσα σ' αυτά και τις διάφορες ιδεαλιστικές θεωρίες και εφαρμογές της ψυχανάλυσης. Έδώ βρίσκεται η διαφορά ανάμεσα στην θέση που κατέχει η ψυχανάλυση στις άστατες χώρες και τη Σοβιετική Ένωση αντίστροφα. Στην Γερμανία και την Αμερική η ψυχανάλυση άρχισε ν' αναγνωρίζεται μόνο όταν έγινε μη-ύλιστική, δηλαδή ιδεαλιστική, σε μερικές από τις πιο σημαντικές της πτυχές (παρέκκλιση από τη θεωρία της λίμπιντο, άφύπνιση της θεωρίας του θανάτου-επιθυμίας, ή λαθεμένη — κατά τη γνώμη μου — εφαρμογή της ψυχολογίας στην κοινωνιολογία και την πολιτιστική ιστορία κλπ. Αυτές ακριβώς είναι οι πλευρές της ψυχανάλυσης για τις οποίες υπάρχουν αντιρρήσεις στην Σοβιετική Ένωση, ενώ ο πυρήνας της ψυχαναλυτικής θεωρίας θα μπορούσε εύκολα να γίνει αποδεχτός. Ο Γιούρνετς, στην κριτική του για την ψυχαναλυτική θεωρία, μιλάει στην πραγματικότητα για μία «παρακμή» της γνήσιας, επιστημονικής ψυχανάλυσης.

Θα πρέπει να προσέσω ότι πολλοί Μαρξιστές — επειδή, εν

μέρει, οι γνώσεις τους για την ψυχανάλυση είναι φτωχές και για λόγους προσωπικής αντίστασης — δείχνουν μιά ελλειψη αντικειμενικότητας στις κριτικές τους. Ός ένα βαθμό οι κριτικές αυτές προέρχονται από γιατρούς, της παλιότερης γενιάς, οι οποίοι ούτε μπορούν να σκεφτούν από ψυχολογική σκοπιά, ούτε είναι εκπαιδευμένα στην μεθοδολογία. Η στάση τους που όφειλεται σε ελλειψη πληροφόρησης, επιβεβαιώνεται σε ένα μεγάλο βαθμό από την ελλειψη συμφωνίας, πάνω σε θεωρητικά θέματα, που υπάρχει σήμερα ανάμεσα στους ψυχαναλυτές.

Ο αληθινός Μαρξιστής, όμως, είναι τόσο αντικειμενικά προσανατολισμένος από τη γενικότερη στάση του απέναντι στη ζωή και την κοινωνία, είναι τόσο απρόσβλητος από κάθε μορφή μυστακισμού ή ιδεαλιστικής σκέψης, ώστε τα ψυχρά γεγονότα αναφορικά με την ψυχανάλυση, είναι μακριά να αναγνωριστούν στο τέλος. Ο Σαλκίνι, προσπαθώντας να μου επιτεθεί, στη διάλεξη που έδωσα στην Κομμουνιστική Ακαδημία, δεν μπόρεσε τελικά να βρει τίποτα περισσότερο από το να πει ότι είχα μεταχειριστεί ένα πολύ διπλωματικό τρόπο. Είχα μιλήσει για την ψυχανάλυση σαν επιστήμη όχι όμως για τον αποκαλούμενο Φροϊδιασμό. Στη τελευταία μου συμμετοχή, μπόρεσα να αναφέρω αποσπάσματα από τον ίδιο τον Φρόυντ, ο οποίος είχε μιλήσει ενάντια στην έρμηνεία της ψυχανάλυσης σαν παγκόσμιας φιλοσοφίας δηλαδή σαφώς ενάντια στον αποκαλούμενο Φροϊδιασμό στον όποιον επιτίθονταν οι Μαρξιστές.

Για το Μαρξιστή, μιά θεωρία έχει μεγάλο ενδιαφέρον μόνον αν έχει και πραχτική σημασία, Το ερώτημα έχει τεθεί ξανά και ξανά: Ποιά είναι η πραχτική σημασία της ψυχανάλυσης για το σοσιαλισμό; Η πρώτη απάντηση είναι, κατάφωρα, η ψυχοθεραπεία. Άλλα είναι βέβαιο ότι όλα οι ψυχαναλυτές πρέπει να συμφωνούν στο ότι η ψυχανάλυση δε μπορεί να χρησιμέψει στη μαζική θεραπεία και λόγω της φύσης της δεν θα μπορέσει ποτέ να το κατορθώσει. Είναι αλήθεια ότι η ψυχαναλυτική θεραπεία εφαρμόζεται μαζί με άλλες μεθόδους στο νευροψυχολογικό Ινστιτούτο του καθηγητή Ροζενστάιν, στην Μόσχα. Η ψυχανάλυση χρησιμοποιείται εκεί από κοινού με άλλες μορφές θεραπείας. Ο καθηγητής Ροζενστάιν μās έδειξε το δωμάτιο ψυχοθεραπείας, όπου υπήρχε μιά φωτογραφία του Φρόυντ κρεμασμένη στον τοίχο. Μπορέσαμε επίσης να παρατηρήσουμε με Ικανοποίη-

σι, δη. πολλοί νεαροί γιατροί, τόσο στο τμήμα αποδόσεων νοσημάτων όσο και στο ψυχονευρολογικό Ινστιτούτο, τρέφουν μιὰ διάθεση απόλυτης κατανόησης και εκτίμησης απέναντι στην ψυχανάλυση και την εφαρμόζουν στην πράξη όταν τύχει ή ανάλογη περίπτωση. Ο Καθηγητής Ρόζενστάιν, ο διευθυντής του Ινστιτούτου, είναι ένας δηλωμένος φίλος της ψυχανάλυσης. Αλλά η βασικότερη πραχτική σημασία της ψυχανάλυσης δεν περιορίζεται στην θεραπεία.

Αποτελεί χαρακτηριστικό της Σοβιετικής Ίατρικής σάν σύνολο, το ότι αφιερώνει ολοένα και μεγαλύτερη προσοχή στην μαζική προφύλαξη. Έχεται μένη και ενδιαφέρουσα στατιστική και άλλου είδους έρευνα διεξάγεται σ' όλα τα Ινστιτούτα με σκοπό να αναπτυχτεί αυτό το πεδίο μελέτης. Έχουν ήδη αποχτηθεί μερικά στατιστικά στοιχεία που άφορούν την σεξουαλική ζωή των μαζών, ενώ οι έρωτήσεις έχουν διατυπωθεί μ' ένα τρόπο που δε μπορούν ούτε να τον διεικδυνούν στις Δυτικές χώρες, όπου θα τους «σοκάρει». Θα πρέπει να τονιστεί ότι η εργασία αυτή γίνεται από επίσημα όργανα κι όχι από βιωτικούς φορείς. Κατά συνέπεια, το ενδιαφέρον για την προφύλαξη από τις νευρώσεις είναι πολύ μεγάλο, και συγκεκριμένα ερωτήματα απευθύνονται στην ψυχανάλυση σε συσχέτιση με το θέμα αυτό. Έντατακή συνεργασία με τα Ρώσικα Ινστιτούτα απαιτείται κατεπειγόντως στον τομέα αυτό. Στις χώρες μας, λόγω της συγκέντρωσης της προσοχής στην άτομηκή θεραπεία, το πρόβλημα της προφύλαξης δεν έχει ακόμα λυθεί. Η δήλωση ότι μόνο μιὰ θεωρία για τις νευρώσεις, ή όποια ακολουθεί μιὰ αιτιακή έρευνα, μπορεί να μς προσφέρει τις βασικές αρχές της προφύλαξης, έγινε δεχτή με μεγάλη προσοχή (8) αλλά συγκεκριμένα αποτελέσματα αναμένονται ακόμα.

Στην αστυκλική (διευθυντής είναι ο Καθηγητής Μπάτκις) Εδειξαν επίσης μεγάλο ενδιαφέρον για την πραχτική εφαρμογή της ψυχανάλυσης, που έγινε στη Βιέννη, από το Γραφείο Σεξουαλικής πληροφόρησης για τους βιομηχανικούς εργάτες και το ύπαλληλικό προσωπικό.

Στο Ινστιτούτο Μάρξ-Λένιν του Χάρκοβου, διεξάγεται ψυχαναλυτική έρευνα, αλλά λόγω της έλλειψης προσωπικής επαφής δεν μπορεί να πω τίποτα αναφορικά με την αξία ή το περιεχόμενό της. Το γεγονός όμως, ότι σε απάντηση ενός ψυχαναλυτικού δοκίμιου που έ-

σειλα, τὸ Ἰνστιτούτο μὲ προσκάλεσε καὶ μὲ δέχτηκε ὡς ταχτικὸ συν-εργάτη, δείχνει ἀξιόλογο καὶ ἐνεργητικὸ ἐνδιαφέρον.

Ἀντίθετα, σὲ θέματα σεξουαλικῆς ψυχολογίας βασιλεύει σύγχυση. Ἀπ' αὐτῆ τὴν ἀποψη δὲν μπορέσαμε νὰ παρατηρήσουμε καμμιά διαφορά ἀπὸ τὶς συνθήκες πού ἐπικρατοῦν στὴν Δυτικὴ Εὐρώπη. (Πρέπει: ἐδῶ ν' ἀναφερθεῖ ὅτι ὁ παιδικὸς σταθμὸς πού διευθυνόταν ἀπ' τὴν ψυχαναλύτρια Βέρα Σμίτ, δὲν ἀπαγορεύτηκε ἐπίσημα, ὅπως μεταδόθηκε στὴ Δύση, ἡ διευθύντρια ὁμῶς τοῦ σταθμοῦ τὸν ἐκλείσει ἡ ἴδια γιὰτὶ, ὅπως μοῦ εἶπε προσωπικά, ἀντιλήφτηκε ὅτι δὲν ὑπῆρχαν ἀκόμα οἱ κατάλληλες συνθήκες γιὰ αὐτὴ τὴ μορφή ἐργασίας).

Ἐπίσης φημιλογεῖτο ἐδῶ ὅτι ἀπαγορεύτηκε στὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση τὸ βιβλίον τοῦ Φρόντλ Τὸ Μέλλον μιὰς χίμαρ ας. Στὸν τομέα αὐτό, ὅπως καὶ σὲ πολλοὺς ἄλλους, ἔχω ἀνακαλύψει ὅτι ἡ πολιτικὴ ἐχθρότητα ἀπέναντι στοῦ ἐργατικοῦ κράτος (ἀπὸ μέρους ἰδιαιτέρως τῶν Ρώσων ἐμγκρέδων, οἱ ὅποιοι ἦταν οἱ περισσότεροι Λευκοί, ἀπὸ ἀποψη πολιτικῶν πεποιθήσεων) ἔχει ὀδηγήσει στὴ διάδοση συνειδητῶν ψευμάτων. Τὸ βιβλίον τοῦ Φρόντλ γιὰ τὴ θρησκεία, ὅχι μόνον δὲν ἔχει ἀπαγορευτεῖ ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα μεταφράστηκε στὰ Ρώσικα τὸ 1928. Ἡ Ψυχαναλυτικὴ Ἐνωση τῆς Μόσχας ἔχει ἀποφασίσει νὰ σταλεῖ στὸν Καθηγητὴ Φρόντλ ἓνα ἀντίτυπο τῆς μετάφρασης, ὡς συγκεκριμένη ἀπόδειξη τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ εἰδηση ἦταν ψεῦτικη.

Οἱ ἀνεπαρκεῖς ἐντυπώσεις ἀπ' τὸ ταξίδι μου, ὀδηγοῦσαν γενικὰ στὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ψυχανάλυση, στὴ καθαρὰ ἐμπειρικὴ τῆς μορφῆς, θὰ ἀναγνωριστῆ τελικὰ ὡς ψυχολογικὴ θεωρία, ἀλλὰ μὲ τὴν προϋπόθεση μόνον ὅτι θὰ εἶναι ἀπελευθερωμένη ἀπὸ κάθε ἰδεαλιστικὴ καὶ ἔξωκλιτικὴ παραφράδα.

Μιά τέτοια παραφράδα ὁμῶς — καὶ αὐτὸ φαίνεται καθαρὰ ἀπ' τὴ συνολικὴ δομὴ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνωσης — δὲν θὰ παραμείνει ἰδιωτικὴ ὑπόθεση ἀλλὰ θὰ γίνῃ ἐπίσημη, μὲλες χαλαρώσει ἡ οικονομικὴ πίεση, τελειώσει ὁ ἐχθρικός ἀποκλεισμός ἀπὸ τὶς καπιταλιστικὲς χώρες καὶ οἱ ἡγέτες τοῦ σοσιαλιστικοῦ κράτους συνειδητοποιήσουν ὅτι ἡ νεύρωση ἀποτελεῖ ἓνα ἐπείγον μαζικὸ πρόβλημα. Τότε εἶναι πού ἡ ψυχανάλυση θὰ παίξει τὸ δικό της ρόλο, ὡς πρακτικὴ ψυχολογία, ἰδιαιτέρως στὴν προφύλαξη ἀπὸ τὶς νευρώσεις.

Σήμερα ὑπάρχει μιά οὐδέτερη ζώνη, δεκαπέντε χιλιόμετρα σὲ

θάθος, ανάμεσα στην Σοβιετική Ένωση απ' τη μία μεριά και την Πολωνία και τη Ρουμανία απ' την άλλη. Με την Ρουμανία δεν υπάρχει καμμιά σιδηροδρομική επικοινωνία και στα Πολωνικά σύνορα περάσαμε από συρματοπλεγμένους φράχτες και χαρακώματα. Η Σοβιετική Ένωση αποτελεί ένα πολιορκημένο κάστρο κι εκείνοι που κατέχουν το κάστρο αυτό άσκούν ένα αυστηρό έλεγχο σ' ό,τι εισάγεται μέσα, συμπεριλαμβανομένων και των επιστημονικών ιδεών. Θέλουν να ξέρουν σίγουρα τὸ τί πρόκειται να κερδίσει ή να χάσει ή χώρα τους από μια επιστήμη, την οποία ένα μέρος της άστικής τάξης θεωρεί σαν μια πολιτιστική φιλοσοφία. Μόνο έχοντας αυτό στο μυαλό μπορούμε να ελπίσουμε ότι θα καταλάβουμε τη θέση που κατέχει ή ψυχονάλυση στην Σοβιετική Ένωση.

Ἡ κρίση τῆς ψυχανάλυσης στὴν ἱστορικὴ ἔρευνα

(τὸ καίμενο αὐτὸ ἀποτελεῖ ἓνα ἀπὸ τὰ κεφάλαια τοῦ βιβλίου «Διαλεκτικὸς Ἰλιζμὸς καὶ Ψυχανάλυση». Δὲν ὄπηρχε στὴν πρώτη ἔκδοση τοῦ βιβλίου ἀλλὰ προστέθηκε ἀπὸ τὸ Ράιτχ στὴ δευτέρη ἔκδοση ποὺ ἔγινε τὸ 1934. Ἐπίσης δὲν ὑπάρχει στὴν Ἑλληνικὴ ἔκδοση τοῦ βιβλίου ποὺ κυκλοφόρησε ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις «Γραμμὴ».)

Τὸ καθήκον τῆς ἐπιστημονικῆς ψυχολογίας εἶναι ἡ ἔρευνα τοῦ σχηματισμοῦ τῆς ψυχικῆς διάρθρωσης. Μόνο μιὰ ψυχολογία ποὺ κατέχει τὶς ἀπαραίτητες μεθόδους, γιὰ τὴν κατανόηση καὶ τὴν ἀναπαράσταση τοῦ δυναμικοῦ καὶ τῆς οἰκονομίας τῆς ψυχικῆς διαδικασίας, μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ὡς ἐπιστημονικὴ. Στὴν ἐργασία μου πάνω στὴ σχέση τῆς ψυχανάλυσης μὲ τὸ διαλεκτικὸ ἰλιζμὸ (1) ἐπιχείρησα νὰ δείξω ὅτι ἡ ψυχανάλυση ἀποτελεῖ τὸν πυρῆνα ἀπὸ τὸν ὅποιο μπορεῖ ν' ἀναπτυχθεῖ μιὰ διαλεκτικὴ-ἰλιζτικὴ ψυχολογία. Ἄφοῦ ἡ ἀστικὴ σκοπιὰ τῶν περισσότερων ἐπιστημόνων ὀδηγεῖ ὡς διαστροφῆς καὶ ἀφοῦ ψεύτικες θεμελιακὲς θεωρίες εἰσχωροῦν στὴν ἐργασία τους, κάθε ἀπόπειρα γιὰ μιὰ διαλεκτικὴ - ἰλιζτικὴ ψυχολογία πρέπει νὰ ἔχει ὡς πρόδρομο μιὰ προσεχτικὴ μεθοδολογικὴ ἐξέταση. Στὴ μελέτη μου γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ ἀπόρριψα τὴ δυνατότητα ἀνάπτυξης μιᾶς κοινωνιολογικῆς θεωρίας μέσα ἀπὸ τὴν ψυχανάλυση, γιατί ὅταν ἡ μέθοδος τῆς ψυχολογίας καλοὺσιαντεῖ στὰ δεδομένα τῆς κοινωνικῆς διαδικασίας, εἶναι μοιραῖο νὰ ὀδηγήσῃ ὡς μεταφυσικὰ καὶ ἰδεαλιστικὰ ἀποτελέσματα καὶ πραγματικὰ αὐτὸ ἔχει γίῃναι.

Γι' αὐτὴ τὴν ἀπόψη ἔχω ὑποστῆ ἀγριεὶς ἐπιθέσεις ἀπὸ τοὺς «ἐρασιτέχνες κοινωνιολόγους» τῆς ψυχαναλυτικῆς σχολῆς. Ἐκεῖνο τὸν καιρὸ μού ἦταν φανερὸ ὅτι καμμιά ψυχολογικὴ μέθοδος δὲν μπορεῖ νὰ ἐφαρμοστεῖ ἱκανοποιητικὰ στὰ κοινωνιολογικὰ προβλήματα ἀλλὰ ἦταν ἐξίσου φανερὸ ὅτι ἡ κοινωνιολογία δὲν μπορεῖ νὰ κάνει χωρὶς τὴν ψυχολογία ὅταν ἐμφανιστοῦν προβλή-

ματα της αποκαλούμενης «υποκειμενικής ενέργειας» ή ιδεολογίας. Όταν τελικά κατέληξα σε μιὰ προσωρινή φόρμουλα, με την οποία επιχειρήσα να αντιπάρω τη θέση της ψυχανάλυσης μέσα στην κοινωνιολογία, ο Σαπίρ(2) με κατάκρινε ότι αντιφάσκω με τον εαυτό μου· μιὰ τέτοια μομφή δεν ήταν δύσκολο να γίνει, αφού προηγούμενα είχα άρνηθεί τη χρήση της ψυχανάλυσης και τώρα της παραχωρούσα μιὰ ειδική θέση μέσα σ' αυτό τον κλάδο. «Η αλήθεια είναι ότι οι κριτές μου έπαιρναν τα πράγματα πολύ πιο άστόχαστα απ' ότι εγώ. Μερικοί από αυτούς συνέχισαν άπερίσπαστοι την κατασκευή της δικής τους ειδικής φόρμουλας «ψυχαναλυτικής κοινωνιολογίας», της οποίας ο τελευταίος θρίαμβος είναι ή θέση ότι ή ύπαρξη της άστυνομίας μπορεί να αποδοθεί στον πόθο των μαζών για τιμωρία. (3)

«Άλλοι πάλι διέγραψαν ολόκληρο το πολύπλοκο πρόβλημα με τον άπλο ίσχυρισμό ότι ή ψυχανάλυση είναι μιὰ «ιδεαλιστική» άπιστήμη, ή οποία καλύτερα θα είναι να μην μας άπασχολεί υπερβολικά. Μιὰ στάση ή οποία ξεφεύγει από ένα οσοδρό πρόβλημα. Μερικοί κριτικοί, όπως ο Σαπίρ, δρέθηκαν σε άντίφραση με τον εαυτό τους γιατί, ενώ άνάπτυσαν τη θέση αυτή, έπρεπε από την άλλη να παραδεχτούν ότι ή ψυχανάλυση είχε κάνει μιὰ σειρά από θεμελιακές άνακαλύψεις, είχε άποκρυσταλλώσει τη οσοδρότερη θεωρία για τη σοξουαλικότητα, κι' έχοντας άνακαλύψει τη σοξουαλική άπόφηση και το άου-νείθητο, είχε άποκαλύψει ολόκληρη την ψυχική διαδικασία κλπ.

Στην έρώτησή μου, πώς είναι δυνατό μιὰ ιδεαλιστική άπιστήμη να κάνει σημαντικές άνακαλύψεις, καμμιά άπάντηση δεν δόθηκε.

Μέχρι σήμερα ή συζήτηση άναφορικά με την κοινωνιολογική σημασία της ψυχανάλυσης χαρακτηρίζεται από την άντίθεση δύο άπόψεων: ή πρώτη, ότι ή ψυχανάλυση είναι άτομική ψυχολογία και κατά συνέπεια δεν μπορεί να έξηγήσει κοινωνικά θέματα και ή δεύτερη, ότι δεν είναι μόνο άτομική ψυχολογία αλλά παράλληλα και κοινωνική ψυχολογία και κατά συνέπεια μπορεί να είναι τέλεια. «Η συζήτηση αυτή έχει παραμείνει καθαρά στα λόγια χωρίς να έχει κάνει κανείς μιὰ άπόπειρα να έλέγξει τους διάφορους ίσχυρισμούς με βάση τα πραγματικά γεγονότα. Όταν το 1929 διακήρυξα ότι ή ψυχαναλυτική μέθοδος δεν μπορεί να εφαρμοστεί στα κοινωνικά θέματα, στήριξα αυτή μου την άποψη σε εφαρμογές της ψυχαναλυτικής μεθόδου στην κοινωνιολογία, που έγιναν από ψυχαναλυτές οι όποιοι έρίσκονταν σε πλήρη άντίφραση με το Μαρξισμό και άποδείχτηκε ότι έκαναν λάθος. Το γεγονός ότι ή ψυχανάλυση έχει να προσφέρει κάτι σημαντικό στην κοινωνιολογία ήταν άντελώς ξεκάθαρο. Το πρόβλημα ήταν μόνο στο πώς να πάθουν να βριστανται οι προηγούμενοι παραλογισμοί και ν' άποσπαστεί ή λανθάνουσα άξία ή οποία, αν και βρατή, είχε μέχρι τώρα άποδειχτεί άπρόσιτη. Είναι αλήθεια ότι είχα άρνηθεί στη «Σημεία» την εφαρμογή της ψυχαναλυτικής μεθόδου στην κοινωνιολογία, αλλά ταυτόχρονα, πρότεινα μιὰ προσωρινή εφαρμογή της. Να γιατί μπόρεσε ο Σαπίρ να με κατηγορήσει γι' άουνέπεια. Έγραφα:

* Σημ. Μετ : Πρόκειται για την έφημερίδα «ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΗ ΣΗΜΑΙΑ ΤΟΥ ΜΑΡΞΙΣΜΟΥ» στην οποία ο Ράιχ είχε γράψει πολλά άρθρα.

«Οι σκέψεις αυτές μπορεί να μας οδηγήσουν να αντίληφθουμε ότι η ψυχανάλυση, χάρη στη μέθοδό της, μπορεί να αποκαλύψει τις έντοστιχώδεις ρίζες της κοινωνικής δραστηριότητας του ατόμου και χάρη στην διαλεκτική της θεωρία για τα ένστιχτα μπορεί να ξεκαθαρίσει με λεπτομέρειες τα ψυχολογικά αποτελέσματα των παραγωγικών συνθηκών πάνω στο άτομο, μπορεί δηλαδή να φωτίσει τον τρόπο με τον οποίο σχηματίζονται οι ιδεολογίες «μέσα στο κεφάλι». 'Ανάμεσα στα δυο όρια αυτά σημαία — την οικονομική δομή της κοινωνίας, από τη μία άκρη και το ιδεολογικό εποικοδόμημα από την άλλη, όρια σημαία, των όποιων οι αιτιακοί σύνδεσμοι έχουν περισσότερο ή λιγότερο εξερευνηθεί από την ύλιστική αντίληψη της ιστορίας — ο ψυχαναλύτης βλέπει μια σειρά από ένδιάφεμα στάδια. 'Η ψυχανάλυση αποδεικνύει ότι η οικονομική δομή της κοινωνίας δεν μεταμορφώνεται άμεσα σε ιδεολογίες «μέσα στο κεφάλι». 'Αντίθετα δείχνει ότι το ένστιχτο για επιβίωση (ένστιχτο της αυτοσυντήρησης), οι εκδηλώσεις του οποίου εξαρτώνται από δοσμένες οικονομικές συνθήκες, επιρροάζει και αλλάζει τις διεργασίες του σεξουαλικού ένστιχτου, το οποίο είναι πολύ πιο επικρατούμενο. Περιορίζοντας τους σκοπούς των σεξουαλικών αναγκών, αυτό δημιουργεί σταθερά, νέες παραγωγικές δυνάμεις μέσα στη διαδικασία της κοινωνικής εργασίας, διαμέσου της εξιδανικευμένης λίμπιντο. 'Αμεσα, η εξιδανικευμένη λίμπιντο αποχτά ικανότητα για εργασία, έμμεσα, οδηγεί σε ποιοτικά πιο αναπτυγμένες μορφές σεξουαλικής εξιδανικεύσεως π.χ. στη θρησκεία, την ηθική γενικά και την σεξουαλική ηθική ειδικότερα κλπ. Αυτό σημαίνει ότι η ψυχανάλυση έχει τη θέση που της αρμόζει μέσα στην ύλιστική αντίληψη της ιστορίας ο' ένα πολύ ειδικό σημαίο, στο σημαίο εκείνο όπου προκύπτουν ψυχολογικά προβλήματα σαν αποτέλεσμα της Μαρξιστικής θέσεως ότι το *β λ ι κ ό ε ί ν α ι* μετατρέπεται σε «ιδέες μέσα στο κεφάλι». 'Η διαδικασία της λίμπιντο έχει δευτερεύουσα σημασία σε σχέση με την κοινωνική ανάπτυξη και εξαρτάται απ' αυτήν, αλλά επηρεάζει αποφασιστικά ο' αυτήν, στο μέτρο που η εξιδανικευμένη λίμπιντο μετατρέπεται σε ικανότητα για εργασία και επομένως σε παραγωγική δύναμη».

Σήμερα θα διατύπωνα καλύτερα τις πιο πολλές από τις παραπάνω φράσεις και δεν θα ταξινομούσα τη θρησκεία και την ηθική στην εξιδανικεύση των ένστιχτων. Τον καιρό εκείνο είχα μια μερθεμένη μόνο εικόνα για το άπλο γεγονός—το οποίο από τότε έχω καταλήξει να έχτιμώ ο' ένα πολύ μεγαλύτερο βαθμό — ότι η ψυχική δομή, λογουχάρη, μιας Χριστιανής που ανήκει στην εργατική τάξη κι' η οποία υποστηρίζει το Συντηρητικό κόμμα ή τους φασίστες και δεν μπορεί να μεταστρέψει τις πολιτικές της πεποιθήσεις με φυσιολογικά μέσα πειστικότητας, έχει μια ιδιαίτερη δομή ή οποία είναι διαφορετική από την ψυχική δομή μιας Κομμουνίστριας που ανήκει στην εργατική τάξη. Λογουχάρη, η ύλική και εξουσιαστική εξάρτηση από τους γονείς της στην παιδική ηλικία κι' από το σύζυγό της αργότερα, την υποχρέωσαν να καταπίσει τις σεξουαλικές της απαιτήσεις σαν αποτέλεσμα του οποίου έχει περιπέσει σε μια χαρακτηρισολογική κατάσταση θειλίας και σεξουαλικής καθητηκότητας που την έκανε άνικανη να καταλάβει ακόμα και το κομμουνιστικό σύνθημα του αυτοκαθορισμού για τις γυναίκες. 'Επιπλέον, η σεξουαλική απώθηση, όταν υπερ-

Θαίνει ένα ορισμένο μέτρο ή γίνεται μ' ένα ορισμένο τρόπο, δημιουργεί ένα ισχυρό δεσμό με την εκκλησία και το άστικό κοινωνικό σύστημα και κάνει τὰ θύμα της άνικανο γιά κριτική σκέψη. Ή σημασία του προβλήματος αυτού όρίζεται όχι μόνο στο γεγονός ότι υπάρχουν έκαιτομήτρια τέτοιες γυναίκες, αλλά είναι ακόμα οσοδάρτερη, γιατί μια τέτοια σκέψη δέν μπορεί νά αποδοθεί στο ότι «έξαπατήθηκαν» ή «μπλέχτηκαν», αποτελεί τό πρότον μιας θεμελιακής τροποποίησης της ανθρώπινης ψυχικής δομής γιά χάρη του κυρίαρχου συστήματος. Δοσμένης της πραχτικής σκοπίας αυτού και παρόμοιων προβλημάτων της μαζικής ψυχολογίας, δέν μόρσρα νά ίκανοποιήσω τις άπαιτήσεις των Μαρξιστών φίλων μου οι όποιοι ήθελαν μία άμεση θεωρητική άπάντηση στην κριτική του Σαπίρ. Οι θεωρητικές συζητήσεις έχουν την τάση νά γίνονται στείρες (4) έχτος άν βασίζονται σταθερά σέ συγκεκριμένη πραχτική άμφοσήτηση.

Τό πρόβλημα άναφορικά με τό ρόλο της ψυχανάλυσης στην πάλη των τάξεων, έπρεπε νά καθοριστεί με βάση τὰ ειδικά προβλήματα του πολιτικού κινήματος. Μία τέτοια μέθοδος στην πραχτικότητα, άποδείχτηκε άκαρπη τόσο άναφορικά με την κριτική των μεταφυσικών θεωριών στην ψυχανάλυση, όσο και της θεωρητικής ένσωμάτωσης της ψυχανάλυσης στη Μαρξιστική Ιστορική έρευνα. (5)

Ή ένσωμάτωση αυτή έπρεπε νά προχωρήσει πέρα από την άπλή άναγνώριση ότι τὰ κοινωνιολογικά προβλήματα δέν μορσούν νά προσεγγιστούν με ψυχολογικές μεθόδους. Άλλά ταυτόχρονα άποκάλυψε μία δυνατότητα γιά νά γίνει πιο άποδοτική ή Μαρξιστική έρευνα στην Ιστορία και την πολιτική, σ' όρισμένους τομείς, όπως έκείνοι που άναφέρονται στη δημιουργία και τ' άποτελέσματα της ιδεολογίας, κάνοντας χρήση των άνακαλύψεων (όχι της μεθόδου) της ψυχανάλυσης. Έχοντας καταλήξει σέ μία τέτοια άναγνώριση, ό άνεχπαίθευτος κοινωνιολογικά ψυχαναλυτής θ' άποφύγει την κοινωνιολογική πραχτική και θά μάθει την μέθοδο της Ιστορικής έρευνας τ' αυτώχρονα, ό οικονομολόγος θ' άναγκαστεί ν' άναγνωρίσει την αντίφαση που όπάρχει μέσα του, όταν μιλάει γιά ταξική συνείδηση.

Άν έπομένως, σήμερα οι ψυχαναλητές μου λένε ότι έχω τροποποιήσει την άδστηρή μου άποψη, σύμφωνα με την όποια ή ψυχανάλυση δέν έχει θέση στην κοινωνιολογική έρευνα, γιατί κι' έγώ ό ίδιος τώρα εξετάζω τὰ μαζικά φαινόμενα από ψυχολογική σκοπία, ή άπάντησή μου είναι ότι άν ξαναδιαβάσουν τό κείμενό μου του 1929 θά πιστούν ότι δέν σμιδαίνει αυτό. Έγραφα:

«Τό κατάλληλο αντίκειμενο μελέτης γιά την ψυχανάλυση είναι ή ψυχολογική ζωή του ανθρώπου στην κοινωνία. Ή ψυχολογική ζωή των μαζών την ένδιαφέρει στο μέτρο μόνο που τὰ άτομικά φαινόμενα σμιδαίνουν μέσα στη μάζα (π.χ. τό φαινόμενο του άρχηγού) ή στο μέτρο που μπορεί νά εξηγηθεί φαινόμενα της «μαζοψυχής» όπως ό τρόμος, ό πανικός, ή όπακοή κλπ. από την πείρα της γιά τό άτομο. Θά φαινόταν όμως, ότι τό φαινόμενο της ταξικής συνείδησης δέν είναι προσιτό στην ψυχανάλυση, ούτε μορσούν νά θεωρηθούν σάν αντίκειμενα της ψυχαναλυτικής μεθόδου προβλήματα που άνήκουν στην κοινωνιολογία, όπως ή κίνηση των μαζών, ή πολιτική, οι άπεργίες κλπ.

Κι έτσι δὲν μπορεί νὰ ἀντικαταστήσει ἕνα κοινωνιολογικὸ δόγμα, οὔτε μπορεί νὰ ἀναπτυχθεῖ ἕνα κοινωνιολογικὸ δόγμα μέσα ἀπ' αὐτὴν».

Ἐλπίζω οὖν: εἶναι ξεκάθαρο, ἀπ' ὅτι ἔχει μέχρι τώρα εἰπωθεῖ, ὅτι οἱ καρπῶν πρακτικῶν ἐπιπτώσεων ἰσχύουν ἀκόμα ἀπόλυτα κι ὅτι ἀπλῶς ἔχουν γίνει λίγο πὺ ἀκριβεῖς. Δὲν μπορούμε ἀκόμα νὰ δώσουμε μιὰ ψυχαναλυτικὴ ἐρμηνεῖα στὰ κοινωνικὰ φαινόμενα, δηλαδὴ τὰ κοινωνικὰ προβλήματα δὲν μπορεί νὰ ἀποτελέσουν ἀντικείμενο τῆς ψυχαναλυτικῆς μεθόδου. Τὸ πρόβλημα τῆς ταξικῆς συνείδησης δὲν εἶχε ἀκόμα ἀποσαφηνιστεῖ ὅταν πρωτογράφτηκε τὸ κείμενο κι εἶται ἤμωια ὑποχρεωμένος νὰ πῶ «θὰ φαινόνταν»... Σήμερα μπορῶ νὰ μιλήσω πὺ συγκεκριμένα.

Ἡ ἐμπειρία ἔχει ἐπιβεβαιώσει: ὅτι ἀπλῶς ὑπαινίχθηκα στὰ κείμενα τῆς Σ η μ ι α ς, δηλαδὴ ὅτι ἡ πρώτη προϋπόθεση γιὰ μιὰ ψυχολογικὴ προσέγγιση τοῦ προβλήματος τῆς ταξικῆς συνείδησης εἶναι μιὰ καθαρὴ διαφοροποίηση ἀνάμεσα στὶς ὑποκειμενικὲς καὶ ἀντικειμενικὲς πλευρῆς τοῦ προβλήματος αὐτοῦ. Ἐπίσης εἰδείξε ὅτι τὰ θετικὰ στοιχεῖα καὶ οἱ κατευθυντήριες δυνάμεις τῆς ταξικῆς συνείδησης δὲν μποροῦν νὰ ἐξηγηθοῦν ψυχαναλυτικά, ἐνῶ οἱ δυνάμεις πὺ ἀναχαιτίζουν τὴν ἀνάπτυξη τῆς ταξικῆς συνείδησης μποροῦν νὰ γίνουν κριτικῶς μ ὀ ν ο ψυχολογικά γιὰτι πηγάζουν ἀπὸ παράλογες πηγές.

Οἱ κριτές μου ὑπῆρξαν συχνὰ καὶ ἐξακολουθοῦν ἀκόμα νὰ εἶναι πολὺ διαστικοὶ στὶς κρίσεις τους. Ὅταν ἡ ἐπιστῆμη εἰσχωρεῖ ὁ ἕνα νέο πεδίο, πρέπει πρῶτα νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ πολλὰς παλιὰς ιδέας πρῶτου μορῶσει νὰ δεῖ χωρὶς προκαταλήψεις τὰ προβλήματα, μὲ μιὰ νέα ὀπτική κι εἶναι βέβαιο ὅτι θὰ γίνουν πολλὰ λάθη στὴ διατύπωση ἢ τὴν παρουσίαση ὀρισμένων σημείων. Κατὰ συνέπεια, γιὰ νὰ ἀναπτυχθεῖ μιὰ σωστὴ Μαρξιστικὴ ψυχολογία, ἦταν ἀρχικὰ ἀπαραίτητο νὰ σταματήσει ἡ προσπάθεια ἐφαρμογῆς τῆς τεχνικῆς τῆς ψυχαναλυτικῆς ἐρμηνείας στὰ κοινωνιολογικὰ προβλήματα. Τότε μόνο ἔγινε πραγματικὰ δυνατό νὰ κριθεῖ τὸ τί ἔγινε ὀρθολογικὸ καὶ τί παράλογο στὴν προβληματικὴ τῆς ταξικῆς συνείδησης, δηλαδὴ ποῖα ἔχταση θὰ πρέπει νὰ δοθεῖ στὴν ἐρμηνεῖα τῶν παράλογων φαινομένων. Γιὰ ν' ἀναφέρω ἕνα παράδειγμα: ἂν ἐξηγήσω τὴν ἐπαναστατικὴ θέληση ὡς ἀξέγερση ἐνάντια στὸν πατέρα, ὅπου δὴποτε κι ἂν συμβεῖ, περιλαμβάνοντας τὴν κοινωνιολογικὴ σφαῖρα, προσχωρῶ στὴν ἰδεολογία τῆς πολιτικῆς ἀντίδρασης, ἀλλὰ ἂν κάνω μιὰ σοβαρὴ ἀξέταση τοῦ βαθμοῦ στὸν ὁποῖο ἡ ἐπαναστατικὴ θέληση ἀντιστοιχεῖ σὲ μιὰ πραγματικὴ κατάσταση, τοῦ μέτρου πὺ ἡ ἄλλοιψη μιᾶς τέτοιας θέσης εἶναι παράλογη, τοῦ σημείου στὸ ὁποῖο ἡ ἐπαναστατικὴ θέληση θὰ ἀντιστοιχεῖ πραγματικὰ σὲ μιὰ ἀσυνείδητη ἀξέγερση ἐνάντια στὸν πατέρα κλπ., τότε ἔχω παρασύρει τὴν ἀστικὴ «μὴ - προϋποθετικὴ» ἐπιστῆμη στὸ κενό, ἔχω κάνει μιὰ ἀθροιστικὴ δική μου ἐπιστημονικὴ ἐργασία κι ἔχω εἶσαι προσφέρει μιὰ ὀπρῶση στὸ κίνημα τῆς ἐργατικῆς τάξης κι ὀχι στὴν πολιτικὴ ἀντίδραση γιὰτι ἡ Μαρξιστικὴ ἐπιστῆμη δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρὰ τὸ ἀμελέτικο ξεγόνυωμα τῶν σχέσεων καὶ δομῶν ὅπως πραγματικὰ ἔχουν.

Μιὰ ξεκαθαρισμένη κατανόηση τῆς μεθοδολογίας, στὴν ἀπόδοση μιᾶς θέσης πὺ τὴν ψυχανάλυση μέσα στὴν ἱστορικὴ ἐρευνα, ἔχει ἀποφασιστικὴ ση-

μασία για τὸ ἀποτέλεσμα κάθε ἔρευνας. Εἶναι ἐπομένως σημαντικό νὰ ἀσχο-
ληθοῦμε κάπως ἔχταταμένα μὲ τὴν κριτικὴ τῶν ἀπόψεών μου, ὅπως ἐκφράζον-
ται στὸ «Διαλεχτικὸ Ἰλιόμ καὶ στὴν Ψυχανάλυση», τὴν ὁποία προβάλλει ὁ
Ἕρριχ Φρόμμ στὸ καίμενό του «Γιὰ τὴ μέθοδο καὶ τὰ καθήκοντα μιᾶς Ἀναλυ-
τικῆς Κοινωνικῆς Ψυχολογίας». Ὁ Φρόμμ γράφει:

«Θὰ πρέπει νὰ γίνῃ μιὰ ἀπόπειρα γιὰ ν' ἀνακαλυφθῆ τὸ κρυφὸ νόημα
καὶ ἡ αἰτία τῶν παράλογων συμπεριφορῶν στὴν κοινωνικὴ ζωὴ, ὅπως
τόσο ἐντονα ἐμφανίζονται, ἔχι μόνον στὴν θρησκεία καὶ τὸ λαϊκὸ ἔθιμο ἀλλὰ
ἐπίσης καὶ στὴν πολιτικὴ καὶ τὴν ἐκπαίδευση. . . Ἄν αὐτὴ (ἡ ψυχανάλυση)
ἔχει ἀνακαλύψῃ τὸ νῆμα γιὰ μιὰ κατανόηση τῆς ἀνθρώπινης συμπεριφορᾶς,
στὴ ζωὴ τῶν ἐνοτίχτων, στὸ ἀσυνείδητο, τότε θὰ πρέπει ἐπίσης νὰ εἶναι ἐξου-
σιοδοτημένη καὶ ἱκανὴ νὰ μεταδόσῃ βασικὰς γνώσεις γιὰ τὶς αἰτίαι τοῦ ὀβο-
θάθρου τῆς κοινωνικῆς συμπεριφορᾶς. Γιατί, ἡ «κοινωνία», ἐπίσης, ἀποτελεῖ-
ται ἀπὸ ξεχωριστὰ ἄτομα ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ὑπόκεινται σὲ ἄλλους νόμους πα-
ρὰ μόνον σὲ καίνοια ποὺ ἡ ψυχανάλυση ἔχει ἀνακαλύψῃ μέσα στὸ ἄτομο. Ἐπο-
μένως, μὲς φαίνεται λαθεμένο, τὸ ὅτι ὁ Βίλχελμ Ράιτ περιλαμβάνει στὴν ψυ-
χανάλυση μόνον τὴ σφαῖρα τῆς ἀτομικῆς ψυχολογίας καὶ ἀμφισβητεῖ, ὡς κα-
νόνα, τὴ δυνατότητα τῆς νὰ ἐφαρμοστῆ στὰ κοινωνικὰ φαινόμενα, ὅπως ἡ πο-
λιτικὴ, ἡ ταξικὴ συνείδηση, κλπ. Τὸ γεγονός ὅτι ἡ κοινωνιολογία ἀσχολεῖται
μ' ἓνα φαινόμενο, δὲν σημαίνει ὅτι αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ ἀποτελέσῃ ἀν-
τικείμενο τῆς ψυχανάλυσης (ὅπως ἀκριβῶς εἶναι λαθεμένο νὰ πιστεύομε ὅτι
ἓνα θέμα ποὺ ἐξετάζεται ἀπὸ τὴν σκοπιὰ τῆς φυσικῆς δὲν μπορεῖ νὰ ἐξεταστῆ
καὶ ἀπ' τὴ σκοπιὰ τῆς χημείας). Σημαίνει ἀπλῶς ὅτι τὸ φαινόμενο αὐτὸ εἶναι
ἓνα ἀντικείμενο γιὰ τὴν ψυχολογία — καὶ ἰδιαιτέρα, γιὰ τὴν κοινωνικὴ ψυ-
χολογία, τὸ καθῆκον τῆς ὁποίας συνίσταται στὸ νὰ καθορίσῃ τὶς αἰτίαι καὶ
τὶς λειτουργίας τοῦ κοινωνικοῦ ὑπόβαθρου τῶν ψυχικῶν φαινομένων — στὸ
μέτρο μόνον ποὺ ἀφορᾷ τὰ ψυχικὰ φαινόμενα».

Εἶναι ἀτυχεὴ περίπτωση ἡ ἀναφορὰ τοῦ Φρόμμ μόνον σ' αὐτὸ ποὺ εἶπα
σχετικὰ μὲ τὸ τί ὁ ἔ ν μπορεῖ νὰ κάνει ἡ ψυχανάλυση καὶ ἔχι σ' αὐτὸ ποὺ
πολὸ συγκεκριμένα ἀνέφερα σχετικὰ μὲ τὸ ρόλο ποὺ πρέπει, καὶ μόνον αὐτὴ
μπορεῖ, νὰ παίξῃ στὴν κοινωνιολογικὴ ἔρευνα — δηλαδὴ, στὸ νὰ δείξῃ πῶς
μετατρέπεται ἡ ὀλικὴ πραγματικότητα σὲ ἰδέαι μέσα στὸ ἀνθρώπινο κεφάλι.
Τὸ ὅτι ἡ ψυχανάλυση καὶ μόνον αὐτὴ μπορεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τοὺς παράλογους
τρόπους συμπεριφορᾶς (ὅπως ἡ κάθε εἶδους θρησκευτικὴτητα καὶ μυστικισμός)
εἶναι φανερό, γιατί μόνον ἡ ψυχανάλυση εἶναι ἱκανὴ νὰ ἐρευνῆσῃ τὶς ἐνοτι-
χτάδικαις ἀντιδράσεις τοῦ ἀσυνείδητου. Ἄλλὰ μπορεῖ νὰ τὸ κάνει μὲ ὀσπετὸ
τρόπο, ἔχι μόνον ἂν ἀπλῶς «πάρῃ ὑπόψη τοὺς οικονομικοὺς παράγοντας», ἀλλὰ
ἀφοῦ συνειδητοποιήσῃ καλὰ ὅτι οἱ ἀσυνείδητοι δομῆς ποὺ κατὰ συνέπεια ἀν-
τιδρῶν παράλογα, ἀποτελοῦν οἱ ἴδιοι τὸ προῖόν ἱστορικῶν κοινωνικο - οικονο-
μικῶν διαδικασιῶν, καὶ ἐπομένως, δὲν μποροῦν νὰ ἀποδοθοῦν σὲ ἀσυνείδητους
μηχανισμούς, οἱ ὅποιοι ἀντιτίθενται σὲ οικονομικὰς αἰτίαι, ἀλλὰ νὰ εἰδωθοῦν
μόνον ὡς δυνάμεις ποὺ μεσολαθοῦν ἀνάμεσα στὸ «κοινωνικὸ εἶναι»
καὶ τοὺς ἀνθρώπινους τρόπους ἀντίδρασης. Ἄλλὰ εἰταν ὁ Φρόμμ προχωρεῖ πα-

ρακάτω και ισχυρίζεται ότι η ψυχανάλυση έχει κάτι «βασικό» για να μεταδώσει, αναφορικά με τις «αιτίες του υπόδαθρου της κοινωνικής συμπεριφοράς», γιατί η κοινωνία αποτελείται από ξεχωριστά άτομα, αυτή είναι μια λαθραμένη χρήση των λέξεων, ή οποία άνοιξε το δρόμο σε καταχρήσεις της ψυχολογίας που κι ο Ίβσιος ο Φρόμμ θα καταδικάζει. Στο μέτρο που καταλαβαίνουμε ότι η «κοινωνική συμπεριφορά» σημαίνει τη συμπεριφορά των ανθρώπινων όντων στην κοινωνική ζωή, το να φέρνουμε αντιμετώπιση την προσωπική με την κοινωνική συμπεριφορά δεν έχει κανένα νόημα, αφού δεν υπάρχει καμιά άλλη συμπεριφορά εκτός από την κοινωνική συμπεριφορά. 'Ακόμα κι η συμπεριφορά σ' ένα όνειροπόλημα είναι κοινωνική συμπεριφορά κι επιρροάζεται από στοιχεία της κοινωνικής πραγματικότητας, όπως επίσης χαρακτηρίζεται κι από φανταστικές σχέσεις με αντικείμενα. Για να ξεκαθαρίσουμε τελειωτικά το σημείο αυτό (έλλειψουμε), θα πρέπει να ασχοληθούμε με την κριτική του Φρόμμ σε συνδυασμό με την επίσημη ψυχαναλυτική κοινωνιολογία. Δεν συζητάμε για πράγματα άσημαντα αλλά για πολύ καυτά προβλήματα. 'Υπάρχουν πάρα πολλά παραδείγματα ανθρώπινης κοινωνικής συμπεριφοράς στα οποία οι άουσιόδητοι ένστιχτώδικοι μηχανισμοί, που θεσπίζουν στην ανθρώπινη δράση, την οποία έχει περιγράψει η ψυχανάλυση και τα οποία έχουν αποφασιστική σημασία για τα άλλα φαινόμενα, δεν παίζουν ούσιαστικά κανένα ρόλο. Αυτό που θέλω να τονίσω, είναι ότι η συμπεριφορά, λόγου χάρη, των ανθρώπων που έχουν μικρές τραπεζιτικές καταθέσεις μετά τη χρεωκοπία μιας Τράπεζας ή μια αγροτική εξέγερση, μετά από μια μικρή πτώση στις τιμές του άλευριού, δεν μπορεί να εξηγηθεί με όποιαδήποτε λιμπιντιανά κίνητρα ή σαν περίπτωση άνταρσίας άνάγνια στον πατέρα. Είναι σημαντικό, να αντιληφθούμε ότι σε τέτοιες περιπτώσεις η ψυχολογία μπορεί πραγματικά να έχει κάτι να πει αναφορικά με τα άποτέλεσματα της συμπεριφοράς, αλλά όχι με τις αιτίες ή το υπόδαθρό τους. Το βασικό σημείο είναι ότι ο καπιταλισμός δεν μπορεί να εξηγηθεί με την πρωχτική - σαδιστική δομή του ανθρώπου, αλλά ότι η δομή αυτή μπορεί να εξηγηθεί απ την σεξουαλική τάξη του πατριαρχικού συστήματος. Κι ότι η κοινωνία δεν αποτελείται από ξεχωριστά μόνο άτομα (αυτό θα ήταν πλθθος, όχι κοινωνία), αλλά από ένα άνιατο σύνολο ανθρώπων των όποιων η ζωή και οι σκέψεις καθορίζονται από τις παραγωγικές σχέσεις που άνεργουν άνάμεσα και πάνω σ' αυτούς και που είναι άνταλως άνεξάρτητες τόσο από τη θέληση όσο και από τα ένστιχτά τους — με την σημαντική προσθήκη ότι οι παραγωγικές σχέσεις, μπορούν άκριθως να τροποποιήσουν την ένστιχτώδικη δομή σε ώρισμένα βασικά σημεία π.χ. στην ίθολογική και διαθρωτική άναπαγωγή του οικονομικού συστήματος. "Όταν έπομένως λάμε ότι μπορούμε να ριζώμε φως στις αιτίες του υπόδαθρου, θα πρέπει να έχουμε ξεκαθαρίσει καλά ποιές αιτίες του υπόδαθρου ένωοιμε. Το βασικό σημείο, το σημείο στο όποιο διαφέρουμε από τις τάσεις που υπάρχουν στην σύγχρονη «κοινωνική ψυχολογία», είναι ότι ξέρουμε καλά τους περιορισμούς της ψυχολογίας και τους τομείς στους όποιους εξαρτιέται από άλλου είδους κλάδους· ξέρουμε ότι μπορούμε να άποσπηνίσουμε μόνο τους ένδιάμεσους, συνθετικούς κρίκους άνάμε-

σα στη βάση και το εποικοδόμημα, μόνο τον «μεταβολισμό» που διαδραματίζεται ανάμεσα στη φύση και τον άνθρωπο, όπως αντιπροσωπεύεται στην ψυχή. Το γεγονός ότι μ' αυτό τον τρόπο μπορούμε επίσης να ξεδιαλύνουμε τον τρόπο με τον οποίο η Ιδεολογία αντιδρά με τη σειρά της πάνω στην βάση διαμέσου των παραγωγικών σχέσεων, οι οποίες έχουν μεταμορφωθεί σε δομή, αποτελεί ένα καθαρά μονόπλευρο πλεονέκτημα — αν και έχει αποφασιστική σημασία. Γιατί είναι τόσο άσυνήθιστα σημαντικό το να χαραχθούν τόσο ακριβείς διαχωριστικές γραμμές; Γιατί αυτό αποτελεί την μεθοδική γραμμή ανάμεσα στην Ιδεαλιστική και την Διαλεκτική - υλιστική χρήση της ψυχολογίας στην κοινωνική σφαίρα. Οι καρποί τους οποίους η τελευταία υπόσχεται να αποκομίσει, αξίζουν την πιο επιμελημένη και προσεγμένη ακρίβεια στην διατύπωση της προσέγγισής μας. Η προσέγγιση αυτή μπορεί να συνοψιστεί σ' αυτά που ακολουθούν: δεν μπορούμε να ποθούμε τίποτε αναφορικά με τις αιτίες του υπόθετου της ανθρώπινης συμπεριφοράς στην έξω - ψυχική σφαίρα — για τους οικονομικούς νόμους που καθορίζουν την κοινωνική διαδικασία και τους νόμους της φυσιολογίας που κυβερνούν το μηχανισμό των ένστικτων — χωρίς να άσπαστομε άμεσα τη μεταφυσική.

Υπάρχει παραπέρα ένα σημείο στο οποίο είμαι υποχρεωμένος να αντιταχθώ στον Φρόμμ και σε άλλους οι οποίοι δέχονται τις απόψεις μου σε άλλα θέματα. Ο Φρόμμ νομίζει ότι πάνω λάθος να ερμηνύμαι το ότι η ψυχαναλυτική μέθοδος μπορεί να εφαρμοστεί στα κοινωνικά φαινόμενα, όπως οι άπεργίες κλπ. Άλλοι Μαρξιστές φίλοι μου έχουν υποστηρίξει, ότι η ψυχαναλυτική μέθοδος μπορεί να εφαρμοστεί στα κοινωνικά φαινόμενα, γιατί στα βασικά της χαρακτηριστικά, είναι μια διαλεκτική - υλιστική μέθοδος. Ο ίδιος ο Φρόμμ λέει ότι η στάση μου, όπως έκφράζεται στις κοινωνιολογικές - εμπειρικές μου εργασίες έχει υποστεί μια «ευπρόσδεκτη» αλλαγή. Δεν συμβαίνει όμως κάτι τέτοιο. Αποφεύγω να εφαρμόζω την ψυχαναλυτική μέθοδο στα κοινωνικά φαινόμενα στο μέτρο που πάντα έκανα και για τον ακόλουθο λόγο, τον οποίο μπορώ τώρα για πρώτη φορά να διατυπώσω με ακρίβεια. Είναι αλήθεια ότι χρησιμοποιούμε τη μέθοδο του διαλεκτικού υλισμού στην έρευνα των κοινωνικών φαινομένων· είναι αλήθεια ότι η ψυχανάλυση είναι μια διαλεκτική - υλιστική μέθοδος έρευνας; έπομένως, ο άνθρωπος με την αφηρημένη λογική μπορεί να θγάλη το συμπέρασμα ότι η ψυχαναλυτική μέθοδος μπορεί να εφαρμοστεί «λογικά» στα κοινωνικά φαινόμενα χωρίς να συμβεί καμιά ζημιά. Στο σημείο αυτό οι φίλοι μου πέφτουν άσυνεθτα σ' ένα αφηρημένο, Ιδεαλιστικό λογικό τρόπο σκέψης. Έχουν δίκιο σύμφωνα με τους νόμους της αφηρημένης λογικής, κάνουν όμως σοβαρό λάθος σύμφωνα με τους νόμους της διαλεκτικής. Ένα σόφισμα; Όχι, μια πολύ απλή αλήθεια. Η μέθοδος του διαλεκτικού υλισμού είναι η ίδια όπου κι αν την εφαρμόσουμε, αυτό είναι πολύ αληθινό. Οι κανόνες της ένότητας των αντιθέτων, η μετατροπή της ποσότητας σε ποιότητα κλπ. παραμένουν παντού οι ίδιοι. Κι όμως η υλιστική διαλεκτική είναι διαφορετική στην ηχηρίζ και διαφορετική στην κοινωνιολογία και ξανά στην ψυχολογία.

Γιατί η μέθοδος έρευνας δεν κρέμαται στον άέρα, καθορίζεται στην είδι-

κή της φύση από το αντικείμενο στο οποίο εφαρμόζεται. 'Εδώ είναι που άπο-
καλύπτεται πλήρεια ή αλήθεια του κανόνα της ενότητας της συνείδησης και τού
ε [ν α ι . Κι έτσι η ειδική περίπτωση της ύλιστικής διαλεκτικής της κοι-
νωιολογικής μεθόδου, δέν μπορεί νά αντικαταστήσει την άλλη ειδική περι-
πτωση της ψυχολογικής μεθόδου. "Όποιος υποστηρίζει ότι η ψυχαναλυτική μέ-
θοδος μπορεί νά χειριστεί σωστά τὰ κοινωνιολογικά προβλήματα, λέει ταυτό-
χρονα, ανεξάρτητα αν τὸ έννοει ἢ όχι, ότι ὁ καπιταλισμός θά μπορούσε νά
ἐξηγηθεῖ μέ τις μεθόδους τῆς χημικῆς ἀνάλυσης. Τὰ ἐπιχειρήματα γι' αὐτὸ
θά ἦταν τὰ ἴδια μέ κείνα πού προβλήθηκαν ἀναφορικά μέ τὴν ἐγκυρότητα
τῆς ψυχαναλυτικῆς μεθόδου πού εφαρμόζεται σέ κοινωνικές καταστάσεις, γι-
ατί ἡ κοινωνική διαδικασία, συμπεριλαμβάνει ἀναμφισβήτητα τόσο τὴν ὄλη ὄσο
καί τὸν ἄνθρωπο. Κατά συνέπεια, ἂν ἡ ψυχολογική ἔρευνα τῆ δανέζεται
τόσο εὐκολα γιατί όχι καί ἡ χημική ἔρευνα; Τὸ παράδειγμα δείχνει πὸς θά
δδηγοῦσε ἡ ἀποφή τῶ φρόμμ, ἂν ἀκολουθοῦταν μέ συνέπεια. "Ὁ φρόμμ κάνει
λάθος όταν λέει ότι οἱ ψυχαναλυτές ἔχουν καταλήξει σέ λάθημένα συμπερά-
σματα στήν κοινωνιολογική σφαῖρα γιατί, στήν κοινωνιολογία, ἔχουν παρεκλί-
νει ἀπὸ τὴν ἀναλυτική μέθοδο. "Όχι, ἦταν ἀπόλυτα συνεπεῖς εφαρμόζοντας
σὰ κοινωνικά φαινόμενα, ὅπως ὁ καπιταλισμός ἢ ἡ μονογαμία, τὴ μέθοδο ἐρ-
μηνείας τοῦ σημαντικοῦ ψυχικοῦ περιεχομένου καί τὴ μέθοδο ἀνίχνευσης τῶν
ψυχικῶν φαινομένων σέ ἀσυνείδητους ἐνστιχτώδικους μηχανισμούς. Καί ο' αὐ-
τὸ ἀκριβῶς ὀφείλεται τὸ ότι ἀπέτυχαν, γιατί ἡ κοινωνία δέν ἔχει ψυχῆ, ἐν-
στιχτο, Ἰπαρεγῶ, ὅπως ὑποθέτει ὁ φρόντ στὸ ἔργο του «Ὁ π ο λ ι τ ι -
ο μ ὸ ς π η γ ῆ θ υ ο τ υ χ ι α ς». Τὰ πραγματικά γεγονότα, τὰ ὅποια
πρέπει νά χρησιμοποιῶν ὁδν ὄσση γιὰ κάθε εἰδικὴ ἐφαρμογὴ τῆς ὕλιστικῆς
διαλεκτικῆς, μετατρέπθηκαν ἔτσι σέ ἄλλου εἶδους διαδικασίες, στίς ὁποῖες δέν
ἐμφανίζονται ἀντικειμενικά καί τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν παρόλογο. Ὄστε εἶναι
σωστὸ νά ὑποθέσουμε, ὅπως κάνει ὁ φρόμμ, ότι τὸ ἴδιο ἀντικείμενο μπορεί νά
ἐξεταστεῖ διαδοχικά, ἀπ' τὴ σκοπιὰ τῆς χημείας καί τῆς φυσικῆς. Ἡ φυσική
δέν μπορεί νά καθορίσει τὴ χημικὴ σύνθεση περισσότερο ἀπ' ὄσο μπορεί ἡ χη-
μεία νά καθορίσει τὴν ταχύτητα τῆς πτώσης ἐνὸς ἀντικειμένου· αὐτὸ πὸς συμ-
βαίνει εἶναι ότι δύο διαφορετικῆς μέθοδοι, πὸς κι οἱ δύο εἶναι διαλεκτικῆς -
ύλιστικῆς, χρησιμοποιοῦνται γιὰ νά ἐξετάσουν δύο διαφορετικῆς ἰδιότητες ἢ
λειτουργίες τοῦ ἴδιου ἀντικειμένου. Ἀκριβῶς τὸ ἴδιο ἰσχύει καί γιὰ τὴν κοι-
νωιολογία. Μόνον τσαρλατάνοι ἐπιστήμονες ἐνὸς ὀρισμένου πὸλῶ γνωστοῦ τό-
που μποροῦν νά ἐξηγήσουν τὰ ἴδια κοινωνικά φαινόμενα μέ τὴ βοήθεια τῆς
ψυχολογίας καί μέ τὴ βοήθεια τῆς κοινωνιολογίας καί τῆς οἰκονομίας. Αὐτὸ
ἀποτελεῖ ἕνα ἐκλεχτισμὸ τῆς χειρότερης μορφῆς. Τὸ νά ἐξετάσουμε διαφορε-
τικῆς λειτουργίες τοῦ ἴδιου φαινομένου μέ τις ἀνάλογες μεθόδους καί, στή
διαδικασία, νά διεκρινήσουμε τὸν κοινὸ συντονισμό καί τὴν ἀλληλεξάρτηση
τῶν λειτουργιῶν αὐτῶν—νά τί εἶναι ὁ διαλεκτικὸς ὕλισμὸς ἐφαρμοσμένος κα-
τάλληλα. "Ὁ φρόμμ κάνει λάθος όταν λέει ότι ἡ κοινωνική ψυχολογία καθο-
ρίζει τις αἰτίες τοῦ κοινωνικοῦ ὑπόδαθρου καί τις λειτουργίες τῶν ψυχικῶν
φαινομένων». "Ἐνα παράδειγμα: τὸ κοινωνικὸ ὑπόδαθρο καί ἡ λειτουργία

της θρησκείας, της ηθικής κλπ. είναι κοινωνικο-οικονομικές λειτουργίες μιας ταξικής σχέσης, της παραγωγικής σχέσης ανάμεσα στον εργάτη και τον καπιταλιστή. Η παραγωγική αυτή σχέση καθορίζεται απ την ατομική ιδιοκτησία των παραγωγικών μέσων, από τις διαφορές ανάμεσα στην αξία χρήσης και την ανταλλακτική αξία της εργατικής δύναμης σαν έμπορεύματος, δηλαδή από κοινωνιολογικές κατηγορίες. Σαν αποτέλεσμα των οικονομικών μέτρων που υιοθετήθηκαν από την άρχουσα τάξη, η παραγωγική αυτή σχέση άγκιστρώνεται στην ψυχική δομή των μελών της κοινωνίας κι ιδιαίτερα της εξουσιαζόμενης τάξης. Ειδικοί θεσμοί όπως η οικογένεια, το σχολείο, η εκκλησία κλπ. τροποποιούν την δομή αυτή και την διαπλάθουν σ' ένα οργανισμό που θα αντιδρά πάντοτε μ' ένα τυπικό τρόπο. Τώρα αντιμετωπίζουμε ένα κοινωνικο-ψυχολογικό φαινόμενο, λογουχάρη, την σχέση πατέρα - γιου στην θωαδικότητά της: υποταγή και εξέγερση ενάντια στην εξουσία, βασισμένη πρωταρχικά στην οικονομική σχέση και κατά δεύτερο λόγο σε μία παράλογη συναισθηματική στίση. Σύμφωνα με την έπίσημη ψυχαναλυτική έποψη, η συναισθηματική σχέση είναι έκελη που παγαματικά δημιουργεί την σχέση πατέρα - γιου δηλαδή τό φαινόμενο μιας εξουσιαστικής σχέσης ανάμεσα στον καπιταλιστή, λογουχάρη, και τον εργάτη, ενώ στην πραγματικότητα η εξουσιαστική σχέση προϋπάρχει της συναισθηματικής και βασίζεται στην ταξική σχέση.

Η εξέταση του προβλήματος με τη βοήθεια της κοινωνιολογικο-οικονομικής μεθόδου οδηγεί στην αποκάλυψη της ταξικής σχέσης. Η εξέταση με τις μεθόδους της ψυχανάλυσης οδηγεί στην αποκάλυψη του π α ρ ά γ ω γ ο υ χαρακτήρα της ταξικής σχέσης, δηλαδή σε μία άποσαφήνιση όχι των κοινωνικών λειτουργιών αλλά του τρόπου που άγκιστρώθηκαν στην ψυχή. Άλλωστε αν κανείς άκολουθήσει τον άλλο δρόμο — αν θεωρήσει τη σχέση ανάμεσα σε διάφορα άτομα που άνήκουν σε δυο διαφορετικές τάξεις σαν να ήταν θέμα εδ ψυχικών περιπτώσεων στο ίδιο πρόσωπο — τότε, αν και μπορεί να μήν είναι κανείς από τη φύση παλιάνθρωπος, είναι μοιραίο, να καταλήξει στο συμπέρασμα (που μου αποκάλυψε κάποτε ένας από τους γνωστούς άναλυτές) ότι, η άστική τάξη άποτελεί τό Έπεργώ και τό προλεταριάτο τό Α ο τ ο τοσ κοινωνικός οργανισμός και ότι η άστική τάξη εκπληρώνει άπλως την λειτουργία το Έπεργώ, στο να κρατήσει τό Α ο τ ο κάτω από έλεγχο. Είμαι πεπεισμένος ότι ο Λαφόργκ έχει χρυσή καρδιά κι όμως υποχρεώθηκε να συμπεράνει ότι η ύπαρξη της άστυνομίας όφειλεται στην έπιθυμία των μαζών για τιμωρία, γιατί με τις μεθόδους της ψυχολογίας, εξέτασε την άστυνομία σαν κοινωνικό θεσμό αντί να εξέτασει την ψυχολογία της άστυνομίας και τον αντίτυπό της στις εξουσιαζόμενες τάξεις.

Έχω εφαρμόσει τις ανακαλύψεις της ψυχολογίας στην κοινωνιολογία, σε μία σειρά από έμπειρικές κοινωνιολογικές μελέτες χωρίς να σχολιάσω ρητά τά προβλήματα που εξετάζονται με τη μέθοδο έκελην. Άφήστε με να σας εξηγήσω άναφέροντας ένα παράδειγμα:

Η άπεργία άποτελεί ένα κοινωνιολογικό φαινόμενο στην καπιταλιστική φάση της κοινωνικής άνάπτυξης. Η Μαρξιστική κοινωνιολογία εξέταζει τις

διαδικασίας που οδηγούν σε μια άπεργία, μελετώντας, λογουχάρη, τις παραγωγικές σχέσεις ανάμεσα σε εργάτες και καπιταλιστές και το νόμο της καπιταλιστικής οικονομίας σύμφωνα με τον οποίο το έμπόρευμα «εργατική δύναμη» αγοράζεται και χρησιμοποιείται όπως κάθε άλλο έμπόρευμα από τον ιδιοκτήτη των παραγωγικών μέσων, ανακαλύπτει άλλους οικονομικούς νόμους, σύμφωνα με τους οποίους ο ανταγωνισμός υποκρεώνει τον επικιρηματία να μειώσει τα ήμερομίσθια για ν' αβήξει το ποσοστό κέρθους κλπ. 'Αλλά η άπεργία γίνεται από τη θέληση και τη συνείδηση των ενδιαφερομένων εργατών, δηλαδή το κοινωνιολογικό γεγονός παρουσιάζεται ψυχικά μ' ένα ορισμένο συγκεκριμένο τρόπο. 'Επομένως η ψυχολογία θα πρέπει να έχει κάτι να πει για το θέμα αυτό, αλλά πώς; Γιατί στο «πώς» βασίζεται αυτό που θα έχει να πει. Μπορούμε άμέσως να δοθμε ότι μια ψυχαναλυτική μελέτη ενός ή μερικών εργατών που άπεργούν δέν μπορεί να πει τίποτε άναφορικά με την άπεργία σάν κοινωνικό φαινόμενο, σπε άναφορικά με τις «αίτίες που κρέδονται πίσω της» σπε και πολλά ακόμα για τα κίνητρα που οδηγούν τους εργάτες να πάρουν μέρος σε μια άπεργία. 'Ακόμα κι αν αναλύσουμε ότι έχουν κοινό οι εργάτες αυτοί δηλαδή αν εφαρμόσουμε την κοινωνική ψυχολογία, δέν θα έχουμε άπολύτως τίποτε να πούμε άναφορικά με το γιατί συμβαίνουν άπεργίες» με άλλα λόγια, η κοινωνική ψυχολογία δέν εξηγεί σπε την άπεργία. 'Η άποκάλυψη των παιδιδάστικων αντίθέσεων ανάμεσα στους εργάτες και τους πατέρες ή τις μητέρες τους, δέν έχει καμμιά σχέση με την συγκεκριμένη άπεργία που μάς άπασχολεί' έχει μόνο κάποια σχέση (και αυτό άκριθός είναι που θα έπρεπε να μάς ενδιαφέρει) με την κοινή ιστορικο-οικονομική βάση (την καπιταλιστική ή ιδιωτικο-οικονομική δομή της κοινωνίας) ή οποία γεννάει τόσο άπεργίες όσο και συγκρούσεις ανάμεσα σε γονείς και παιδιά. 'Αλλά αν έπιμένει κανείς σπε να χρησιμοποιηθούν τα άποτέλεσματα που προήλθαν από την ψυχανάλυση ξεχωριστών εργατών για να εξηγήσει το φαινόμενο της άπεργίας, τότε το συμπέρασμα είναι άναπόφευγα, ότι η άπεργία άποτελεί εξέγερση ενάντια στον πατέρα. Το γεγονός ότι καταλήγοντας σ' αυτό το συμπέρασμα, ταυτίζει κανείς την «άπεργία» με την «ψυχική συμπεριφορά σε μια άπεργία» περνάει άπαρατήρητο' όμως η διαφορά έχει άποφασιστική σημασία. Περνάει άπαρατήρητο σπε λόγω μεθοδολογικής σύγχυσης σπε από συνειδητά ή άσυνειδητά αντίδραστικά κίνητρα, γιατί τα συμπεράσματα που πρέπει να εγούν από την κοινωνιολογική έρμηνεία δέν είναι τα ίδια με κείνα που πρέπει να εγούν από την ψυχολογική έρμηνεία. 'Η προηγούμενη οδηγεί σπε άναγνώριση των νόμων της ταξικής κοινωνίας, ή τελευταία σπε συσχέτιση των νόμων εκείνων. 'Η άπεργία μπορεί να παίζει ένα ρόλο σπε ψυχική διεργασία του άσυνειδήτου, με τη μορφή, λογουχάρη, ενός όνειρου που λειτουργεί σάν κατάλοιπο των γεγονότων της ήμέρας: Κατά περίεργο τρόπο αυτό συμβαίνει σε πολύ λιγότερες περιπτώσεις, άπ' ότι σπε περίπτωση άλλων φαινόμενων που πηγάζουν από τη σεξουαλική σφαίρα. 'Αλλά το να εξηγήσουμε μια άπεργία με ένα τέτοιο γεγονός είναι τόσο παράλογο όσο αυτό που κάνει ο Γκάζα Ροχάιμ, ο έπίσημος όμιλητής για τα θέματα κουλτούρας ανάμεσα στους ψυ-

χαναλυτές, όταν κάνει υποθέσεις σχετικά με τους πρωτόγονους πολιτισμούς βάσει των όνειρων των πρωτόγονων, αντί να εξηγήσει το αντιφατικό περιεχόμενο των όνειρων αυτών, με βάση τους ίδιους τους πολιτισμούς που σχετίζονται μ' αυτά.

Έτσι, η λειτουργία της ψυχολογίας είναι να ερευνήσει την συμπεριφορά των εργατών σε μία άπεργια κι όχι την ίδια την άπεργια. 'Αλλά στο μέτρο που η συμπεριφορά των εργατών καθορίζεται εν μέρει το αποτέλεσμα της άπεργίας, οι «ψυχικοί παράγοντες» παίζουν κάποιο ρόλο. 'Η περίπτωση είναι διαφορετική όταν η κοινωνικο-οικονομική κατάσταση είναι τέτοια που πραγματικά θα έπρεπε να γεννήσει μια άπεργια κι όμως καμιά άπεργια δεν γίνεται. Στην περίπτωση αυτή η κοινωνικο-οικονομική μέθοδος θ' αποτύχει εν βάσει: σε στόχο να ανακαλύψει ένα άμεσο ιστορικο-οικονομικό λόγο, γιατί η κοινωνιολογική διαδικασία παρεμποδίζεται εδώ στην ανάπτυξη της από ένα τρίτο παράγοντα. 'Ο τρίτος παράγοντας είναι ψυχολογικός (κοινωνικο-ψυχολογικός ή μαζικοψυχολογικός) π.χ. η έλλειψη έμπιστοσύνης στους ήγέτες της άπεργίας από μέρους των εργατών, η επίδραση ρεφορμιστών ήγετων των εργατικών συνδικάτων οι οποίοι σαμποτάρουν την άπεργια ή ο φόβος του επικηριματία. Σ' άλλες περιπτώσεις η καθοριστική αίτια μπορεί να είναι ο φόβος για τις όλικές δυσκολίες, που θα προκύψουν από την άπεργια. 'Αλλά κι αυτή η συμπεριφορά, ενώ έχει ένα άποφασιστικό αντίτυπο, στην πρόοδο της ταξικής πάλης, δεν θα πρέπει να εξηγείται μόνο από άμεση μόνο ψυχολογική σκοπιά αλλά επίσης — και αυτό είναι πολύ σημαντικό — έμμεσα από κοινωνιολογική άποψη. 'Η επίδραση των ρεφορμιστών ήγετων των εργατικών συνδικάτων αποτελεί ή ίδια το άποτέλεσμα μιας είδικής σχέσης που, σε τελευταία άνάλυση, είναι κοινωνιολογική: στή μία περίπτωση, μπορεί πιθανόν, να εξηγηθεί από τέν επικύλαιο φόβο της άπόλυσης, από το θαύτερο φόβο της εξέγερσης άέναντια στην έξουσία, που με τή σειρά του, είναι ριζωμένος στην παιδική σχέση με τόν πατέρα. 'Αλλά τί προκαλεί την δουλική προσκόληση του παιδιού στον πατέρα και τόν φόβο του άπέναντι στην έξουσία. Μόνο η οικογενειακή δομή, ή οποία είναι βασισμένη σε κοινωνιολογικούς και οικονομικούς παράγοντες. Κι έτσι, όταν εφαρμόζουμε τις μεθόδους της ψυχολογίας, θα πρέπει να επιδιώκουμε μόνο την άποσαφήνιση των περισσότερο ή λιγότερο άναρτίθιμων ένδιάψεων συνδετικών κρίκων άνάμεσα στην οικονομική διαδικασία και των άνεργειών των ανθρώπων μέσα σ' αυτήν. 'Όσο πιο όρθολογική είναι ή συμπεριφορά των ανθρώπων, τόσο στενότερος είναι ο τομέας που καταλαμβάνει ή ψυχολογία του άσυνείδητου: όσο πιο παράλογη είναι αυτή, τόσο περισσότερο χρειάζεται ή κοινωνιολογία την βοήθεια της ψυχολογίας. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τή συμπεριφορά των καταπιεσμένων τάξεων μέσα στην ταξική πάλη.

Τό γεγονός ότι ένας διομηχανικός εργάτης ή οι διομηχανικοί εργάτες σάν σύνολο, φιλοδοξεί να οικειοποιηθεί τά μέσα παραγωγής δεν χρειάζεται κανένα άλλο σχόλιο παρά τό ότι ακολουθεί τούς άπλους νόμους του κανόνα της ήθονης - όδύνης.

Τὸ γεγονός ὅμως ἐστὶ μεγάλα στρώματα τῆς καταπιεσμένης τάξης ἀποδέχονται ἢ ἀκόμα καὶ ὑποστηρίζουν τὴν ἐκμετάλλευσήν μετὰ τὴν μιά ἢ τὴν ἄλλη μορφή, πρέπει νὰ ἐξηγηθεῖ ἅμωσα ἀπὸ ψυχολογικὴ ἀποψη καὶ μόνο ἔμμεσα ἀπὸ κοινωνιολογικὴ. Ὁ λόγος ποῦ ἡ σημερινὴ ἀναλυτικὴ κοινωνιολογία ἔχει ἀκολουθήσει τὸν ἀντίθετο δρόμο, ἀναφορικὰ μὲ τὸ καθήκον αὐτὸ, προσπαθώντας νὰ ἐξηγήσει τὴν ἐξέγερση ἀπὸ ψυχολογικὴ ἀποψη καὶ παίρνοντας τὴν ὑπακοή σὰν δοσμένη, εἴσκειται στὴν ψυχολογικὴ ἔννοια τῆς ἀρχῆς τῆς ἡθονῆς, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ἡ ἀρχὴ τῆς ἡθονῆς ἀντικαθίσταται στὸν ἐνθλικο ἀπὸ τὴν προσαρμογὴ στὶς ἀπαιτήσεις τῆς πραγματικότητος. Ἄλλὰ ἡ πραγματικότητα περιλαμβάνει ὄχι μόνον τὸν καπιταλιστικὸ νόμο τῆς ἐκμετάλλευσος ἀλλὰ καὶ τὴν συνείδηση τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ νόμου αὐτοῦ, ἢ ὁποία εἶναι μιὰ συνείδηση βασάνων κι' ἐπομένως ὀδηγεῖ σὲ μιὰ ἀρνήση προσαρμογῆς. Ἡ ἐπίσημη ἀποψη εἶναι ἐστὶ ἡ μὴ - προσαρμογὴ ἀποτελεῖ παιδιὰ στικὴ, παράλογη συμπεριφορὰ. Ἐδῶ ἡ μιὰ κοσμοθεωρία εἴσκειται ἀντιμέτωπη μὲ τὴν ἄλλη.

Ἀντίθετα μὲ τοὺς ἀντιπάλους μας, δὲν ἀρνούμαστε ἐστὶ ἡ ἀποψη μας εἶναι πολιτικὴ. Ἄλλὰ δείχνουμε ἐστὶ ἡ διαφορά ἀνάμεσα στὶς δύο αὐτὲς ἀντιλήψεις συνίσταται ἐντὸς γεγονότος ἐστὶ ἡ μιὰ ἐξηγεῖ ψυχολογικὰ σὰν μιὰ θεμελιακὴ προδιάθεση τῆς ἀνθρώπινης φύσης, ἐστὶ θὰ ἔπρεπε νὰ ἐξηγηθεῖ ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τῆς κοινωνιολογίας καὶ τῆς οἰκονομίας καὶ παραγωρῖζει ἐστὶ πραγματικὰ θὰ μπορούσε νὰ ἐξηγήσει ἡ ψυχολογία, δηλαδὴ τίς αἰτίες ποῦ ἀνακόπτουν τὴν ἀνάπτυξη τῶν κοινωνικῶν διαδικασιῶν, δημιουργώντας ἔτσι — καὶ στὶς δύο περιπτώσεις — μιὰ διάσταση ἀπ' τὴν πραγματικότητα, ἐνῶ ἡ ἄλλη ἀποψη δὲν παραλείπει τίποτε — ἐντελῶς τίποτε — ἀπὸ τὴν ἐχταση τῆς ἀνθρώπινης ἱκανότητος γιὰ γνώση· ἐπιδιώκει πραγματικὰ νὰ συμπεριλάβει τὰ πάντα στὴν ἐπιστημονικὴ σφαῖρα, φθάνοντας σὲ μιὰ ἐπιστημονικὴ θεώρηση τοῦ κόσμου μὲ τὴν συστηματικὴν ἐφαρμογὴ τῆς μεθόδου τοῦ διαλεκτικοῦ ὀλισμοῦ σὲ κάθε τομεῖα καὶ κἀνοντας μ' αὐτὸ τὸν τρόπο τὴ φιλοσοφία περὶ τὴ σὸ μέτρο ποῦ αὐτὴ ἀποτελεῖ τὴν ἐπιστὴμὴν τοῦ ἀγνώστου.

Γιὰ νὰ ἀνακαφαλαιώσουμε: ἡ συνείδητὴ ἢ ἀσυνείδηση ἐφαρμογὴ τοῦ διαλεκτικοῦ ὀλισμοῦ στὴν σφαῖρα τῆς ψυχολογίας, μὰς ἔχει δώσει τίς ἀνακαλύψεις τῆς κλινικῆς ψυχανάλυσης· ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἀνακαλύψεων αὐτῶν στὴν κοινωνιολογία καὶ τὴν πολιτικὴ ὀδηγεῖ σὲ μιὰ Μαρξιστικὴ κοινωνικὴ ψυχολογία. Ἀντιστρόφως, ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ψυχανλυτικῆς μεθόδου σὲ κοινωνιολογικὰ καὶ πολιτικὰ προβλήματα εἶναι μοιραῖο νὰ ὀδηγήσει σὲ μιὰ μεταφυσικὴ, ψυχολογίζουσα καὶ ἀντιδραστικὴ, σὲ τελευταία ἀνάλυση, κοινωνιολογία.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

1. 'Αναφέρονται έδω στα κεφάλαια του δοκίμιου «Διαλεκτικός Έλιςμός και Ψυχανάλυση» που δημοσιεύτηκαν στα Γερμανικά, στο περιοδικό **Κάτω άπ' τή Σημαία του Μαρξισμού** και στα Ρωσικά τό 1929.

2. Σαπίρ «Φροϋδισμός, Κοινωνιολογία, Ψυχολογία». **Κάτω άπ' τή Σημαία του Μαρξισμού**, 1929, 1930.

3. Λαφόγκ «Η ψυχανάλυση της πολιτικής» **PSYCHOANALYTISCHE BEWEGUNG**, 1931. 'Η έργασία αυτή υπέστη μία κριτική, για τή μεθοδολογία και τό περιεχόμενό της, από τον **FENICHEL** στο **PSYCHOANALYTISCHE BEWEGUNG**, 1932.

4. Έχω άκούσει, έν τφ μεταξύ, ότι ο Σαπίρ δέν θεωρείται πιά άρμόδιος στην Σοβιετική Ένωση, άφοσ ήταν μαθητής του Ντεμπόριν και κατά συνέπεια ιδεαλιστής.

5. Γι' αυτό τό θέμα κοίταξε τήν **Μαζική Ψυχολογία του Φασισμού**, 1933.

6. 'Η Ψυχανάλυση άρνιέται τήν ύπαρξη μιας ομαδικής ψυχής ή ένός ομαδικού άσυνείδητου, κατά συνέπεια δέν μπορεί νά προσφέρει καμμιά εξήγηση πού νά προϋποθέτει τις έννοιες αυτές. Μπορεί όμως — όπως έχει κάνει ο Φρόυντ — νά διαφωτίσει τή σχέση των άτόμων μιας μάζας μέ τόν ήγέτη τους και άνάμεσά τους.

7. Σαπίρ: «Φροϋδισμός, Κοινωνιολογία, Ψυχολογία» **POD ZNAMENIEM MARXISMA**, No 7)8, 1929.

8. Τό πρόβλημα συζητήθηκε σέ μία διάλεξη μέ θέμα «Ψυχοθεραπεία ή Προφύλαξη άπ' τις νευρώσεις», στην οποία προσκλήθηκα άπ' τό ψυχονευρολογικό ίνστιτούτο.

9. Έγγκαλς: «Η Καταγωγή της Οικογένειας της Άτομικής Ίδιοκτησίας και του Κράτους».

10. Έγγκαλς: «Όσο μικρότερη είναι ή άνάπτυξη της έργασίας και πιδ περιορισμένη ή ποσότητα των προϊόντων της και κατά συνέπεια πιδ περιορισμένος επίσης κι ο κοινωνικός πλοϋτος, τόσο περισσότερο βρίσκουμε τήν κοι-

νωνική τάξη να κυριαρχείται από ομάδες που συνδέονται με αιματοσυγγένεια». (Κ α τ α γ ω γ ή τ η ς Ο ί κ ο γ έ ν ε ι α ς σ. 5).

11. Είμαι άνίκανος να προσφέρω μιá επιστημονική áτιμηγορία άναφορικά με την όρθότητα της θεωρίας του HORBIGER περί της «κοσμογονίας των παγετών». Ή έξήγησή του όμως για τον μύθο του κατακλυσμού, ό όποιος έχει άνακαλυφτεί άνάμεσα στους περισσότερους λαούς του κόσμου και τον όποιο βασίζει σε πραγματικές κοσμικές καταστροφές, θα πρέπει να διαβεβαιώσω ότι αξίζει την προσοχή μας. Ή θεωρία του φωτίζει μ' ένα άντελώς νέο τρόπο τις συγκεκριμένες συνθήκες της προϊστορικής κοινωνίας.

12. «Σύντομα γίνεται όλοφάνερο τó ότι στα πρώτα στάδια της άγριότητας, μέσα σ' ώρισμένα προδιαγραμμένα όρια, οι άρσενικές κι οι θηλυκές όμαδοποιήσεις καθόριζαν τον πυρήνα του κοινωνικού συστήματος. Τά δικαιώματα και προνόμια του γάμου, που πρόσβαλαν μέσα σε μιá ομάδα, έξελίχθηκαν σ' ένα σύστημα που έγινε ή βάση πάνω στην όποία συστήθηκε ή κοινωνία» (Μόργκαν, Π ρ ω τ ó γ ο ν η Κ ο ι ν ω ν ί α).

13. Έπομένως κάνουν λάθος οι έθνολόγοι ψυχαναλυτές όταν άποδίδουν τον πολιτισμό τέτοιων πρωτόγονων λαών στην καταπίεση των ένοστίχτων τους, όπως όταν μιλάνε για την πρωχτική - σαδιστική κουλτούρα. Στην πραγματικότητα, ή άλλαγμένη δομή των ένοστίχτων δημιουργήθηκε άπ' την κοινωνική διαδικασία, ή όποία άρχικά περιόρισε τη γεννητικότητα και έπέφερε σ' ένα δεύτερο επίπεδο μιá ένίσχυση των μη — γεννητίσεων μερικών όρμών. Ή έπιθυμία για συσώρευση γεννήθηκε άρχικά από καθαρά, οικονομικούς παράγοντες αλλά καθώς άγγιστρώνεται στην ψυχική δομή, έπωφελείται άπ' τις πρωχτικές τάσεις που γεννήθηκαν άπ' τον σεξουαλικό περιορισμό.

14. (1934). 'Ο «Ύποκειμενικός παράγοντας» σημαίνει βασικά, στην σημερινή πολιτική ψυχολογία, τη μέση ψυχική διάρθρωση των ανθρώπων σε μιá δοσμένη κοινωνία. Ή ίδια ή διάρθρωση (δομή) καθορίζεται άπ' τις δυνάμεις της λίμπιντο που την γέννησαν (Δές τó δοκίμιό μου «Τί είναι Ταξική Συνείδηση;»).

15. Οι άσκητικές τάσεις που υπάρχουν στη Σοβιετική Ένωση άπαιτούν μιá ξεχωριστή μελέτη.

